EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA CU ASISTENŢA SOCIETĂŢII FILOZOFICE S PETERSBURG ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov DUMNEZEU XL Sub conducerea lui V P Preobrazhensky, cu asistența directă a lui L M Lopatin și Prince S N Trubetskoy și la cel mai apropiat! participarea lui V A Galtsev, V N Ivanovsky, N A Ivantsov, S S Korsakov, Vl S Solovyov, A A Tokarskago, N A Umova Cartea I ( ) IANUARIE-FEBRUARIE MOSCOVA Tipolitografia Asociației I N Ktsshierev str Pimenovskaya, suspin fraier Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Def Articole dedicate memoriei lui N Ya Grot: Eseu despre viața și opera lui N Ya Grot -V HL Willow- novskago În memoria lui N Ya Grot ca profesor -td V Viktorova Eseu despre opiniile etice ale lui N Ya Grot - Yu I Aichen- walda N Ya Grot, ca gânditor -P P Sokolova Filosofia dreptului (Sfârşit) - B N Chicherina I V Humboldt în istoria lingvisticii filozofice - P I Zhitetsky Noua traducere a Upanishadului -V W Johnston REVIEW JOURNALOV miad Vol VS, New Series, nr - , ianuarie-octombrie P Mokievekago) >) Eu sunt Kolubovsky N Ya-Grot (articol din a -a jumătate din volumul Dicționarului Enciclopedic, publicat de Brockhaus și Efron);) El N Ya Grot (articol din anexa la "Istoria noilor filozofii" de Iberweg-Heinze);) K D Kavelin Sarcinile psihologiei SPb , ;) I M Sechenov Comentarii la cartea domnului Kavelin "Sarcina psihologiei" (Vesti Evrop , , nr i) și Cine și cum să dezvolte psihologia? (ibid , , nr);) continuarea polemică între K D Kavelin și I M Sechenov (ibid , , , , , , și);) M M Troitsky K D Kavelin (Gândirea Rusă, , Jê i); prof A I Markevici, Odesa , ; ii) Actele Institutului Istoric și Filologic al Prințului Bezborodko din Nzhin, pentru - ;) Note ale Universității Imperiale Novorossiysk, volumele - ; x) Discurs și raport al Universității Imperiale din Moscova, anii - ;) Lucrări de N Ya Grot;) Polemica sa cu un cititor obișnuit (V V Lesevich) și cu arhiepiscopul Nikanor Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI De asemenea, trăim și astăzi același sentiment dublu, adunându-ne pentru trista noastră sărbătoare: cu tristețea solemnă a morții în sufletul nostru, contopirea, suflul revigorant al vieții, atât de recent plecat de la noi, este încă atât de viu în memoria noastră, se împletește Alte discursuri care vor fi rostite astăzi îl vor caracteriza pe N Ya Grot ca om de știință și gânditor; ne vor arăta acea conexiune interioară, care a existat între personalitatea sa și structura generală a vederilor sale Voi indica cadrul extern în care a trecut viața defunctului și, în legătură cu aceasta, voi schița cele mai generale proprietăți ale personalității sale, temperamentul său Este ușor de înțeles că nu mă angajez în niciun caz să prezint aici vreo biografie completă a lui Nikolai Yakovlevich: timpul pentru aceasta nu a venit încă În prezent, manuscrisele rămase nu au fost încă aduse la cunoştinţă, printre care, alături de colecţii de materiale, însemnări aleatorii, zburătoare şi schiţe grosiere, fără îndoială, trebuie să existe lucruri complet prelucrate *) Mai mult decât atât, nu există nici măcar o listă complet exhaustivă de articole publicate, note, recenzii de N Ya ar trebui să fie mult mai mulți de-a lungul timpului, judecând după numărul de oameni cu care Nikolai Yakovlevich a trebuit să intre în aceste sau alte relații în cursul ♦) Așadar, chiar și în prefața tezei sale de doctorat ("On the Question of the Reform of Logic", Leipzig, , p KhP) N Ya a scris următoarele: "În procesul de prezentare, autorul a plecat fără a folosi mai multe capitole complet pregătite pentru tipărire, am fost nevoit să amân pentru altă dată o serie de întrebări care fuseseră deja procesate în mod semnificativ și

despre care s-a adunat de la el material destul de amplu Probabil, N Ya notează despre aceste părți ale operei sale în lista compozițiilor sale compilată de el logic: "sunt manuscrise pe pagina de sud" Apoi, personal a trebuit să aud de la N Ya că a adunat o mulțime de materiale despre problema instinctelor și că chiar a început să prelucreze ceva   nimic din viața lui scurtă, dar viguroasă De aceea, voi face doar introducerea necesară acelei prezentări a lucrărilor sale științifice, a convingerilor și convingerilor sale, căreia îi va fi dedicat restul discursului eu N Ya Grot a fost fiul cel mare al celebrului nostru om de știință și scriitor, academicianul Yakov Karlovich Grot *) În , Ya K s-a căsătorit cu Natalia Petrovna Semyonova **), iar la aprilie s-a născut fiul lor primul născut *) Strămoșul familiei Grotov din Rusia a fost holsteinerul Joakim Grot (- sau), care s-a mutat sub împăratul Petru al III-lea la Petersburg; a fost o personalitate publică destul de proeminentă în epoca Ecaterinei a II-a, ocupând (din până la moartea sa) un pastor la Biserica Luterană Ecaterina din Sankt Petersburg (pe insula Vasilyevsky) Fiul său Karl Ioakimovici (sau Efimovici, cum era de obicei numit în rusă, a murit în) a ajuns la rangul de șef al unui departament în Departamentul Proprietății de Stat Karl Efimovici a avut doi copii; Yakov Karlovich a fost fiul cel mare Al doilea fiu al său, Konstantin Karlovich, a murit în toamna anului , fiind membru al Consiliului de Stat · Yakov Karlovich s-a născut la decembrie ; la sfârșitul (în) a cursului de la Liceul Imperial Tsarskoye Selo, a slujit mai întâi în birouri (Comitetul de Miniștri, Secretariatul de Stat și Secretariatul de Stat finlandez) Dar gusturile sale literare mereu puternice și înclinațiile științifice au prevalat în cele din urmă: s-a despărțit de un serviciu pur birocratic și în a intrat la Universitatea din Helsingfors ca profesor de limba, literatura și istorie rusă În , s-a mutat la Sankt Petersburg ca profesor de literatură rusă la fostul liceu Alexandrovsky Tsarskoye Selo, în care el însuși a primit o educație și, în același timp, a fost invitat să predea mai multe materii marilor duce: Nikolai, Alexandru și Vladimir, copii ai zilei Nasl de atunci și descendent al împăratului Alexandru al II-lea În , Ya K a fost ales membru al Academiei de Științe în departamentul II (Limba și literatura rusă); din a devenit președinte al acestui departament și a murit vicepreședinte al Academiei *♦) Sora senatorului și autor de ample memorii despre istoria chestiunii țărănești sub Alexandru al II-lea, Nikolai Petrovici Semenov; celălalt frate al ei, Pyotr Petrovici, este în prezent atât membru al Consiliului de Stat, cât și președinte al Societății Geografice Imperiale; in acelasi timp P P este unul dintre cei mai remarcabili și onorați statisticieni ruși *   numit Nikolai în onoarea fratelui mai mare al Nataliei Petrovna În , un băiat de nouă ani, plin de viață și plin de viață a intrat la școala Dr Wiedemann (pe insula Vasilyevsky); a absolvit cursul gimnazial cu medalie de aur în la gimnaziul Larinsky din Sankt Petersburg și în toamna aceluiași an a intrat în anul I al Facultății de Istorie și Filologie de la Universitatea din Sankt Petersburg Această perioadă a vieții lui N Ya este descrisă extrem de viu în "Memoriile lui N Ya Grot" de către prietenul său de la universitate și prietenul întregii sale vieți V I Shenrok (publicat în numărul din septembrie al Buletinului Istoric pentru) Aceste memorii sunt deja cunoscute de unii dintre cititorii noștri, dar nu putem trece pe lângă ele, deoarece ele descriu într-o lumină simpatică principala proprietate a personalității lui Nikolai Yakovlevich - caracterul său general, ca să spunem așa,

dinamic, constant mobil și temperament energic, veșnică "capacitate" și disponibilitate de a se lăsa dus: în plus, incapacitatea lui de a nu "se lăsa purtat de tot ceea ce avea de făcut - incapacitate, ajungând în punctul în care activitatea sa dădea în unele privințe impresia de împrăștiere, incapacitate să-și salveze puterile și să le concentreze pe ceva unul Dar, pe de altă parte, aceeași trăsătură a temperamentului, care l-a distins pe N Ya de-a lungul întregii sale vieți, a făcut din el un tip destul de rar de persoană în Rusia, pe cât posibil de acel quietism, de acea inerție mentală și spirituală indiferența care constituie boala multor ruși "Devenit student", scrie domnul Shenrok, Grot neobișnuit de curând - s-ar putea spune, imediat - a atras asupra lui atenția generală a întregului curs prin veselia sa remarcabilă, combinată cu o sociabilitate și o prietenie extraordinare față de toți camarazii; el Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT mai degrabă decât alții, a făcut cunoștință cu colegii studenți și, atrăgând irezistibil pe toți la sine prin caracterul său vesel și plin de viață, a contribuit în mod semnificativ la început la o apropiere generală reciprocă "În același timp, era plin de un sentiment special de fericire față de fii student mers, cu un aer constant jubilat, nu atât de preocupat de necazurile lui constante, dar vesel și plin de entuziasm vesel, se repezi ca un vârtej între prelegeri de-a lungul lungului coridor universitar, mereu în vanitate și mișcare abătut de nevoi și griji vitale ale vieții, grupat în cercuri restrânse și apropiate, acest tânăr amabil, în aparență aproape un băiat, se bucura din adâncul inimii atât de noua atmosferă universitară, cât și de prelegerile profesorale, și de comunicarea cu tovarăși, și toate impresiile vieții, atât de bucuroși percepute de el El singur se simțea în largul lui, ca un pește în apă, nu se ferește de nimeni și nu voia să se închidă în niciun cerc solitar, ci se apropia pur și simplu și firesc de toată lumea "Dintre toate disciplinele universitare, Grot i-a plăcut mai ales istoria la început, de care s-a îndrăgostit pe când era încă elev la gimnaziul Larinsky Curând, observând dificultatea celor mai mulți dintre tovarășii care simțeau nevoia unei hărți a Romei antice când ascultau prelegeri despre istoria antică, s-a dedicat cu totul, cu zelul său caracteristic, publicării ei în raport cu prelegerile profesorului, petrecând săptămâni întregi desenând, tot felul de referințe și bătaia de cap a litografiei, fără calcule materiale, doar pe îndemnurile sentimentelor de tovarăș Anul următor a făcut aceeași hartă a Greciei antice Cu toate acestea, până la sfârșitul primului an al cursului universitar N Ya Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI "A studiat la universitate în general cu impulsuri și cu mare entuziasm și în niciun caz nu aparținea numărului acelor studenți care studiază prudent și uniform toate materiile de dragul unui examen și al unei diplome Avea capacitatea înainte de examen , ca să zic așa, să urmeze cursuri de furtună "Ne-am pregătit împreună cu el (scrie domnul Shenrok) în mare parte împreună și îmi amintesc foarte viu de uimirea mea când, înainte de examenul de istorie antică din anul II până în Grota a treia, cu viteză de neînțeles am absorbit numele, Faptele și tabelele genealogice - cu ideea că imediat după examen le-a lăsat din cap pe toate cele patru părți Tensiunea memoriei lui a ajuns la virtuozitate Am fost și mai uimit când Grot, care a început cu disperare cursurile în dialectele slave, după o scurtă pregătire, a dat în examen unul dintre cele mai strălucite răspunsuri de la profesorii Sreznevsky și Damansky " Descriind acele proprietăți ale caracterului personal al lui N Ya , care au fost clar dezvăluite deja în anii săi de studenție, domnul

Shenrock subliniază încă o dată în mod special "claritatea și vivacitatea extraordinară a spiritului său Tot ceea ce trebuia să îndure, amar sau greu, a știut întotdeauna cum, pe nesimțite pentru alții, să prelucreze în sine Și în timp ce se plimba prin periferia Sankt-Petersburgului primăvara, la momentul examenelor, uneori chiar în ajunul sau cu o zi înainte, N I s-a renunțat cu toții la el însuși atât de caracteristic pentru el, mai ales în prima tinerețe, vioiciune și distracție, și a inspirat întreaga societate a colegilor de companie Tovarășii au iubit grota din adâncul inimii" Fără îndoială, pe lângă temperamentul său, "tonul" fericit al întregii tinereți a lui N Ya s-a reflectat și în atmosfera tinereții sale - casa părinților săi Acestea sunt trăsăturile pe care domnul Shenrok le descrie familia lui Yakov Karlovich Grot în epoca studenților lui N Ya : "Întreaga familie m-a făcut, spune el, foarte impresionant Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT o impresie de sărbătoare și plăcută cu dragostea pentru ordine și calitățile morale atractive Aici era tărâmul muncii cinstite și corectitudinii deplină în toate Toți membrii familiei s-au tratat reciproc cu dragoste și respect deplin Bătrânul Grot însuși, vesel și activ, era un model de viață de muncă și de utilizare înțeleaptă a timpului: avea ore strict definite pentru studiu și odihnă și pentru plimbări, și nici un minut nu a fost pierdut Precizia lui, mai ales în efectuarea treburilor publice, s-a extins până la punctul în care, la trimiterea oricărei telegrame sau scrisori oficiale, lua întotdeauna măsuri de urgență în prealabil pentru a preveni eventualele defecțiuni la poștă sau la telegraf "■ *) Harnicia lui Ya K a fost uimitoare; corect ar fi să spunem că întreaga sa viață a fost dedicată muncii: nu degeaba lista completă a lucrărilor sale (deși cu ediții repetate și lucruri mărunte: de exemplu, poezii) constă în nici mai mult, nici mai puțin decât din Nr **), printre care se numără ediția academică a lucrărilor lui Derzhavin, "Cercetarea filologică" (în edițiile a II-a și a III-a, care au însumat volume), cartea "Pușkin, tovarășii și mentorii săi de liceu" , ediția I a academică "Dicționar limba rusă", un ghid de ortografie rusă și multe articole despre alte probleme ale filologiei ruse și istoria literaturii Cufundat toată viața în ocupații literare și științifice, în îndeplinirea grelelor sale îndatoriri oficiale, rotind mai întâi în cercurile pur birocratice, apoi în cercurile academice și birocratice, fiind apropiat (în postura de profesor al Marilor Duci) de Curte, Da K *) Caracteristicile lui Ya K Grot este dedicat articolului lui B B Glinsky "Mentorul copiilor țarului", plasat mai întâi în Buletinul Istoric, iar apoi în colecția recent publicată de articole a domnului Glinsky, intitulată "Eseuri" despre progresul rusesc" (Sankt Petersburg,) ' **) I · K · Grota Câteva date pentru biografia și caracteristicile sale SPb , , p - Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKY oriunde a știut să rămână el însuși, să nu-și sacrifice* personalitatea influenței nivelatoare a "slujirii") În primul capitol al acestui document *), intitulat "Rugăciunea Țesareviciului", J K își propune în numele Înaltul său elev următoarele gânduri: "Avin majorat la o vârstă când alții sunt considerați tineri încă imaturi Stați într-o poziție atât de extraordinară, trebuie să înțeleg și măreția cerințelor ^ЬiRyazhLnyh cu ea Doamne! Trimite-mi dragostea pentru adevăr și capacitatea de a deosebi oamenii devotați lui de cei înșelători și deșerți Dar mai ales, Doamne, Te rog pentru un singur lucru: aprinde în inima mea dragostea mea caldă pentru umanitate Dă-mi o inimă iubitoare și plină de compasiune față de aproapele meu În culmea măreției, în adâncul abundenței și al luxului, nu mă lăsa să uit suferința și

nenorocirea pe care fiecare minut trece departe de mine; permite-mi să-mi amintesc că Tu m-ai așezat atât de sus, nu pentru propria mea fericire, ci pentru ca eu să pot contribui la răspândirea fericirii printre alții, astfel încât să fiu un instrument al voinței Tale pentru întemeierea împărăției bunătății și adevărului pe pământ " În alt loc, Y K , prin dreptul unui profesor și educator, îi dă discipolului său regal următoarele instrucțiuni: "Alteța Voastră Imperială", spune el în al doilea capitol ("Peculiaritățile poziției voastre"), compară poziția ta cu poziția unui tânăr obișnuit: el trebuie să-și creeze un câmp pentru el însuși, domeniul tău este deja pregătit în viitor ; el trebuie să lucreze și să se lupte cu *) A fost publicată în cartea indicată mai sus: Ya K Grot Unele date etc (p -) Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT obstacole pentru a-ți deschide calea, drumul tău este deja pavat; pentru a obține succesul, el trebuie să atragă atenția societății, ochii unui întreg popor sunt deja îndreptați spre tine Gloria te așteaptă; dar amintește-ți că dezonoarea stă lângă ea În acest sens, locul tău este mult mai periculos decât poziția oricărei persoane private Numele tău a fost deja trecut în prealabil pe paginile istoriei Trebuie fie să-l proslăviți, fie să-l defăimați; nu există cale de mijloc pentru tine, nu numai faptele și greșelile întunecate vor fi o rușine; pentru tine, însăși absența faptelor mari va fi deja infamie Trăim într-o perioadă în care Rusia trebuie să rezolve mari probleme, să lupte împotriva erorilor și dificultăților vechi Semințele acestei recolte trebuie să se coacă în întreaga generație tânără reală; dar cele dintre ele care sunt puse în sufletul tău sunt deosebit de importante Fiți voi înșivă custodele lor grijuliu, vegheați și lucrați și amintiți-vă ce mare responsabilitate v-a fost încredințată de către Providență"*) *) J K insistă mai ales în acest apel către discipolul său regal asupra importanței iubirii și adevărului În capitolul "Despre dragostea poporului pentru Monarh", el scrie: "Suveranul și poporul ar trebui să fie una Laudă veșnică Suveranului care a înțeles acest lucru, care a pus fericirea poporului său ca sarcină de a viața, pentru care bunăstarea interioară a Statului este mai mare decât strălucirea armelor, mai mare decât zgomotul victoriilor și cuceririlor Antipatia poporului față de Suveran este tristă nu numai în sine; dovedește că nici Suveranul nu iubește poporul, căci iubirea se dobândește prin iubire Ea dovedește că Suveranul s-a gândit puțin la poporul său, i-a studiat puțin, nu le-a înțeles nevoile - într-un cuvânt, nu i-a recunoscut sau apreciat; dar ea mai dovedește că el nu a iubit mai presus de toate adevărul și bunătatea, prin urmare că Suveranul, căruia îi sunt sfinte, este întotdeauna drag poporului * Necesitatea și importanța dorinței de a cunoaște adevărul sunt consacrate la două capitole întregi: "Adevăr** și "Cum să cunoaștem adevărul*" În ele, Ya K scrie: "Pentru un purtător încoronat, nu există motive care să oblige o persoană privată să recurgă la minciuni Pentru a spune adevărul, nici măcar nu are nevoie de hotărâre Dar are nevoie de un alt fel de curaj: trebuie să fie capabil să asculte (cursive ale originalului V I) adevărul, să-l caute, să-l recunoască și să-l accepte fără mânie chiar şi când era contradicţia propriilor gânduri şi dorinţe* În capitolul "Cum să cunoaștem adevărul" citim: "Desigur, prima condiție pentru a învăța să descoperi adevărul este dorința sinceră de a-l cunoaște Oricine este animat de această dorință va găsi, fără îndoială, modalități de a o împlini Cu toate acestea, acest subiect este atât de important încât Biblioteca "Runivers " secolul al X-lea Ivanovo Mi-am luat libertatea de a cita textual aceste extrase din caietul lui J K ,

pentru că ele înfățișează clar în fața noastră caracterul moral al lui J K FpoTá În momentul semnificativ pentru el al majoratului discipolului său Regal, el îi exprimă idealurile, speranțele, visele sale sincere, încearcă să-i insufle, prin dreptul de educator și de profesor, stări morale și aspirații înalte! Și indiferent de opiniile publice pe care cineva le are, toată lumea va trebui să fie de acord cu faptul că o persoană care a prezentat astfel de obiective și dorințe comune nu ar putea fi indiferentă față de problemele morale și sociale n-ar fi deplasat să-i dedic câteva replici De ce adevărul este atât de ușor ascuns în fața oamenilor de rang înalt și puternici? Pentru că în cea mai mare parte ei comunică doar cu astfel de persoane care, pe scara rangurilor și pozițiilor sociale, stau cel mai aproape de ei "Deoarece nu toți acești aleși sunt motivați în acțiunile lor de o singură străduință pentru adevăr, iar unii dintre ei, dimpotrivă, sunt mânați de pasiunile lor, de aparențele personale, de preocuparea pentru propriul beneficiu, este firesc ca aceștia unii să încerce să ascundă sau să prezinte într-o lumină falsă tot ceea ce este incompatibil cu propriul lor avantaj Așadar, o persoană care se ridică este în permanență în pericol de a fi înșelată, de multe ori chiar și în ceea ce privește cele mai importante și mai apropiate interese pentru el, și asta cu atât mai mult cu cât printre cei din jurul său există oameni care încearcă în toate modurile posibile îndepărtați de la el pe cei care ar putea să-i deschidă ochii - De aici reiese clar că principalul mijloc de a afla adevărul constă în regulă: nu vă sfiați să comunicați cu oameni care sunt mult mai jos decât noi Adesea, câteva cuvinte schimbate cu o astfel de persoană ne pot lumina mintea cu o lumină bruscă și ne pot scoate din greșeala pe termen lung Acest adevăr a fost înțeles de mulți oameni mari; Voi numi doar Petru cel Mare, Ecaterina a II-a, Henric al IV-lea, Frederic al II-lea, care nu numai că nu a evitat, ci chiar a căutat oportunități de a se angaja într-o conversație cu oameni de toate clasele Și nu ar trebui să credem că o astfel de accesibilitate și condescendența generală în relația cu cei de jos ar putea face orice rău celor puternici în respectul cuvenit pentru ei Dimpotrivă, accesibilitatea capătă simpatie și încredere generală, pentru că mărturisește dragostea față de aproapele și atenția față de nevoile acestuia Un om puternic este iubit cu atât mai mult, cu atât este mai accesibil și mai prietenos; acesta este secretul puterii reale și durabile și împreună cu acesta secretul de a vedea și cunoaște totul și de a ajunge la adevărul cel mai lăuntric Și ce poate fi mai prețios decât adevărul pentru cineva care este investit cu putere și își dorește binele? De ce chiar puterea, dacă nu pentru a ajuta la triumful adevărului pe pământ?" Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT unsprezece Și În astfel de condiții domestice, sub îndrumarea unui astfel de tată, s-a format și dezvoltat caracterul lui N Ya Pe de altă parte, a fost influențat, desigur, de condițiile vieții sociale de atunci Pentru "intelligentsia" această dată (începutul anilor) a fost o perioadă de o extraordinară ascensiune a conștiinței de sine și a speranțelor arzătoare Dar să caracterizăm acea epocă prin martora și prietenul său ocular N Ya , căruia i-am cunoscut deja s-a referit la: regie; tineretul a fost impregnat de un entuziasm extraordinar; stăpânii au visat la sacrificii, să-și dedice întreaga viață binelui "fratelui mai mic", au deplâns datoria neîmplinită față de ea și au pictat în imaginația lor un tablou al reorganizării toată viața personală și socială pe baza altruismului și a muncii rezonabile și altruiste bazate pe studiul științelor reale Elevii ardeau de dorința de a-și oferi puterea și

tinerețea îndrăgitei idei de a sluji poporul Inspirația a fost atât de mare, încât generației noastre i s-a părut că zorii unui nemaivăzut, rezonabil și cinstit, minunat viitorul a strălucit Acum până și extremele acelei vremuri îndepărtate au în amintirea lor ceea ce "Pe atunci, continuă domnul Shenrok, am trăit ani minunați de tinerețe, când, potrivit lui Pipilhagen, viața este luminată de o strălucitoare sclipire a soarelui , când întreaga viață viitoare pare să fie pură fericire, când soarele strălucește mai tare pentru noi, florile sunt dulce parfumate pentru noi și păsările ne cântă cântecele lor magice, când nu am experimentat încă pierderi de neînlocuit și dezamăgiri amare " Dacă toată lumea s-a simțit astfel, atunci ne putem imagina cu ce speranțe roz pe N Ya, deosebit de receptiv și impresionabil Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI stătea oarecum departe de aspirațiile politice și sociale ale semenilor săi, fapt pentru care nu era plăcut de cei mai radicali dintre tovarășii săi, care îl vedeau ca fiu de academician, adică o persoană care a ocupat o poziție socială înaltă de "aristocrat respins", în cuvintele domnului Pienrok De aceea, pentru planurile și aspirațiile sale reformiste, N Ya a ales o altă sferă - zona de abstract gândit "Spiritul general al studenților de atunci s-a reflectat în Grotă, scrie domnul decizia de a-și dedica viața formulării corecte a cunoștințelor filozofice în Rusia pe terenul fructuos și rezonabil al cercetării experimentale bazate pe rezultatele obținute prin naturale știința Aceea a fost vremea unei pasiuni puternice și foarte răspândite, cu adevărat emoționătoare pentru științele naturii Alți luminari ai științelor naturii au inspirat tinerii cu un fel de venerație sacră, "și N Ya a adus un omagiu acestei pasiuni III În filosofie, N Ya la universitate a urmat o serie de cursuri προ(r) Vladislavlev; dar interesele sale independente și vii în domeniul științelor filozofice s-au concentrat pe una dintre ele - pe psihologie "Pasiunea lui N Ya pentru acesta din urmă a fost facilitată în special de turneul științific extrem de interesant dintre doi luminari de primă mărime: Sechenov și Kavelin, care i-a ocupat pe mulți în vremea lui și, fără îndoială, un turneu extrem de interesant" gândindu-se N Ya Kavelin nu era de fapt un specialist în domeniul științelor filozofice și totuși a făcut multe pentru a le dezvolta în Rusia La începutul anilor , gândirea filozofică rusă abia începea să iasă din letargia în care fusese de-a lungul anilor și în cea mai mare parte a anilor Încetarea predării filozofiei Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT în universități în "în vederea dezvoltării condamnabile a acestei științe de către oamenii de știință germani moderni" (adică hegelienii de stânga) și transferul lecturii logicii și psihologiei experimentale către profesorii de teologie și istorie a bisericii (sunt, de asemenea, preoți ai bisericilor universitare)-cu una Pe de altă parte, au slăbit interesele filozofice în societatea rusă, pe de altă parte, au distrus științele filozofice ca domeniu de activitate didactică profesională Prin urmare, când carta din a restabilit departamentul de filosofie la universități, a fost necesar să se caute persoane care să-l înlocuiască printre licențiații academiilor teologice Această persecuție nu a eradicat, desigur, complet interesele filozofice în rusă public; în cercuri închise idealismul obiectiv al lui Hegel a rămas ca înainte, iar materialismul școlii Feuerbach s-a răspândit din ce în ce mai mult în rândul tinerilor Dar toate acestea erau curente izolate și ascunse; nu au intrat în arena largă, nu au fost supuși criticii și verificărilor reciproce Unul dintre primele semne ale unei renașteri a interesului pentru acest domeniu de cunoaștere în rândul publicului larg a fost

mișcarea care a fost trezită de disertația lui M M Troitsky "Psihologia germană în secolul actual " În acest moment, K D Kavelin apărea pentru prima dată ca psiholog Hegelian la început, activitatea sa științifică și literară, care apoi a adoptat multe elemente din psihologia lui Beneke, care a jucat un rol proeminent în instituțiile de învățământ superior din Rusia în anii cincizeci, iar în anii a devenit interesat de psihologia empirică și de filosofia experimentală în general , K D v În , și-a publicat Probleme de psihologie, unde, pe de o parte, "a încercat să împace idealismul german cu materialismul cu ajutorul psihologiei lui Beneke", iar pe de altă parte, a propagandat aplicarea studiului empiric de conştiinţă la psihologie scopuri materiale", a susţinut Kavelin că, nu mai puţin, "nu este o modificare a materiei, ci Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI descoperirea unor noi proprietăţi ale aceluiaşi principiu din care materia şi existenţa îşi iau existenţa^*) Aceste proprietăți, aceste principii mentale, nu sunt materiale; sunt trei dintre ele: idealitatea, conștiința și arbitrarul Sufletul este ceva nu simplu, ci extrem de complex, format din numeroase elemente; este un organism special, care se află în legătură cu organismul corporal și care crește dintr-o singură rădăcină, fundamentul de lut al naturii umane Monismul este ideea metafizică de bază a lui Kavelin; dar pentru el dualismul spiritului și trupului, ca două substanțe, organisme, este subordonat monismului Răspunsurile lui Kavelin pot fi considerate nesatisfăcătoare, dar nu se poate să nu recunoască munca lui ca având o semnificație foarte serioasă "Din punct de vedere metafizic (vorbește despre (r) Troitsky în articolul său despre Kavelin), combinațiile psihologice ale lui K D Kavelin dezvăluie în el un gânditor puternic și profund, iar Sarcinile sale de psihologie, în conținutul lor metafizic, vor rămâne pentru totdeauna unul dintre cele mai curioase monumente ale literaturii noastre filozofice a anilor cincizeci , de care aparține, potrivit pro(r) Troitsky, compilând părțile metafizice reale ale acestei lucrări Dar timpul care a trecut de la compilarea acestei prime ediții până la publicarea cărții și-a pus amprenta asupra ei: în acest timp, Kavelin s-a apropiat treptat de pozitivismul în forma sa engleză, iar acest lucru s-a reflectat în opera sa sub forma unor afirmații despre incognoscibilitatea esențelor și postulatul principal care rezultă, despre necesitatea eliberării psihologiei de teoriile metafizice : De remarcat, totuși, că ambele curente - metafizice și pozitive - stau unul lângă altul în carte, rămân inconsecvente S-a opus lui Kavelin cu problemele sale de psihologie *) M M Troitsky K D Kavelin ("Gândirea Rusă", , U "n) Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT I M Sechenov *), A urmat o controversă care a durat doi ani pe paginile Vestnik Evropy **) eforturi; dar acest punct este încă într-o ceață densă pentru ei și se îndreaptă spre el, ghidați nu de el, ci de acele puncte apropiate de noi orizonturi care se deschid înaintea științei în progresul său lent și consistent Psihologii ar fi trebuit să facă la fel: "sufletul" nu ar trebui să fie punctul de plecare, ci steaua călăuzitoare a cercetării lor, nu începutul, ci sfârșitul, sinteza finală a acestora În schimb, "filozofii legii antice, dar după ei și Kavelin, se unduiesc imediat ■ în zona lor din sol, Fapte specifice în mintea cea mai adâncă '/comun Gb ^ nadlsh ^' ^ devin sufletul în viața practică, ca parte cea mai nobilă a omului, scria Sechenov, ia în știință pentru un început comun, așa cum naturaliștii privesc materia; chiar dacă este o stea călăuzitoare în cercetarea psihologică; dar cum este posibil să explicăm ceva inexplicabil! La urma urmei, asta înseamnă să luăm un lucru nu de la început, ci de la

sfarsit ***) Respingând astfel posibilitatea de a construi în momentul actual orice fel de metafizică a sufletului, Sechenov continuă să demonstreze că "analiza subiectivă a spiritului nu poate fi o știință pozitivă; că studiul istoric al spiritului, cu ajutorul metodei comparative, nu poate fi decât un auxiliar și nicidecum instrumentul principal *) "Observații asupra cărții domnului Kavelin: Sarcinile psihologiei" (V E , , nr p) și "Către cine și cum să se dezvolte psihologia?" (Ibid , , nr) **) Kavelin i-a răspuns lui Sechenov cu "Scrisori către redactorul V E cu privire la "Observațiile" și întrebările prof Sechenov" (V E , , nr , , și) În nr al aceluiași an, Sechenov a plasat "Câteva cuvinte ca răspuns la scrisorile domnului Kavelin", la care Kavelin a răspuns "Câteva cuvinte ca răspuns la "Câteva cuvinte" a prof Sechenov ***) Buletinul Europei, , Nr p, p Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI analiza faptelor mentale; și de atunci nu există altă analiză obiectivă a fenomenelor mentale decât fiziologică, atunci analiza fiziologică trebuie recunoscută ca bază a întregii științe a spiritului" Ca răspuns la aceasta, Kavelin a apărat strălucit studiul conștiinței Nu ne vom opri asupra detaliilor ulterioare ale acestei controverse; disputa a fost despre cele mai importante probleme psihologice: despre relația dintre corporal și mental, fiziologie și psihologie, despre conștiință, pro- arbitrar, despre metoda științifică pozitivă, despre ce este "știința", ce înseamnă "explicarea" unui fenomen etc Această dispută l-a cuprins pe N Ya Grot în ultimii săi ani la universitate "De la o vârstă fragedă, cunoscându-l bine pe Kavelin, ca prieten apropiat al unchiului său, regretatul secretar de stat Konstantin Karlovich, N Ya , ca tânăr student, a atras atenția simpatică lui Kavelin, care și-a lăsat biblioteca la dispoziția sa În ciuda diferenței de vârstă și mai ales a întregului abis în raport cu cunoștințele lor științifice, Kavelin și-a găsit o plăcere evidentă în conversațiile cu un tânăr student care a luat adesea partea adversarului său, Sechenov Locul obișnuit pentru conversațiile lor peripatetice era Rumyantsev Piața din apropierea academiei de arte, unde iubea Îmi amintesc foarte frumos chipul lui Kavelin (spune domnul Shenrock), ascultându-și interlocutorul cu dragoste și animație și adesea spunându-i ceva cu entuziasm "Din păcate, domnul Shenrock nu a avut niciodată pentru a-i aminti de acest lucru mai târziu N Ya , și i-a rămas necunoscut ce semnificație N Ya , devenit el însuși un om de știință proeminent, a dat impulsul dat dezvoltării sale științifice de către Kavelin - *) M M Troitsky K D Kavelin (Rus M , , nr i, p) Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT nu am fi avut o pagină mai interesantă din istoria vieții mentale a lui N Ya Grot În orice caz, nu există nicio îndoială că interesul viu trezit în N Ya de polemicile lui Kavelin cu Sechenov și disputele sale personale pe aceleași subiecte cu Kavelin a avut o influență decisivă asupra dezvoltării în el a gustului pentru filozofie *) Din câte putem judeca, la acea vreme N Ya avea opinii care, în unele părți, se apropiau de materialismul științific (precum și de realismul lui Spencer), iar în altele, de idealismul subiectiv englez a observat toate dificultățile care se aflau în ei; opiniile lui pur și simplu nu erau încă destul de clare, nu chiar complete Disputele psihologice din acea vreme "l-au dus la ideea de a studia psihologia în științele naturii, pe care a început să o studieze cu sârguință în cursurile și cărțile cunoscuților săi, studenți la științe naturale Și s-a dedicat acestor ocupații cu cu atât mai multă fervoare cu cât considera, alături de multe alte lucruri, un neajuns semnificativ în cunoașterea psihologilor specialiști de atunci,

insuficienta conștientizare a acestora în domeniul științelor naturii; și a fost încurajat în mod special de ideea că va merge într-o călătorie mai largă și mai oportună " După cum mărturisește domnul Shenrok, N Ya "a găsit parțial un ecou al direcției sale în profesorul de la Moscova Troitsky Dimpotrivă, cunoscuta disertație a lui Vl N Da *) Studiile sale filozofice la universitate au fost exprimate, printre altele, prin scrierea unui eseu pentru o medalie pe tema: "Refutarea lui Platon și pitagoreicii asupra metafizicii lui Aristotel* Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI "nu s-a hotărât sau nu s-a pregătit " În cele din urmă, dovezi ale direcției intereselor și punctelor de vedere ale lui N Ya în acea epocă sunt ambele disertații ale sale, în care domină spiritul spencerianismului și psihologia empirică IV Venise și sfârșitul cursului universitar - trebuia să ne gândim ce să facă după plecarea de la universitate Și aici N Ya a rămas fidel temperamentului său: s-a dovedit imediat că are mai multe planuri pentru activități ulterioare; imaginația sa vie i-a pictat peste tot imagini atrăgătoare "Odată, spune domnul Shenrok (se pregătea pentru examenele finale împreună cu N Ya), am fost surprins că, în ciuda lipsei evidente de timp, N Ya , contrar de obicei, se pare că a amânat timpul pentru reluarea studiilor Dintr-o dată, după ce m-a gândit, mi-a sugerat să încep să lucrez împreună la departamentul de deschidere a limbii ruse la Seminarul Filologic Rus din Leipzig, fondat pentru a pregăti profesori de limbi antice În același timp, a început să-mi deseneze (continuă domnul Schenrok) cu atâta fascinație imaginea vieții noastre viitoare împreună la Leipzig și perspectiva călătoriei prin Germania, încât planul lui m-a fascinat complet S-a dovedit că acest plan era deja cunoscut lui Yakov I si sunt aprobate La început chestiunea era aproape rezolvată; dar apoi N Ya a primit o ofertă de a lua catedra de filozofie la Institutul Istoric și Filologic Nizhinsky, nou deschis atunci "· și și-a dat acordul La mijlocul lunii iunie (în care N Ya a absolvit universitatea) i-a scris domnului Shenrok: "În sfârșit, în această dimineață, am primit o scrisoare mult așteptată de la Lavrovsky (directorul Institutului Nizhinsky), în care confirmă toate condițiile lui anterioare, dar în plus încă încearcă să mă cucerească dintr-o dată, adică în august, mergeți la Nizhyn și nu așteptați un an în străinătate eu, od- Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT : dar, a refuzat, mai avem de pregătit " Iar domnul Shen-rok ne informează că N Ya s-a logodit în vara lui " în antudarea "logicii" lui Vladislavlev, a "Psihologiei" lui Nistovici și și-a schițat propriile note "pe probleme ale cercului filosofic", și a citit, de asemenea, diverse cărți nou apărute "În acest moment, planurile și presupunerile fericite s-au răspândit unul după altul în imaginația Grotei; visa la știința germană, la călătorii, la aranjamentele sale viitoare și la activitățile care îl așteptau la Nzhyn În sfârșit, a venit vremea plecării lui în străinătate; dar planul inițial s-a schimbat oarecum, iar Leipzig a fost înlocuit de Berlin În cea mai jubiloasă dispoziție, N Ya a zburat până la capăt, culegând noi impresii la Kiev, Nzhyn, Lvov, Cracovia, în timp ce examina celebra sare mine în Velichk ь, la Bres -love, și chiar am urmărit manevrele din Liegnitz N Ya a locuit la Berlin din septembrie până la mijlocul lui aprilie (semestrul de iarnă) "Cu toate acestea, a devenit curând deziluzionat de profesorii-filozofi din Berlin: unul dintre ei, s-a plâns el, se distingea prin unilateralitate și eclectism, celălalt prin verbozitate elocventă, iar majoritatea erau bătrâni care au încetat să mai lucreze Era deloc la fel la Strasbourg, unde N I a petrecut semestrul de vară din ; acolo, starea lui obișnuită

de strălucire și veselă a revenit imediat la el din nou Viața academică de la Strasbourg a avut cea mai încurajatoare și incitantă influență asupra lui "Studiile mele", a scris N Ya de acolo, "merg cu succes, zece ori mai mult succes decât la Berlin Ideea este că există profesori tineri, excelenți Nu degeaba Strasbourg este acum renumit pentru că este cea mai bună universitate germană: aici toată lumea studiază, studiază și se interesează de probleme vitale ale științei Sâmbăta dimineața, la Seminarul de Filosofie (de la a m până la miezul nopții), avem discuții aprinse despre chestiuni filozofice sub îndrumarea lui Liebman Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI sah; unul pregătește un eseu despre o problemă psihologică, restul critică și argumentează Într-una din primele sâmbăte, am susținut și un astfel de eseu despre tendințele metafizice în știința sufletului, și cu foarte, foarte mult succes; Din acea zi, Libman mi-a tot pus întrebări în timpul prelegerii Vioi și vesel merge pe ~ v La începutul lunii septembrie , N Ya s-a întors din străinătate la Njin și a devenit profesor extraordinar la Institutul de Istorie și Filologie de acolo Aici întâlnește cea mai cordială primire din partea directorului și a camarazilor "Nu numai că l-au onorat imediat cu deplină încredere, dar i-au oferit și un loc proeminent și chiar onorabil în corporația lor Încă de la început, prelegerile sale au mers bine ("mai mult succes decât mi-am dorit și sperat", așa cum însuși N Ya i-a scris domnului Shenrok) - Imediat după sosire, N Ya a fost ales auditor al bibliotecii institutului, editor al Institutului Izvestiy Nezhin-sky(r), director al artelor profesorale economice; el, în sfârşit, i s-a încredinţat rostirea unui discurs academic la actul solemn din anul următor *) "Sunt mulțumit de dragostea și respectul general care mi-a fost arătat (scrie N Ya), care este greu de purtat pe umeri, știind că nu am meritat în niciun fel "Viața din Nzhinsk i-a oferit lui Nikolai Yakovlevich o mulțime de spațiu pentru studii științifice În slujba tânărului profesor (avea de ani la acea vreme) era întreg departamentul Bibliotecii fundamentale în ceea ce privește filozofia, completat conform lui instrucțiuni(r) Nu au intervenit cu N Ya și ") Pentru detalii despre activitățile de serviciu ale lui N Ya în Nzhyn, consultați "Proceedings of the Historical and Philological Institute of Prince Bezborodko în Nizhyn" pentru (p , ,), pentru (p , , , , - ,), pentru (p - i , -), pentru (p - , , , , -), pentru (p - , - , - ,), pentru (p i, ,) - , , " i), pentru (p , , - , - , B ,) H mai (ani) N I a fost aprobat ca profesor obișnuit Biblioteca "Runivers" UN ESEU AL VIEȚII ȘI ACTIVITĂȚILOR LUI N I, GROT cerințele singure ale societății provinciale științifice și birocratice: el "a hotărât să-și apere cu orice preț independența în acest sens, ghidându-se după exemplul tatălui său, care știa să nu facă concesii mulțimilor vieții lene " Curând, N Ya sa căsătorit cu fiica directorului Institutul Nataliei Nikolaevna Lavrovskaya Prelucrarea și citirea cursurilor sale la institut *), N Ya *) În anul universitar - , N Ya le-a citit "studenților cursurilor I și II (cu câte prelegeri săptămânale la fiecare curs) următoarele catedre de psihologie: i) sarcinile psihologiei, metode de cercetare psihologică ; metode de prezentare; indemnizații pentru psihologie;) o schiță generală a abaterilor mentale în legătură cu procesele nervoase; descrierea structurii și activității țesuturilor nervoase;) dezvoltarea istorică a întrebării esenței sufletului;) analiza susceptibilității psihice; istoria problemei senzațiilor; analiza statica si dinamica a senzatiei; istoria chestiunii sentimentelor; analiza sentimentelor și a legilor acestora;) analiza activității mentale; teoria aspirației și expresiei;) bazele dezvoltării mentale; analiza legilor de complicare

a fenomenelor mentale; analiza principalelor puncte în dezvoltarea eredității și a vieții individuale;) analiza somnului și a tulburărilor psihice în semnificația lor pentru dezvoltare În - , N Ya a citit până la cursuri: i) psihologie (prelegeri pentru primul curs);) logica (cursul I si II - curs), dupa urmatorul program: "Introducere Diferite puncte de vedere asupra subiectului logicii Scurtă schiță istorică a soartei ei Evaluarea critică a sarcinilor sale și distribuția generală a materialului ei Analiza generală a activității cognitive ' i) materialul din care este compusă cunoașterea:) despre erorile din activitatea cognitivă și despre legile gândirii;) metode logice de gândire: procesele de formare a judecăților, teoria inferențelor; analiza a figuri ale silogismului;) metode de observare și experiență; analiza metodelor inductive");) istoria "filozofiei" antice (pentru al doilea an, o oră pe săptămână) - inclusiv până la Aristotel;) istoria ultimelor perioade ale filosofiei antice, medievale și moderne până la Kant inclusiv (cursuri III și IV împreună, ore pe săptămână) În total, așadar, ore săptămânale În fine, să citām un alt fragment din raportul institutului pentru anii - - "În filozofie, prof de rând Grotto a trecut: cu cursul I psihologie, cu logica II, cu istoria a III-a a filosofiei până în secolul al XIX-lea, iar filosofia engleză a secolului al XVIII-lea a fost examinată cu detalii deosebite după Locke Citirea logicii s-a desfășurat după un program semnificativ modificat și anume: i) despre subiectul logicii, sarcinile, mijloacele și scopurile acesteia;) analiza conceptului de cunoaștere adevărată; criteriul adevărului, cercetarea surselor de cunoaștere eronate; întrebarea modalităților de reducere a iluziilor;) critica învăţăturilor despre legile gândirii; moduri diferite de a le înțelege Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI a reușit să scrie și să imprime alte lucruri Așadar, chiar în prima dată a vieții sale la Nizhyn, și-a publicat obiecțiile la disertația lui A A Kozlov ("Studii filozofice", partea I), la care s-a opus în dezbaterea sa *), apoi discursul act "Despre vise , ca subiect de analiză științifică și un articol despre "Clasificarea sentimentelor", plasat de el (în franceză) în Revue-Philosophique În curând, N Ya a fost ales și ca secretar științific al conferinței institutului și ca secretar al comisiei pentru elaborarea catalogului bibliotecii institutului "La această oră a muncit din greu și fără întrerupere, neștiind vacanțele și de multe ori stând treaz până la ora dimineața; dar speranțele largi și succesul constant i-au susținut energia și entuziasmul "Devin din ce în ce mai puternic (i-a scris domnului Shenrock) în speranța de a face ceva în subiectul meu: puterea mea nu slăbește, iar energia mea va, de asemenea Doar încetineala tuturor treburilor umane mă înfurie Oricât de repede aș lucra, dar de mai bine de un an susțin disertația mea Câtă muncă, timp și răbdare s-a cheltuit, dar toată lumea este nemulțumită! Opera mea va avea în principal un caracter istorico-psihologic, iar aici trebuie să studiez abisul înțelepciunii antice, medievale și noi "În sfârșit, teza a fost finalizată și publicată, iar examenul de master a rămas **) Despre examen legile și analiza acestora;) etapele activității cognitive și trăsăturile lor distinctive;) procesele cognitive mecanice și rezultatele acestora;) analiza proceselor organice ale cunoașterii, analiza judecăților și concluziilor *) N Ya "a obiectat cu mult succes, dar a fost agitat și apoi a regretat că a vorbit mai tăios decât și-a dorit" **) În majoritatea universităților din Rusia, examenul de master și disertația nu reprezintă, ca în Universitatea din Moscova, două etape separate ale unei cariere academice, fiecare dintre ele fiind la fel de importantă; de obicei,

esența principală a testului este disertația, în timp ce examenul are valoarea doar a unei cunoștințe generale cu cunoștințele gradului solicitant și se ține atunci când disertația este deja complet gata, imediat înainte de susținerea acesteia Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT N Ya a adresat întrebări Moscovei și Kievului "Au venit răspunsuri favorabile din ambele locuri", i-a scris N Ya domnului Shenrok Troitsky a scris că a găsit o teză demnă de un alt grad (doctorat) *) Ei mai scriu de la Kiev că meritul disertației este recunoscut de toată lumea fără dispută, că Kozlov o consideră singura expunere istorică completă a întrebării care există, că examenul va fi doar o formalitate etc "**) A susținut disertația și *) Remarcăm, de altfel, că prof Troitsky a dat mai târziu o recenzie foarte bună a celei de-a doua dizertații a lui N Ya "On the Question of the Reform of Logic" (Manual de logică, cartea I, p ig) **) Iată o parte din recenzia originală a prof Kozlov despre această disertație a lui N Ya (dată de prof Kochubinsky în "propunerea" lui N Ya către Departamentul de Filosofie de la Universitatea Novorossiysk în "Note ale Universității Imperiale Novorossiya", vol , p şi următoarele); "Ambele secțiuni istorice [prima parte a disertației constă din eseuri istorice: a) istoria clasificării fenomenelor mentale și punctelor de vedere asupra relației dintre sentimente (și afecte) cu alte fenomene ale vieții mentale și b) istoria doctrina plăcerii și durerii și diverse metode de clasificare a sentimentelor (și afectelor)] sunt întocmite de autor destul de complet, astfel încât, dacă i se poate reproșa, este doar o anumită pedanterie în completitudinea schiței sale istorice, căci fără orice deteriorare a acestuia, indicii ale diferențelor microscopice în opiniile psihologice ale unor scriitori minori ar putea fi omise Dar meritul unei revizuiri istorice constă nu numai în completitudinea indicațiilor, ci și în corectitudinea acestora În cele mai multe cazuri, autorul a folosit primele surse, iar acolo unde nu le-a avut la îndemână, s-a ghidat după lucrările unor scriitori celebri despre istoria filosofiei și psihologiei în general și despre istoria doctrinei sentimentelor în special "Partea teoretică a lucrării domnului Groth se remarcă și prin semnele unui studiu conștiincios al unora dintre cei mai buni reprezentanți ai psihologiei moderne, o revizuire independentă a teoriei lor și o oarecare originalitate în formularea și implementarea propriei teorii Își încheie recenzia Prof Kozlov în următoarele cuvinte: Nu numai în țara noastră, ci și în literatura europeană, este relativ rar ca oamenii de știință să-și înceapă cariera cu lucrări atât de venerabile precum Psihologia sentimentelor Acolo prof Kochubinsky dă și propria sa evaluare a candidatului pentru departamentul propus de acesta "Odată cu apariția, una după alta, a unor științe particulare", spune el, "domeniul filosofiei s-a restrâns din ce în ce mai mult, iar în viitorul apropiat, o nouă categorie de științe speciale, legate de viața mentală și activitatea omului , iese în evidență Acestea sunt științele psihologice specialitatea lui N Ya Grot Aceste științe Biblioteca "Runivers" V Ivanovo N Ya a regretat însă examenul nu la Moscova, ci la Kiev, pentru că, datorită apropierii distanței, i-a fost mai convenabil să ajungă acolo separat pentru fiecare examen și să se întoarcă imediat la familia sa După ce și-a susținut cu brio teza de master la Kiev la mai (Psihologia sentimentelor în istoria ei și principalele fundamente'), N Ya a cerut o călătorie de afaceri în străinătate *) și s-a cufundat din nou în muncă Domnul Grog, fiind în dezacord cu pozitiviștii și cu unii fiziologi, îi recunoaște ca fiind independenți de alte științe despre organism, deoarece fenomenele

naturale studiate de aceștia sunt complicate de un factor special - conștiința, care nu este supusă studiului fiziologiei obișnuite N Ya Grot este în primul rând psiholog și încearcă să pună soluția tuturor întrebărilor filozofice de care s-a ocupat pe o bază psihologică El nu poate fi considerat un adept direct al cutare sau cutare școală; se străduiește, pe baza rezultatelor științifice obținute de diverse școli psihologice, să dea o declarație independentă fiecărei întrebări cu care se întâlnește în lucrările sale Criticii - rusi si straini - au intampinat pana acum aceste incercari de analiza independenta cu simpatie si astfel l-au incurajat pe autor sa lucreze in continuare in aceeasi directie *) Citez aici acea parte din petiția depusă de N I - decât la conferința Institutului, care privește planurile sale pentru lecție (,, Proceedings of the Institute **, volumul VII, p): The ani la Sobirania Matereal, pentru a scrie o teză de doctorat, am fost treptat dat la uciderea că, pentru îndeplinirea sarcinii mele, ar fi necesar să mă angajez în bibliochetexurile (și anume germanice) și să intru în demonstrațiile personale pe care Kesy le aplică subiectului meu Având în vedere complexitatea și complexitatea întrebărilor logice, mi-ar fi deosebit de util să ascult cursurile de logică citite de Prof Bund-, volum la Universitatea din Leipzig și prof Siegwart în Tübingen Un schimb personal de gânduri cu acești oameni de știință mi-ar facilita foarte mult asimilarea spiritului sistemelor moderne de logică care predomină în Germania În plus, legătura strânsă a întrebărilor logice pe care le-am studiat cu teoria dezvoltării limbajului a dat naștere în mine dorința de a-mi reîmprospăta și completa cunoștințele despre știința lingvisticii comparate, care este posibilă și numai cu ajutorul științificului specialişti Având în vedere toate aceste considerente, am decis să recurg la o conferință cu umila cerere a unui mijlocitor să acționeze în fața ministerului despre trimiterea mea în străinătate pentru un an cu scop științific Contez pe aplicarea conferinței cu atât mai mult de acum cinci ani, o invitație pentru mine la catedra de filozofie de la Institutul Prințului Bezborodko mi-a scurtat în mod neașteptat durata studiilor de la ani, pentru care am fost trimis inițial la Sankt Petersburg Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT în cadrul unei teze de doctorat El a planificat Leipzig ca loc al studiilor sale științifice, unde a fost atras în special de perspectiva de a lucra sub conducerea lui Wundt, dar apoi alegerea sa s-a oprit la Tübingen N Ya a fost extrem de mulțumit de Tübingen "Nu vă puteți imagina", i-a scris el domnului Shenrok, cât de ușoară și confortabilă este viața aici Pretutindeni onestitate, acuratețe, încredere reciprocă; la toate taxele și regulile, și datorită unei reglementări atât de stricte, tot ce rămâne este să rostești cuvântul și totul, parcă ieșit din pământ, crește și este gata să-ți urce în gura Te întrebi de ce am ales Tübingen ? În primul rând, este unul dintre cele mai bune orașe universitare în ceea ce privește climă, aer și poziție pitorească În al doilea rând, aici este cea mai bogată bibliotecă filozofică În al treilea rând, aici este cunoscut pentru scrierile sale despre logica Prof Sigvart; in sfarsit, de aici puteti ajunge usor la cele mai bune locuri din Germania si in general din Europa Centrala N Ya a fost extrem de mulțumit de cursul studiilor sale și de relațiile dintre corporația profesorală din Tübingen "Aici există divertisment cu moderație", scrie N Ya într-o altă scrisoare, dar este în general liniștit și nimic nu interferează cu munca Am multe cunoștințe aici, ca întotdeauna Îi cunosc personal pe toți profesorii și m-am împrietenit cu mulți Toți sunt foarte amabili cu mine și m-au introdus în cercul

lor ca și cum ar fi ai lor Mă duc la întâlnirile lor de marți, unde se citesc pe rând rezumate despre toate științele Un obicei minunat! - adaugă N Ya Menține energia în muncă, iar mândria îi face pe toți să-și urmeze știința Morala profesorilor este foarte simplă: dansează și patinează pe patine, - în general universitate, timp de an Pentru compensarea acestui an pierdut pentru studii științifice gratuite în străinătate, solicit petiția conferinței Prin ordinul suprem al Ministerului Educației Publice din iulie , N Ya a fost trimis în străinătate în scop academic timp de un an de la septembrie până la septembrie Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI el însuși, ca toți muritorii Recent a avut loc o mascarada într-un club amenajat de o societate profesorală, iar la el cei mai respectați oameni de știință, vedete europene, erau în costume și șepci stupide, alături de studenți În general, sunt convins, adaugă N Ya , că adevărata știință nu este drapată într-o togă de seriozitate și chibzuință științifică Această draperie este nevoie doar de cei cu capul gol, cărora le este frică să nu fie amestecați cu mulțimea Aici, în ciuda absenței oricărei expoziții externe, studenții își respectă profund profesorii și niciun scandal nu este de neconceput, deoarece conținutul interior este dincolo de orice îndoială și inspiră respect pentru sine Teza lui N Ya (doctorat) în timpul unei șederi de luni la Tübingen a avansat rapid și a fost susținută de el la Kiev la februarie *) Iată cum este descrisă această dispută de martorul său ocular, G S Kulyabka, în nota sa "În memoria lui Nikolai Yakovlevich Grot" ("Revista științifică", , nr , pp -): "Am ascultat, scrie el , strălucitul discurs introductiv al lui N Ya , obiecțiile adversarilor și apărarea dizertatorului și a fost martor la o ovație entuziastă, improvizată de tinerii studenți de la Kiev N Ya După aplauze zgomotoase și prelungite, studenții au luat-o în brațe pe N Ya și au purtat-o prin sala mare de ședințe solemne a Universității din Kiev cu strigăte: vivat! Vivat! Fără îndoială, o asemenea simpatie a tinerilor pentru N Ya a fost cauzată de discursul său strălucit, aproape artistic în construcție, despre ce este filosofia și despre relația ei cu știința și arta A stârnit simpatie și însăși personalitatea tânărului om de știință, care a vorbit *) O parte din opinia Facultății de Istorie și Filologie din Kiev despre N Ya · Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT a discursului său cu cuvântul său propriu, nou despre filozofie: N Ya a recunoscut filozofia în acest discurs ca un fel special de artă, și nu o știință ^ *) VI În același an universitar - , în care N Ya și-a susținut teza de doctorat, au avut loc o serie de schimbări foarte importante în viața Institutului Nzhinsky Prin ordinul cel mai înalt la septembrie , directorul institutului, N A ianuarie și a intrat în administrarea atribuțiilor sale "Noi tendințe" au început la Institut Sub N A Lavrovsky, Institutul a fost, mutatis mutandis, Facultatea de Istorie și Filologie a Universității Ruse conform statutului din ; având ca sarcină specială pregătirea profesorilor, în special în limbi antice, pentru gimnazii și progimnazii, el, cu toate acestea, nu s-a sfiit de sarcinile educaționale generale; el, în măsura în care a putut, le-a oferit elevilor informații *) Acolo sunt date și următoarele detalii ale disputei: "Din oponenții oficiali, profesorul Gogotsky a vorbit multă vreme, dar a vorbit atât de liniștit încât numai după răspunsurile și zâmbetul studentului la disertație se putea judeca natura opoziție a bătrânului filozof " Al doilea ar fi trebuit să se opună lui A A Kozlov "Ridicându-se, venerabilul profesor i-a spus cu voce tare lui N Ya-chu: "Tu cu reforma ta a logicii a trecut prin logică și prin urmare, ai obținut orice îți place, dar nu logica, dar

logica veche, așa cum era logică înainte de reforma ta, rămâne logică în ciuda reformei tale Nu te voi certa aici și nu te voi împiedica de la obtinerea titlului de doctor: ai dreptul la ea, dovedindu-ti eruditia In presa iti voi dovedi ca in "Reforma logicii" tau nu are deloc logica si ca poti fi un psiholog excelent sau altcineva specialist, dar că nu ești filozof Să știi asta, dar să obții o diplomă; nu mă voi amesteca " Primul dintre adversarii neoficiali, domnul Kozlovsky, a avut o ceartă lungă cu N I - ce Ulterior, N Ya a transmis că a considerat aceste obiecții ca fiind cele mai serioase și mai semnificative dintre toate care i-au fost făcute în timpul disputei academice Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI în domeniul științelor umane: filozofie cu logică și psihologie, istoria generală și rusă și istoria literaturii Toate aceste subiecte erau membri egali în sistemul general de învățământ Înainte de plecarea lui N A Lavrovsky, conferința Institutului a organizat chiar și înființarea unui departament istoric în el Institutul era compus inițial din departamente: clasică și verbală Ca întotdeauna, studenții clasici erau mult mai săraci și, de exemplu, în anul universitar - , nu erau deloc studenți clasici la cursul doi Și astfel, având grijă de satisfacerea mai deplină a cererilor studenților și de o organizare mai largă a predării la Institut, conferința acestuia, în ședința sa din martie , a hotărât să înființeze, în cursurile III și IV ale institutului , un al treilea departament - Departamentul Istoric Lupta majorității începe conferințe cu profesori de limbi antice *) În final, proiectul de înființare a unei secții istorice a fost adoptat la martie , iar la august același an a fost permisă deschiderea acestui departament de către Ministerul Învățământului Public Dar imediat după plecarea lui N A Lavrovsky, egalitatea disciplinelor educaționale începe să fie contestată; unele subiecte au început să fie citite în latină, iar la februarie , noul director a prezentat conferința și apoi a efectuat distrugerea departamentelor de la institut și "concentrarea" întregii predări în limbile antice**) *) Vezi "Proceedings of the East-Phil Institutul Prințului Bezborodko în Nzhin", volumul VSH, pp - , volumul IX, p , J i și urm **) Ne vom permite să citam câteva fragmente din "opinia" noului director asupra departamentelor speciale din institut: t concentrarea necesară, în virtutea căreia mintea studentului putea să crească și să se întărească în științe, iar cea științifică cunoștințele dobândite de el s-ar solidifica în el din ce în ce mai mult, devenind profunde și temeinice Acest lucru se întâmplă, aparent, din faptul că învățământul nostru, conform instituției de scop bazat în întregime pe filologia clasică, se împarte în ea ca una dintre Biblioteca "Runivers" UN ESEU AL VIEȚII ȘI ACTIVITĂȚII LUI I YA GROT elevi; această nouă atitudine este neobișnuit de clară, de exemplu, în următoarea "afirmație" a noului director (la o conferință din octombrie, SS): "studenții, după cum notează el, au, printre altele, părerea greșită că ei sunt încă Prin urmare, el cere cu umilință membrilor conferinței să contribuie la dezvoltarea în rândul studenților a părerii corecte că studiile lor speciale sunt înaintea lor și că la Institut ar trebui să-și concentreze studiile doar pe studiul limbilor antice Conferința a decis: "să intram în procesul-verbal" A fost același val care ani mai târziu a lovit Facultățile Filologice ale universităților noastre; doar în Nzhyn a lovit ceva mai devreme părți ale sinelui În programa noastră educațională nu trebuie să existe diviziări, în sensul unor împărțiri în aceleași limite ale cursului de învățământ, separând și deci înlăturând filologia clasică pentru a da loc altor științe în ele Filologia clasică nu ar trebui să fie baza generală în cursul nostru, ci

conținutul esențial al întregului curs, adevărata sa specialitate Dimpotrivă, alte științe ar trebui să fie doar o completare la filologia clasică, de altfel, sau obligatorii pentru fiecare dintre noi studenți (ceea ce, de exemplu, filozofie, teologie) sau opțional Orice specialitate în știință este posibilă doar ca urmare a unei lucrări îndelungate, independente și personale într-o zonă de cunoaștere binecunoscută, și eu hotărât refuză să înțeleagă cum studentul nostru poate fi transformat în specialiști, de exemplu, filologia sau istoria slavă, care nu au obținut un succes bun în domeniul filologiei clasice și au ascultat timp de doi ani mai multe prelegeri diferite despre diverse istorii sau despre dialecte slave cu unele alte anexe Latura comică în acest caz poate consta în faptul că un student, aproape încă din primele zile de ședere la Institut, poate că se crede specialist în istorie sau filologie slavă Această latură este comică; dar partea gravă, chiar periculoasă a problemei este că astfel de specialiști, care lucrează mai târziu în gimnazii, tind uneori să privească în mod condamnabil sistemul clasic de învățământ gimnazial și, fără o învățătură filologică solidă, sunt poate gata să-l scuture chiar și în propriul mediu de gimnaziu În conformitate cu tonul și conținutul acestei lucrări, domnul director a întocmit atât schema de predare, cât și regulile pentru examene Este perfect de înțeles că toți profesorii non-clasici din această eră au început să se străduiască să iasă din Nizhyn Biblioteca "Runivers " treizeci V IVANOVSKI N Ya a fost, desigur, împotriva "reformei" tot timpul; dar lupta a cântărit foarte mult și l-a obosit și a început să se străduiască să ocupe o catedră într-o universitate Sugestia de a invita N Ya Grot la departamentul din Moscova a venit de la prof M M Troitsky chiar mai devreme decât susținerea tezei de master N Ya Prof Troitsky a văzut întotdeauna în N Ya succesorul cel mai de dorit pentru el însuși în departamentul de filosofie de la Universitatea din Moscova Relații, la început doar scrise, dintre N Ya și prof Troitsky a început în și a devenit imediat foarte prietenos Trimițându-i lui Matvey Mihailovici prima parte a tezei de master, N Ya a scris (noiembrie) că pentru el "judecata lui M M ar fi extrem de interesantă din diverse motive" În primul rând, te consider, a scris N Ya , cel mai competent judecător al direcției mele și al muncii mele din toată Rusia, de la binecunoscuta ta lucrare despre psihologia germană, care a fost constant, încă din timpul studenției, un manual în timpul ocupatiile mele În al doilea rând, în simpatia mea față de dumneavoastră personal, pentru Universitatea din Moscova și pentru Moscova în general, consider că este foarte probabil să aleg Moscova ca loc pentru susținerea disertației și susținerea examenului de master, dacă munca mea va primi simpatie din partea partea ta la această scrisoare, M M l-a felicitat pe N Ya "pentru o lucrare extrem de utilă și a declarat că "toate lucrările științifice ale lui N Ya i-au părut întotdeauna cele mai relevante pentru nevoile moderne ale cercetării filozofice, și că, în special, o astfel de muncă, cum ar fi sentimentele, "ar fi potrivită pentru o altă diplomă, pe care N Ya nu pretinde încă "Munca ta", scria M M în scrisoarea următoare, "mi-a crescut dorința de a te vedea cât mai curând pe cât posibil la Universitatea din Moscova Mi se pare că ți-am pregătit suficient o primire copioasă de la o sută Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT coroane ale Facultății și ale Consiliului " Această corespondență a continuat pe același ton*) teză de doctorat, M M scrie: "După tot ce am învățat din scrisoarea dvs , vă pot oferi un sfat: părăsiți Kievul și vino la noi, la Moscova După părerea mea despre munca dumneavoastră și atitudinea Facultății noastre

față de aceasta, nu vă îndoiți nici măcar un minut: vă vom acorda o diplomă de doctor și vă vom oferi cu onoare " Primele negocieri cu pro (r) Troitsky despre mutarea la Moscova nu a dus la acest scop: "Am fost de acord cu Troitsky", i-a scris N Ya lui Shenrok (se pare că în), să-mi amâne transferul (la Moscova) doar pentru o vreme; dar eu, ca să mărturisesc, au puțină încredere (adăugă el) în posibilitatea de a soluționa problema într-un an Acum nu voi merge ca profesor asistent și nu au posturi de profesor Astfel, problema mutării la Moscova a durat, iar N Ya a acceptat oferta care i-a fost făcută la acel moment de a ocupa o catedra la Universitatea Novorossiysk (Odessa) **) Această universitate a fost transformată în din fostul Liceu Richelieu; până în catedra de filozofie a fost ocupată de R V Orbinsky, iar după Orbinsky, până în toamna anului , doar istoria filosofiei antice a fost citită de profesorii de la catedra de literatură greacă *) Am avut în mâini (aparent, aproape toate) scrisori de la N Ya către M M și răspunsurile acestuia din urmă pentru perioada - , i e înainte de transferul lui N Ya la departamentul din Moscova, pe care îl datorez amabilității lui S M Troitskaya și H N Grot **) Detalii despre invitația lui N Ya la Odesa - în "Notele Universității Novorossiysk", volumele și ("Procese verbale ale ședințelor consiliilor pentru , pp - i, -) și -) Aici (p - i) și o propunere motivată a lui N Ya pentru alegerea unui profesor la Universitatea Novorossiysk, înaintată la Facultatea de Istorie și Filologie de către prof Kochubinsky și care conține o privire de ansamblu și caracterizarea activității literare a lui N Ya (încheind cu teza sa de doctorat) "În toamna anului , N Ya se mutase deja la Odesa, unde, conform obiceiului său, era prea grăbit să se mute" - chiar înainte de a primi aprobarea oficială, după cum relatează domnul Shenrok; N Ya a fost aprobat ca profesor la Universitatea din Odesa la noiembrie VII În decursul timpului dintre încheierea tezei sale de doctorat și mutarea sa la Odesa, în ordinea opiniilor lui N Ya , a început să aibă loc o revoluție, care s-a reflectat în toate activitățile sale științifice și literare ulterioare: de la pozitivist, se transformă încetul cu încetul într-un metafizician-spiritualist Trebuie remarcat, totuși, că N Ya nu a fost niciodată un spiritist complet consecvent: în opinia sa, în ciuda tuturor ezitărilor sale, o amestecare semnificativă a fostului său spencerianism și acele interese pur psihologice cu care și-a început viața mentală a rămas în seama sfarsitul Prin urmare, rupând cu pozitiviștii, el era departe de a fi pe deplin atașat de spiritiști Și tot restul timpului, chiar până la moartea lui, N Ya a ezitat între aceste învățături, apropiindu-se mai mult acum de una dintre ele, apoi de alta Ce explică această criză psihică? Nu putem răspunde acum la această întrebare cu certitudine; pentru aceasta ar fi necesar să se studieze corespondența lui N Ya pentru începutul anilor , pentru a colecta informații de la persoanele care s-au întâlnit cu el la acea vreme Ne permitem să facem doar câteva comparații Să ne amintim ce motive, ce scopuri l-au animat pe N Ya când a acţionat în domeniul activităţii independente: a ars apoi de dorinţa de a reforma principiile de bază ale vieţii mentale a contemporanilor săi Am citat deja cuvintele dlui Shenrok că, atunci când N Ya a urmat un curs la universitate, a fost "în special încurajat de ideea că va merge pe o cale mai largă și mai oportună"; în același timp el, fără îndoială, a desenat în imaginația sa înflăcărată acea "imagine a reorganizării întregii vieți personale și sociale pe principiile altruismului și al muncii rezonabile, altruiste, bazată pe studiul

științelor reale", pe care același autor o menționează ca fiind visul universal al generației sale Iar N Ya , alegându-și ca specialitate dezvoltarea științelor filozofice pe baze "reale" și lucrând cu succes în această direcție, spera fără îndoială că în alte sfere ale vieții publice lucrurile vor merge la fel de bine ca el în domeniul logicii și psihologie Dar realitatea, după cum se știe, în cel mai crud mod a călcat în picioare toate speranțele generației căreia i-a aparținut N Ya , adică tânăra generație a anilor S-a dovedit că toate eforturile eroice ale indivizilor, tot entuziasmul dezinteresat, studiul cel mai stăruitor de către oameni educați a "științelor reale" nu puteau face nimic cu Leviatanul vieții sociale rusești Și știm care au fost consecințele acestei dezamăgiri pentru oamenii de atunci: doar relativ puțini au rămas cu credința anterioară; din restul, unii au renunțat la aspirațiile lor anterioare și au trecut în tabăra dușmanilor lor recenți; alții și-au pierdut încrederea în toate, au încetat să mai fie oameni, după cum se spune, "ideologic"; alții, în cele din urmă, au început să caute noi căi, o cale de ieșire din starea de dezamăgire Dintre aceștia din urmă, unii au răspuns la predica contelui Tolstoi, și-a luat punctul de vedere moralist special și a încercat să "simplifice"; alții, în respingere față de fostul cult al rațiunii, au lăudat "frumusețea" și au construit viziuni întregi "estetice" asupra lumii etc , etc Unul dintre acesti căutători este, fără îndoială, N Ya Grot A adus un omagiu semnificativ acelui anarhism mistic la care contele Tolstoi; și i-a fost cu atât mai ușor că, din toată inima, a simpatizat cu tot ce este bun ce apărea în întrebările noastre publice de filozofie, Vol , Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI viața, însă, a acordat relativ puțină atenție acelor legături reale, organice, care leagă indivizii dispersați într-un întreg: societatea, statul Prin urmare, N Ya a ajuns relativ foarte ușor la acea moralizare "în spațiul gol", care este una dintre trăsăturile cele mai caracteristice ale "tolstoiismului" Paralel cu aceasta, N Ya a dezvoltat din ce în ce mai mult o înclinație către metafizica spiritualistă și idealistă Separ aceste două concepte pentru că, în esență, nu sunt deloc identice: se poate fi spiritist, adică să crezi în existența sufletului ca substanță specială și să nu consideri totuși lumea construită după idei, scopuri Desigur, de obicei aceste două curente mentale sunt făcute dependente unul de celălalt, legându-le cu o serie de silogisme; dar în esență și în idee sunt separate; și, de exemplu, este greu de spus dacă spiritualistul W James (psiholog american) este în același timp un idealist N Ya , repet, la un moment dat era foarte pasionat de metafizica spiritualist-idealistă Tulburări sociale severe, dezamăgire totală în puterea "persoanei cu mintea critică", conștientizarea necesității de a nu mai distinge sub acest brand de restul oamenilor și al umanității, pentru a găsi un principiu moral și social universal care să cuprindă toate oamenii și chiar toate ființele vii l-au forțat pe N I să-mi îndrept privirea către zona care nu a refuzat niciodată să ofere sprijin oamenilor în momentele critice din viața lor personală și socială El a pus mâna pe ideile ordinii morale mondiale, scopul sublim al sufletului uman, ideea obligației legii datoriei morale și a iubirii Se poate spune că credința în aceste idei, ca și deja substanțe existente, este doar un răgaz temporar; că aceste idei - pentru ca ele să devină cu adevărat rodnice - trebuie înţelese ca relaţiile dintre Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT datorită Factorilor și elementelor reale ale vieții Așa să fie; lasă-l pe N Ya să cadă în căutările lui pe o cărare prea veche și zguduită; lasă-l să ezite, să fie perplex; chiar dacă până la sfârșitul

vieții nu a găsit o viziune asupra lumii complet fermă și definită care să poată înlocui credo-ul anilor , meritul acestei căutări cu totul sincere rămâne în urma lui! Și a fost chiar atât de ușor să găsești o nouă viziune asupra lumii care să înlocuiască vechea credință? În orice caz, afirmând existența unei ordini morale mondiale, N Ya pentru el egoismul său, instinctele sale inferioare, latura sa animală N Ya a trăit în general neobișnuit de repede: timp de de ani a fost profesor, la de ani a fost doctor în filozofie, autor a două disertații remarcabile și a unui număr de articole; totul îi venea neobișnuit de ușor și simplu: totul era la slujba lui A început să trăiască prea devreme și, poate, parțial din această cauză, a fost curând deziluzionat de credințele tinereții sale La Odesa, prelegerile lui N Ya au fost bine primite de studenți; în același timp, a devenit rapid un lector public popular Așadar, în , și-a citit articolele sub formă de prelegeri publice: "Despre liberul arbitru" și "Despre semnificația științifică a pesimismului și optimismului ca perspectiva"; în - "Giordano Bruno și panteismul" și "Sarcinile filozofiei în legătură cu învățăturile lui Giordano Bruno"; în - "Despre sufletul în legătură cu doctrina modernă a forței" și "Limitele cunoașterii și antropomorfismului " Tocmai în această serie de prelegeri s-a schimbat părerile lui N Ya ceea ce au spus Însă activitatea literară a lui N Ya în acest timp nu s-a limitat însă la cursurile de lectură de la universitate și prelegerile publice; apare într-o serie întreagă de articole În general, în acest moment, N Ya este foarte Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI multe, s-ar putea spune, imprimă prea mult; deci, în lista lucrărilor sale tipărite pentru , există până la numere Așa transmite impresia generală a perioadei Odessei a vieții lui N Ya Grot pro(r) Markevici, autorul "A douăzeci și cincia aniversare a Universității Novorossiysk" (p -): Grota, conform regulilor aug , a prezentat ascultătorilor săi în principal Filosofia lui Platon și Aristotel, apoi a citit istoria filozofiei grecești, câteva cursuri mai speciale și psihologie și a susținut cursuri practice foarte animate cu studenții În general, un profesor foarte vioi, cu vederi originale, deși oarecum instabile, crezând în semnificația filozofiei pentru fanatism și promovând cu pasiune părerile sale, N Ya "A avut o mulțime de ascultători, iar de la studenți ai altor facultăți, acolo au fost mereu o mulțime de studenți, iar cei care se angajează serios în Filosofie au ieșit din studenții săi Nemulțumit de catedra universitară, prof Grot a compus cercuri pentru studiul Filosofiei, a ținut constant prelegeri publice etc , în plus, a fost mereu și pretutindeni gata să spargă sulița pentru Învățătura sa filozofică Și într-adevăr, a avut cei mai variați adversari: atât IPS Nikanor, Arhiepiscopul Hersonului și Odesei *), cât și faimosul pro(r), filozofie de la Universitatea din Kiev A A Kozlov **), și studenți, proprii ascultători, care au publicat articole critice despre scrierile sau prelegerile sale" ***) *) Un articol al Arhiepiscopului Nicanor în "Revista Ortodoxă" din , Yu **) În "Avuția Rusiei", articol despre teza de doctorat a lui N Ya ***) Astfel, un student al lui Hholmsky (după spusele domnului Markevici) a publicat într-un pamflet special o critică mai mult decât ascuțită a opiniilor lui N Ya asupra filozofiei lui Schopenhauer Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT Controversa dintre N Ya și "Cititorul obișnuit" (în "Del" -) aparține aceleiași epoci Nu ne vom opri asupra ei VIII În cele din urmă, în primăvara anului , vechiul vis al lui I Ya și M M Troitsky s-a adeverit: mandatul lui M a expirat M , iar departamentul său a fost eliberat Diferite dificultăți au fost, în cele

din urmă, rezolvate prin eforturile lui M M și eforturile lui N Ya , iar la iunie , N Ya a fost numit la Departamentul de Filosofie din Moscova Această ultimă perioadă de la Moscova a vieții și operei lui N Ya a trecut într-o măsură mai mare sau mai mică sub ochii multora dintre colegii noștri membri ai Societății de Psihologie și, desigur, trăiește în memoria lor Și dacă aș fi vrut să expun în detaliu activitățile lui N Ya în această perioadă, atunci articolul meu ar fi trebuit inclus ca parte integrantă a istoriei Societății de Psihologie din Moscova și a revistei Questions of Philosophy and Psychology și Aș fi depășit cu mult limitele revistei Prin urmare, voi indica doar principalele domenii de activitate ale lui N Ya în perioada Moscovei a vieții sale și voi oferi o descriere generală a acestora La Universitatea din Moscova, N Ya , în prima jumătate a anului după sosirea sa, a predat un curs dedicat analizei mai multor întrebări de bază ale psihologiei (în principal metodologice); a citit prelegerea introductivă "Despre adevăratele sarcini ale filosofiei " Apoi, timp de câțiva ani, N Ya a citit, conform cerințelor regulilor din , dialogurile lui Platon și istoria filozofiei grecești În cele din urmă, când aceste cerințe au fost anulate și nu au predat nicio filozofie în dimensiunile ei anterioare (adică atât logica, cât și psihologia, și întreaga istorie a filosofiei, și nu doar Platon și Aristotel), până la moartea sa, a citit de obicei știința sa preferată - psihologia, adăugând uneori Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI o oră de etică sau seminarii de etică sau psihologie Încă mai aflăm despre această latură a activității lui N Ya din memoriile unuia dintre elevii săi Trec la activitățile lui N Ya în Societatea Psihologică Societatea de Psihologie de la Universitatea din Moscova a fost deschisă în , la inițiativa Pro(r) M M Troitsky, care a fost și primul său președinte În toamna anului Pro(r) Troitsky a plecat în străinătate și pe octombrie N Ya a prezidat pentru prima dată o ședință a Societății; de acum înainte, de prea mulți ani, a condus lucrările Societății de Psihologie *), întrucât la următoarea adunare anuală (ianuarie) a fost ales președintele acesteia N Ya a început să cheltuiască multă putere și energie în afacerile Societății, iar rezultatele acesteia au fost imediat dezvăluite La februarie a avut loc o ședință publică a Societății, dedicată memoriei lui Schopenhauer; și deja la martie s-a hotărât publicarea într-o carte separată a cuvântărilor rostite la această ședință și astfel s-a pus începutul activității editoriale a Societății, la decembrie a aceluiași an scrisorile domnilor D A Stolypin și A A Abrikosov, dintre care primul a oferit Societății de ruble pentru stabilirea unui premiu pentru cel mai bun eseu pe tema: "O recenzie critică a învățăturilor lui O Comte despre coincidența naturală a legilor primitive ale anorganicului natura și legile de bază ale vieții organice și asupra aspirației tuturor cunoștințelor reale ale unei persoane la cele logice și *) N Ya a fost ales membru al Societății de Psihologie (împreună cu alte ¡ persoane) la prima ședință (ianuarie) și prieten temporar al președintelui - la ședința din ianuarie (prima, la care a fost prezent N Ya) Deja la februarie a aceluiași an, N Ya a citit primul său eseu în Societate - "Despre liberul arbitru", care a trezit imediat un asemenea interes în membrii Societății, încât dezbaterea asupra acestuia nu a putut fi finalizată în același timp întâlnire și a ocupat întreaga ședință din martie și o parte a ședinței din martie Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT unitate științifică" și de ruble pentru extinderea activităților de publicare ale Societății A A Abrikosov, la rândul său, și-a anunțat dorința "de a prelua publicarea revistei

filozofice planificate N Ya " Premiul, după cum se știe, a fost înființat *), iar de la sfârșitul anului a început să apară jurnalul Voprosy filosofii i psikhologii Toate acestea arată ce renaștere a venit în acest moment în activitatea Societății de Psihologie, ce interes a început să manifeste publicul față de ea Și această renaștere și acest interes îi datorează apariția în principal lui N Ya A lucrat în Societate și ca membru: a citit rezumate, a participat la dezbateri și, în calitate de președinte al acesteia: a pregătit și organizat întâlniri, le-a prezidat, a condus dezbaterile, a gestionat publicațiile Societății, a atras noi membri în Societate De îndată ce a observat la universitate printre studenți, sau printre publicul care asista la ședințele Societății, sau printre persoanele care se îndreptau către el în orice fel de afaceri, o persoană capabilă să fie de folos Societății și imediat a încercat să-i atragă simpatia către Societate și să-i dea un anumit spațiu pentru activitățile de acolo Pentru revista, N Ya nu a fost doar inițiatorul și (împreună cu A A Abrikosov) fondatorul ei, ci și editorul ei în primii șase ani de existență Cine este familiarizat cu poziția editorului unui jurnal rus, cunoaște toate dificultățile acestei afaceri Și trebuie să-i facem dreptate lui N Ya : în general, a făcut față cu măiestrie acestei lucrări Aici, ca în toate activitățile sale în Societatea de Psihologie, au apărut acele trăsături ale caracterului său care l-au distins toată viața: energia și întreprinderea sa, caracterul său plin de viață, ·) În , ina a primit jumătate din sumă lui B N Chicherin pentru eseul "O Kont și filozofie pozitivă"; a doua jumătate a acestuia nu a fost acordată până acum Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI capabil să captiveze și să-i facă pe toată lumea să lucreze, în sfârșit, talentul său organizatoric remarcabil și marile abilități literare și editoriale N Ya a intrat el însuși în toate; a pătruns în toate lucrurile mărunte - uneori în așa măsură încât preocuparea lui pentru aceste detalii începea, din exterior, să pară pur și simplu obositoare Dar, pe de altă parte, trebuie să-i dea dreptate deplină: nimeni, probabil, nu putea, atunci când era necesar, să manifeste o asemenea activitate, să ocolească o masă de oameni, rugându-i, insistând să facă tot ce poate, să comunice cu astfel de oameni o masă de instituţii oficiale, cu cenzură, tipografii etc , etc N Ya prevedea mereu totul dinainte; a prevăzut fiecare mic detaliu al decorului practic al oricărui caz, ajungând la o greșeală nesemnificativă în edițiile apărute sub redacția sa - o greșeală de tipar care l-a făcut să sufere cu adevărat, l-a întristat până în adâncul sufletului Această atitudine plină de viață față de afaceri a avut un efect atât de fermecător asupra tuturor celor care trebuiau să facă afaceri cu N Ya Datorită muncii sale în cadrul Societății de Psihologie și al revistei, N Ya nu a uitat, totuși, alte întreprinderi publice: și acestora le-a dedicat o parte din timpul liber și din puterea sa Deci, a luat parte la lucrările Comisiei de la Moscova pentru organizarea lecturii acasă, formată din Departamentul Educațional al Societății pentru Difuzarea Cunoștințelor Tehnice, pentru care a alcătuit un program de cursuri de filosofie; a lucrat, de asemenea, într-o comisie aleasă de nobilimea Moscovei pentru a dezvolta problema unei reforme dezirabile a învățământului secundar în Rusia etc În cele din urmă, în paralel cu toată această operă, și-a continuat activitatea literară Numai că acum nu a mai dat lucrări atât de mari precum cele două dizertații ale sale; a scris o serie de articole individuale și eseuri pe diverse probleme De remarcat în general că N Ya Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT și-a început activitatea

științifică și care a lăsat un sigiliu asupra tuturor activităților sale ulterioare, a fost cel mai puțin un cercetător al întrebărilor detaliate Iubea și putea pune doar întrebări generale, de bază Acest lucru se observă chiar și în disertațiile sale: secțiunea istorică a "Psihologiei sentimentelor" are (în ciuda volumului său mare) doar o introducere în partea principală, teoretică a lucrării; iar aceasta din urmă este o nouă teorie generală a originii și dezvoltarea sentimentelor Aceasta este doar o schiță generală, un proiect al științei, care se intitulează: "Fundamentals of Analysis and Synthesis of Feelings for Future Psychology" Același lucru se poate spune și despre a doua disertație, care urmărește din nou să stabilească bazele generale pentru reforma logicii, pentru crearea unei noi științe Astfel, ambele disertații au, ca să spunem așa, un caracter "dinamic": ele însumează rezultatele lucrării anterioare a autorului la fel de mult pe cât îi invită pe toți și pe toți să meargă înainte; dau mult, dar promit și mai mult În perioada Moscovei a activității lui N Ya , această trăsătură a intereselor sale mentale devine deosebit de ascuțită: el se învârte aproape exclusiv în sfera celor mai generale și fundamentale întrebări ale filosofiei Generația noastră, în fața căreia nu se deschid deloc astfel de orizonturi atotcuprinzătoare, așa cum a visat generația lui N Ya , este angajată într-o muncă amănunțită cu mult mai multă dragoste și înțelege puțin o formulare atât de largă (uneori prea largă) a întrebări Cu toate acestea, această trăsătură caracterizează o întreagă epocă; în plus, a făcut un mare serviciu iluminismului rus: ea a fost cea care a atras spre filozofie interesele societății, care ar fi neputincioasă să influențeze lucrări mai detaliate, mai specializate Pe de altă parte, în ultimii ani ai vieții lui N Ya , reflecția sa morală începe să sune din ce în ce mai puternică și își dedică o serie de articole problemelor de etică Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI Personal, a trebuit să fac cunoştinţă cu N Ya în toamna anului ; La acea vreme, el era departe de a fi acea persoană mereu veselă și veselă, așa cum îl descrie domnul Shenrok în memoriile sale: dădea impresia unui om suprasolicitat, suprasolicitat și din când în când se îmbolnăvea Prima lovitură care a marcat începutul distrugerii corpului său a fost reumatismul sever pe care l-a suferit la Njin în Apoi, la Moscova, N Ya din , aproape în fiecare iarnă, a experimentat un fel de convulsii, exprimate printr-o cădere, stare depresivă și tot felul de dureri nervoase În general, se simțea atât de rău în ultima vreme încât pentru anul universitar în curs a făcut o călătorie de afaceri în străinătate de la Universitatea din Moscova; o parte a acestui an (ultimul în cea de-a -a aniversare a serviciului său) a vrut să o petreacă în străinătate, iar o parte la Harkov Și-a mutat familia și la Harkov, sperând să se pensioneze într-un an și să se stabilească acolo definitiv A plecat din Moscova pe mai, destul de bolnav, cu umflături la picioare În noaptea de mai era plecat! N Ya a fost îngropat, conform dorinței exprimate în timpul vieții sale, în satul Kochetka (verste din Harkov), unde își petrecea de obicei vara Înmormântarea a căzut exact pe mai, ziua sărbătoririi centenarului de la nașterea lui Pușkin Această împrejurare i-a împiedicat pe mulți dintre admiratorii lui Harkov ai lui N Ya să vină la înmormântare, având cel mai modest caracter Suntem siguri că nu numai Societatea de Psihologie, ci și cercurile mult mai largi ale publicului rus deplâng această pierdere prematură! *) V Ivanovski *) Din necrologurile, articolele și însemnările cauzate de moartea lui N Ya Grot, știm: i) L M Lopatin "N Ya Grot "("Întrebări de filologie și psihologie" nr);) Yu A Notă în Vedomosti rusesc, , mai> H) "The

Burial of N Ya Grotto" (ibid , mai);) L E Obolensky Standard moral ridicat (Din amintirile mele despre N Ya Grot), Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT Dăm o listă a lucrărilor lui N Ya Grot, în măsura în care am putut-o compune acum Nu este complet, întrucât nu conține, în primul rând, o parte din articolele de ziar ale defunctului, atât semnate cât și nesemnate, mai ales din ultimii ani ai vieții sale; în al doilea rând, articole publicate de N Ya sub pseudonime (astfel de articole, judecând după unele indicații, sunt disponibile); în sfârşit, este posibil ca N Ya să fi publicat în formă litografiată unele din cursurile sale universitare, despre care însă nu le-am găsit indicaţii în sursele noastre La alcătuirea acestei liste de lucrări ale lui N Ya , am folosit: i) o listă a lucrărilor lui N Ya , plasată ca anexă la scurta sa biografie în "Douăzeci și cinci de ani ai Universității Novorossisk" Odesa , ;) o altă listă întocmită de însuși Nikolai Yakovlevich și plasată pe coperta unor retipăriri separate ale articolului său "În memoria lui H N Strahov";) o listă cu articolele lui Nikolai Yakovlevici în "Indexul articolelor" în "Întrebare, filozofie și psihologie" (nr);) "Rapoarte despre starea și activitățile Institutului Istoric și Filologic al cărții Bezborodko în Njin* din până în (în "Proceedings of the Institute");) Rapoartele Universității Novorossiysk pentru - (în "Notele Universității Imperiale Novorossiysk");) "Scurte rapoarte despre starea Universității din Moscova" (în publicația "Discurs și Raport") pentru - ;) "Propunerea" lui Nikolai Yakovlevich către profesorul Universității Novorossiysk, introdusă de prof Kochubinsky ("Notele Universității Imperiale Novorossiysk", vol , pp - i);) eseul "Filosofia între ruşi" anexat de Ya N Kolubovsky la traducerea sa din "Istoria noii filosofii" a lui Iberweg-Heinze (p -);) în sfârșit, o listă a lucrărilor sale compilată de însuși N Ya Grot (pentru publicarea lucrărilor sale colectate în) Am verificat toate aceste liste cu edițiile autentice ale tot ceea ce am putut obține din scrierile lui Nikolai Yakovlevich Nu am putut găsi doar trei numere (, și) din lista dată în cartea "A douăzeci și cincia aniversare a Universității Novorossiysk"; în același timp, sunt numite acolo atât de incomplet încât nu le-am putut include în lista de față Deci, iată forma în care am reușit să restaurăm lista lucrărilor lui Nikolai Yakovlevich: *) "Refutarea lui Platon și pitagoreicii asupra metafizicii lui Aristotel" (un eseu studențesc, pentru care Nikolai Yakovlevich a primit o medalie de aur, a rămas nepublicat)) "Kozlov: Studii filozofice Eseu critic" În "Izvestiya al Institutului Filologic Nzhinsky Isyuriko" pentru și separat ("Odessky Listok" ,> No I λ) ^l S Soloviev (Buletinul Europei, , nr);) I Eisenbet În memoria prof N Ya Grot (Buletinul Smolensk);) S N Kulyabka, în memoria lui N Ya Grot (Revista științifică din , nr);) Două scrisori de la N Ya Grot către S N Kulyabka (ibid , nr io);) Necrologul lui N Ya , nr) Biblioteca "Runivers " V IVANOVSKI Kiev, , p) Desene anatomice ale structurii cerebelului mic (în Archiv für mikroskopische Anatomie, , XIV Band, Heft, sub nr , și , pe tabelele XIII și XIV)) "Visele ca subiect de analiză științifică" Kiev, , de pagini (discurs special la Institutul Njinski) "Essai sur les principes d'une classification nouvelle des sentiments" în Revue philosophique , nr , şi separat la Paris p) "Psihologia sentimentului în istoria ei și principalele fundamente"* SPb - XIV, p "Filosofia ca ramură a artei" (în revista "Gândirea" , nr), p) "Despre problema psihologiei sentimentelor" (în Vestnik Evropy, , nr ta, p)) "Mai multe despre problema psihologiei sentimentelor" (Răspunsul lui A Kozlov) (în "Știri

ale Institutului de Istorie și Filologie Nizhyn", , vol III, și separat, Kiev , pagini)) "Despre problema reformei logicii" Leipzig XXVI + pagini (teză de doctorat, cu o dedicație "Fratelui meu Konstantin Yakovlevich Grot, maestru de filologie slavă") i) "Relația filosofiei cu știința și arta" Discurs ținut la o dezbatere de doctorat la Universitatea din Kiev la februarie (în ziarul Zarya, , nr și , și separat, Kiev,) > pagini)) "La întrebarea criteriilor adevărului Posibilitatea justificării științifice a realismului naiv (Etude din domeniul științei cunoașterii) "(în "Avuția Rusiei" , nr și , p)) "Din lumea științei: Ghicitori ale cunoașterii" (în ziarul "Zarya")) "Experiența unei noi definiții a conceptului: progres" (în "Odesa Leaflet * ¡ și separat, Odessa, , pagini; prelegere introductivă la Universitatea Novorossiysk, citită la decembrie)) "Progres și știință" (ibid , , ib p)) "Răspunsul Cititorului de rând" (în "Del" , și pp)) "Despre problema liberului arbitru" (în "Lista Odesa" , o prelegere publică susținută în Sala de Schimb la ianuarie , în favoarea Crucii Roșii, și separat, Odesa , p)) "Mai multe despre problema liberului arbitru" (în Russkoye Bogatstvo, , A? , p)) "Despre subiectivism în sociologie" (în "Odessky Vestnik" , pagini)) "Încă câteva considerații asupra sarcinilor sociologiei și asupra analizei științifice a conceptului de progres" (ibid)) "Despre semnificația științifică a pesimismului și optimismului ca viziune asupra lumii" (în "Note ale Universității Novorossiysk", vol XL, , pagini; prelegere publică susținută în martie în aula universității) Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT) "Principalele tipuri de construcții filosofice în diferite epoci" ("Bogăția Rusiei", , nr și ; de pagini)) "Despre problema clasificării științelor" (ibid , nr ii și ; și separat, Sankt Petersburg, , pagini) i) "Egoismul și altruismul în fața curții de bun simț și știință* (în Novy* -> Nr > p)) "Prelegeri de psihologie* (ediție litografiată, Odesa, , pagini)) "Introducere în cursul istoriei filozofiei* (ediție litografiată, Odesa, , pagini) |) "Giordano Bruno și panteismul" (în "Notele Universității Novorossiysk" * și separat, Odesa , pagini) S) "Sarcinile filozofiei în legătură cu învățăturile lui Giordano Bruno * Conferință publică susținută la Odesa în Sala de Schimb, aprilie (în Buletinul Odesa din , Г> nr , și , și separat, Odesa, ", p)) "Despre responsabilitatea morală și sănătatea legală" (în "Notes of the Odessa Law Society" *, , pagini)) "Despre suflet în legătură cu doctrinele moderne ale forței" (în "Notele Universității Novorossiysk"*, vol XLIV, , pagini)) "Despre problema adevăratelor sarcini ale filosofiei" (în Russkaya Mysl*, , nr i, p ; prelegere introductivă susținută la Universitatea din Moscova)) "Despre direcția și sarcinile filozofiei mele Referitor la articolul arhiepiscopului Nikanor din Pravoslavny Obozreniya* ("Revista Ortodoxă* , nr i, p)) "Extract din mesajul despre liberul arbitru Dispoziții generale* Moscova, , pagini i) "Despre semnificația filozofiei lui Schopenhauer" (Buletinul rus din) "Despre semnificația filozofiei lui Schopenhauer" ("Proceedings of the Moscow Psychological Society", numărul I, Moscova, , pagini)) "Cu privire la chestiunea sarcinilor artei"* (Rezumate) Moscova, , pagini) "Prelegeri despre filosofia lui Platon"* (ediție litografiată, Moscova, , p) Același, ed a -a, Moscova,) "Semnificația sentimentului în cunoașterea și activitatea unei persoane* Moscova , pagini (discurs rostit la reuniunea anuală a Societății de Psihologie) zu) "Supliment la abstract: sensul sentimentului etc * Moscova , p J "Critica conceptului de liber arbitru în legătură cu conceptul de cauzalitate" (în vol III "Proceedings of the Moscow Psychological Society" * Moscova

, onb p) Dispoziții generale* Moscova, , pagini C) "La causalité et la conservation de l'énergie dans le domaine de l'activité psychique* (în Compte rendue du Congrès international de psychologie physiologique, sesiunea I, Paris, , p) Biblioteca "Runivers " V IVANOVSKI) "despre noul jurnal" ("Buletin informativ rus")) "Despre sarcinile revistei" ("Întrebări de filosofie și psihologie * Nr i, p)) "Congresul Psihologic la Paris" (ibid , nr t, p)) "Ce este metafizica?* (ibid , nr , pagini) θ) "Bazele generale ale psihologiei" (ediție litografiată Moscova, - , pagini) ^) Review of the Revue Philosophique ("Întrebări de filosofie și psihologie*", nr , p)) "De la redacţie* (ibid , Λθ h, p) "De la Redacție* (ibid , nr , p) w) "Sarcinile vitale ale psihologiei" (ibid , nr , $ p)) "Introducere în istoria noii filosofii" (ibid , nr , p)) "Mai multe despre sarcinile revistei" (ibid , nr , p)) "Principalele întrebări ale filosofiei secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea* Zece prelegeri publice (ediție litografiată Moscova, , pagini)) "Principalele puncte în dezvoltarea unei noi filozofii * ("Întrebări de filosofie și psihologie*, nr , , , și ; pagini în total)) Review of Annales des sciences psychiques (ibid , nr , p) (r)) Revizuirea compoziției cărții Trubetskoy "Metafizica în Grecia antică" (ibid , nr , p)) Recenzie la eseul lui G Struve "Introduction to Philosophy" (ibid , nr , p) m) Recenzia operei lui W James: Principiile psihologiei (ibid , nr , p)) Recenzia traducerii unor lucrări alese ale lui Leibniz, publicată de Societatea Psihologică din Moscova (ibid , No $, p) (r)°) Recenzia eseului de Paul Carus: Sufletul omului (ibid nr , p)) Recenzie la lucrarea lui L M Lopatin "Sarcinile pozitive ale filosofiei*, Partea P (ibid , Nr th, p y) (r)) "Din excursie în judeţele nerecoltate"* (în "Odesskom sbornyk"*)) "Fundamentul datoriei morale* (în "Întrebări de filosofie şi psihologie* Nr şi $, pagini) l) "Idealurile morale ale timpului nostru Friedrich Nietzsche și Lev Tolstoi* (ibid , nr g , p)) Necrologul lui P E Astafiev (ibid , nr g , pagini)) Recenzia eseului lui Windelband "Istoria filosofiei antice"*, trad ed prof A I Vvedensky (ibid , Le , p) δ) "Cu privire la chestiunea semnificației ideii de paralelism în psihologie* (ibid , nr i, pagini) θ) "Despre vreme" (ibid , nr , și , pagini)) "Nota editorului*" (ibid , nr , p)) "Valorile vieții și activității morale" (ibid , nr , pagini) e) "Către cititori" (ibid , nr , pagini) "Bazele psihologiei experimentale* (ibid , Nr , p) Biblioteca "Runivers" UN ESEU PRIVIND VIAȚA ȘI ACTIVITĂȚILE LUI N YA GROT) Recenzia eseului lui Ladd: An Essay of Metaphysics of Psychology (ibid , nr , p)) Revizuirea lucrării lui Wundt: Logik Methodenlehre, Abtheil , Aufh (ibid , nr , p) K) Recenzie la eseul lui G I Chelpanov "The Problem of Space Perception" (ibid , nr , $ p)) "În memoria lui N N Strahov La caracteristicile viziunii sale filozofice asupra lumii" (ibid , nr , p) "Câteva cuvinte ca răspuns la V A Goltsev" (ibid , nr , p) ~) "Despre viața și personalitatea lui Descartes" (ibid , nr , p)) "Conceptul sufletului și energiei psihice în psihologie" (ibid nr și , h p)) Trecerea în revistă a lucrării lui Vl Solovieva: Justificarea binelui (ibid , nr , p)) "Critica conceptului de progres" (ibid , nr , p)) "Momente principale în dezvoltarea unei noi filozofii", Moscova, , pagini Ediția "Posrednik" (la fel ca nr și) ω) A Fulier Descartes Viața și scrierile lui Cu un apendice la articolul lui Windelband despre Spinoza Pe ed prof N Ya Grota Moscova, Publicarea "Posrednik") O serie de articole despre problematica universitară și învățământul tehnic în ziarul "Timp Nou" pentru și anii următori) "Eseu despre filosofia lui Platon" Moscova Ediţia "Mediatorului" pagini (ediție prescurtată a cursului susținut la Universitatea din Moscova în

)) Wilhelm Wundt Eseu despre psihologie Tradus, cu permisiunea autorului, D V Viktorov, editat, cu o prefață, note și un articol de prof N Ya Grota: "Fundamentele psihologiei experimentale", Moscova, (Numărul V * "Ediția Societății de Psihologie din Moscova")) "Begriff der Seele un d der psychischen Energie in der Psychologie" (în Archiv fur systematische Philosophie, II Heft); aceasta este o traducere a unui articol rusesc cu titlul corespunzător, cu prefață și completări) "Catalog sistematic al arhivei nobilimii Moscovei" cu o prefață la aceasta (Moscova , XLIX ~ STR) V Ivanovski Biblioteca "Runivers" În memoria lui N Ya Grot ca profesor *) Activitățile lui Nikolai Yakovlevich, ca profesor, conducător și educator al tineretului universitar, acoperă, cu intervale nesemnificative, un întreg sfert de secol Pe ea a cheltuit multă energie în viața sa care va fi trecută în curând; formează centrul în jurul căruia se concentrează cele mai valoroase fapte ale biografiei sale, deși nu pentru toată lumea și nu întotdeauna vizibile Însă personal nu-i putem restabili activitatea pe toată întinderea ei, pentru că a trebuit să ne folosim de îndrumarea lui indispensabilă doar în ultimii cinci ani de profesor Simțind obligația morală de a face uz de datele care se referă la această perioadă scurtă, sperăm ca alți studenți să nu refuze să-și împărtășească amintirile pentru a reproduce cu cea mai mare integralitate posibilă imaginea extrem de edificatoare, în multe privințe, a regretatului profesor În acest caz, dificultatea va fi mai degrabă abundența decât lipsa de material, care a fost dat cu atât mai ușor cu cât semnul distinctiv al defunctului a fost accesibilitatea sa uimitoare și nelimitată pentru orice ascultător Nikolai Yakovlevich nu s-a închis niciodată în inexpugnabilitatea științifică, și-a dedicat de bunăvoie studenții tuturor detaliilor lucrărilor sale filozofice, le-a introdus liber în interesele sale lumești și științifice El nu s-a ascuns de noi și noi îl cunoșteam bine *) Citit la ședința Societății de Psihologie de la Moscova din noiembrie Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI N I GROT CA PROFESOR Prelegeri de la catedră, exerciții practice, conversații acasă - "din mijloacele pe care Nikolai Iakovlevici i-a pus la dispoziție pentru a-și duce la îndeplinire părerile în rândul tinerilor studenți și pentru a-l influența El și-a dedicat prelegerile în principal psihologiei și eticii Citirea lui era, de obicei, animată de o imediată arzătoare și captivantă Acest lucru s-a întâmplat probabil pentru că a preferat să aleagă subiectele prelegerilor sale de care el însuși era interesat și a căror dezvoltare era angajat în prezent Reelaborând, de exemplu, propriile sale opinii etice, trecând de la etica eudemonistă a plăcerii și a suferinței la forme mai înalte de predare morală, el și-a corectat opiniile anterioare și a dezvoltat altele noi de la departamente Criticând principiul paralelismului în psihologie, după ce a stabilit ideea că viața mentală decurge în afara timpului, s-a gândit să subordoneze procesele mentale legii conservării energiei și să-și fundamenteze conceptul de progres pe această teorie a energiei, a vorbit în detaliu despre toate acestea de la departament Prin urmare, nu a fost nevoie să repete același curs în mod constant În anii, cel puțin, când a trebuit să-l ascultăm, nu a citit nici măcar o dată cursul vechi Îmi amintesc că el însuși a subliniat în repetate rânduri că consideră că este cu totul imposibil pentru el însuși să ofere studenților note care au fost deja citite și că întotdeauna îi este foarte greu să se pregătească pentru cursuri, întrucât le compune din nou de la an la an Cu fluiditatea irezistibilă și elasticitatea extremă a concepțiilor sale filozofice, le lipsea o anumită doză de inerție necesară pentru a opri

în final pe un anumit curs; dar în timp ar fi putut probabil să-și pună în practică dorința constantă de a publica un curs de psihologie Dacă, datorită acestui fapt, prelegerile sale au pierdut în sistematicitate și completitudine, atunci, pe de altă parte, au câștigat în imediata lor Am fost mereu prezenți Întrebări de filosofie, carte $i Biblioteca "Runivers" D VIKTOROV creșterea plină de viață a gândirii filozofice, ei au văzut că profesorul însuși era foarte interesat de modul în care se dezvoltau opiniile sale, la ce posibile concluzii ar duce acestea El a dedicat destul de mult spațiu în cursurile sale elementului polemic, familiarizându-ne cu obiecțiile care i-au întâlnit noile opinii S-a întâmplat uneori ca, după ce citise un rezumat în Societatea de Psihologie, să-l repete apoi de la catedră, comentându-l cu obiecțiile care i-au stârnit mesajul de la membrii Societății Construindu-și prelegerile în acest fel pe întrebările care îl ocupau în prezent, Nikolai Yakovlevich nu a oferit, este adevărat, decizii finale, nu ne-a dat în prealabil concluzii clare și gata făcute și, pe de altă parte, nu a oferit mână, aduce multă emoție vitală în lectura sa Era foarte îngrijorat la departament pentru teoriile lui În același timp, lui Nikolai Yakovlevich nu-i plăcea să-și îngreuneze cursurile cu studii detaliate și înguste Mijlocul său preferat, în care s-a mișcat cu o ușurință remarcabilă și cu o nerăbdare invariabilă, a fost sfera întrebărilor generale ale filosofiei minții și metodologiei psihologice Acesta a fost efectul gândirii epicureene, care era fascinat de procesul logic al gândirii în sine, în Formele sale cele mai abstracte, independent de conținutul ei concret În capacitatea de a pune noi puncte de vedere, de a inventa o nouă combinație de date, argumente disponibile, Nikolai Yakovlevich a văzut principala trăsătură a mentalității filozofice A preferat ca în ascultătorii săi să se nască noi probleme cap, și nu a înghițit răspunsurile altora El s-a plâns că în prezent gusturile se schimbă, că acum interesele sunt concentrate pe colectarea și asimilarea Faptelor și că teoriile au fost uitate și abandonate S-a opus cu putere acestei orgie a Facticismului, deși, desigur, era departe de a crede că munca experimentală nu are nicio valoare în psihologie Dimpotrivă, a scris Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI I YA GROT, CA PROFESOR că "psihologia poate atinge idealul de acuratețe și regularitate strictă în investigațiile și concluziile sale doar ca știință experimentală " Și realizând lipsa datelor experimentale în cursul său de psihologie, el, cu toleranța și amploarea lui obișnuită, a recomandat ca îi completăm prelegerile cu studii de anatomie, fiziologie, psihiatrie, psihologie fiziologică și experimentală Propunând în prelegerile sale întrebări similare celor de mai sus, Nikolai Yakovlevich și-a asumat o anumită maturitate filozofică în public Într-un curs sistematic, un student se obișnuiește treptat cu o materie nouă pentru el, își dezvoltă treptat abilitatea de a gândi în domeniul unei specialități cunoscute Dar Nikolai Yakovlevich, după o scurtă introducere publică, a trecut foarte repede la o prezentare a problemelor filozofice și psihologice destul de subtile Pentru a o înțelege pe deplin, a fost uneori necesar să existe un stoc pregătitor de cunoștințe filozofice; uneori a fost necesară o atenție intensă din partea publicului Îmi amintesc clar acum cât timp ne-am străduit să înțelegem teoria lui despre atemporalitatea vieții mentale Nikolai Yakovlevici a încercat în zadar, mai multe prelegeri la rând, să ne explice că vorbim despre esența non-fenomenală a ființei psihice; că Faptele psihice, curgând vizibil în timp, nu sunt afectate de acestea din urmă în esenţa lor, la fel cum nu sunt afectate de categorii spaţiale Această distincție subtilă ne-a scăpat cu atât mai

mult, cu atât mai mult încât, în cuvintele lui Nikolai Yakovlevich, a scăpat de critici și mai competenți Recurgând la o astfel de metodă de predare, Nikolai Yakovlevich spera, probabil, să ridice publicul la un nivel superior al nivelului filozofic; a vrut să minimizeze numărul de ascultători pasivi El se aștepta ca studenții să lucreze împreună, și-a dorit să aibă colaboratori în persoana lor, să-și elaboreze părerile împreună cu ei În multe- *   În unele articole ale defunctului, referirile la acest rol al elevilor săi sunt împrăștiate Totuși, nu se poate să nu observăm că în aceste aspirații, oricât de atractive ar fi în ele însele, au fost multe exagerate și neîmplinite Nu lipsit de dreptate reproșul pe care l-am auzit că în prelegerile sale nu totul a fost suficient de clar și accesibil, parțial din cauza unor fragmentări care i-au distins lectura, parțial din cauza puținei pregătiri filosofice a ascultătorilor Cu toate acestea, ceea ce a rămas de neînțeles la prelegere, în ciuda explicațiilor aprinse ale lui Nikolai Yakovlevich, a fost transferat la o discuție în seminar și a fost explicat aici Amintiri deosebit de calde sunt asociate involuntar cu seminariile lui Nikolai Yakovlevich Aici a fost pentru el ocazia de a deveni mult mai aproape de studenți decât la prelegeri; aici au găsit cea mai reușită aplicare a metodelor sale pedagogice; aici trăsăturile fermecătoare ale personalității sale au creat o astfel de atmosferă datorită căreia aceste exerciții practice au atras mulți vânători Cu un număr mare de oameni, doar seminariile de economie politică puteau concura cu ei Formularea particulară a exercițiilor practice, adoptată de Nikolai Yakovlevich, merită așadar o expunere mai detaliată Cu toată varietatea de exerciții practice conduse de Nikolai Yakovlevich de la an la an, acestea pot fi împărțite în trei categorii În primul rând, el a sugerat studenților de la seminar să critice prelegerea pe care a citit-o de la catedră A fost una dintre cele mai favorizate Forme de Practică; corespundea nevoilor fiecărui ascultător mai mult sau mai puțin independent, deoarece în legătură cu cursul se acumulează mereu o serie de nedumeriri și obiecții, poate neîntemeiate Citiți, de exemplu, pe Nikolai Yakovlevich despre poziția psihologiei printre alte științe și despre diverse direcții ale psihologiei moderne În același timp, în conformitate cu natura generală a gândirii sale, a încercat   pentru a reconcilia curenții aparent complet divergenți Și acum, la seminar, cineva a pus problema relației dintre psihologia metafizică și cea experimentală, insistând că acestea sunt fundamental diferite și incompatibile Acest lucru depinde, desigur, de ceea ce se înțelege prin psihologie metafizică am fost legat conversație privată, în care s-a clarificat punctul de vedere al profesorului A ascultat de bunăvoie tot felul de replici, a intrat într-o ceartă cu publicul Toți participanții erau aparent interesați de rezultatul disputei și, de multe ori, nu erau de partea profesorului Apărându-și părerile, Nikolai, Yakovlevich a știut întotdeauna să mențină un ton camaraderesc, a știut să cruțe cu pricepere vanitatea tânără Seminarii de acest fel se alăturau direct cursului și îl completau Dar, în plus, Nikolai Yakovlevich le dădea de obicei ascultătorilor săi subiecte speciale pentru eseuri sau le lăsa să facă propria alegere Când subiectul a fost în cele din urmă determinat, Nikolai Yakovlevich i-a oferit studentului instrucțiuni literare, i-a dat cărțile, a luat cărți din biblioteca universitară, care era inaccesibilă studentului, a consultat cu privire la detaliile compoziției El a urmărit fără încetare munca elevului și și-a ridicat constant energia În același timp, el ¡ poseda o abilitate uimitoare de

a inspira elevul; încredere deplină în propriile forțe A desfăşurat cu consecvenţă în activitatea sa pedagogică regula că nu există subiecte prea dificile pentru elevi Orice muncă, chiar dacă a fost prost făcută, nu a ieșit în risipă pentru elev, în zadar; trebuia să aducă noi cunoștințe, să ofere o anumită abilitate Având o asemenea viziune asupra chestiunii, Nikolai Yakovlevici nu a ezitat să dea lucrări uneori foarte dificile El a sugerat insistent, de exemplu, în al doilea an, adică în primul an de lectură psihologie, să scrie o istorie a învățăturilor psihologice și filozofice despre conștiință Eseul nu a fost, desigur, scris, nu numai datorită lucrării Biblioteca "Runivers" D VIKTOROV natura problemei în sine, dar și datorită vastității intrigii Cu toate acestea, în acest fel, Nikolai Yakovlevich a împins pentru munca independentă Când eseul a fost gata, Nikolai Yakovlevici i-a cerut referentului să întocmească în prealabil rezumate pentru rezumat pentru tovarăși Lectorul a stat la catedra și Nikolai Yakovlevich, împreună cu studenții El însuși era principalul adversar; a notat cu grijă, de obicei, după referent, dar în analiza sa a atins doar gândurile generale ale abstractului, fără a intra în considerare detalii, fără să "picieze" oră un student a zdrobit întreaga filozofie sintetică a lui Spencer în general și etica sa în special poate pentru natura sa blândă și delicată, după ce a ascultat o tratare extrem de frivolă și în același timp obrăzătoare a filosofiei Grand Old Map'om toate, gândire independentă și critică, Nikolai Iakovlevici a recomandat și el să nu se grăbească la critica, dar obiecțiile lui Nikolai Iakovlevici sunt rare și nici măcar nu au rămas singure Au fost întotdeauna certuri aprinse; am regretat mereu că trecuseră deja acele două ore, care au fost desemnate conform RBSP pentru exerciții practice *) Din public, disputa a fost transferată chiar și în stradă L-am escortat pe Nikolai Yakovlevich acasă și am continuat să ne certăm pe drum *) Pentru a avea la dispoziție mai mult timp liber pentru dezbateri și pentru ca mai mulți oameni să poată participa la seminarii, Nikolai Yakovlevici le aranja de obicei seara Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI N YA GROT CA PROFESOR În fine, trebuie să amintim și seminariile de al treilea fel Destul de des ne-am întâlnit fără un rezumat definit pe o anumită temă Cineva a adus tezele întocmite de el Rezumatele au fost citite și oferite spre discuție de către public În cadrul dezbaterii, autorului i s-a oferit posibilitatea de a-și dezvolta și fundamenta pozițiile Subiectele discutate la aceste seminarii au fost foarte diverse În mare parte s-au referit la psihologie și etică, dar nici nu era interzisă alegerea unor întrebări generale filozofice sau sociologice ca subiect al mesajului Despre sarcinile psihologiei, despre poziția sa între alte discipline științifice, despre avantajele și dezavantajele autoobservării, despre rolul experimentului în psihologie, despre clasificarea fenomenelor mentale, despre conștiință, despre griji, despre personaje, despre criterii ale vieții și activității morale, despre utilitarism, despre teoriile progresului etc - aceasta este o listă aproximativă și foarte incompletă de întrebări discutate în anii studenției mele la seminariile lui Nikolai Yakovlevici Uneori eram angajați în analiza psihologică a unor opere literare Studiile practice cu Nikolai Yakovlevich au avut o valoare educațională importantă pentru noi Ne-a cerut mai presus de toate un fler critic și a încercat să dezvolte independența de gândire El însuși era mai mult decât un străin de orice autoritarism pitagoreic "El a spus însuși" nu a existat pentru noi Unele metode de probă nu existau nici pentru noi Referirile la autorități, de exemplu, dacă erau permise, nu făceau nicio impresie La

el veneau de obicei tineri ascultători Existau mai ales mulți admiratori ai empirismului englez printre ei, în ochii lor referirea la Mill și Bain era cea mai înaltă autoritate, ceea ce nu permitea nici un alt apel Biblioteca "Runivers" D VIKTOROV o admirație uniformă și oarbă pentru idoli a dispărut rapid în timpul studiilor cu Nikolai Yakovlevich El s-a opus pozitiv unui astfel de dogmatism; nu a vrut să admită asemenea dovezi Nikolai Yakovlevich însuși nu a simțit, la momentul descris, nicio simpatie unilaterală Dintre filozofi, se pare că i-a iubit mai mult decât pe alții pe Platon, Leibniz și Schopenhauer El avea, fără îndoială, multe în comun cu Leibniz în ceea ce privește spiritul său general A fost același eseist strălucit, ocupat mai ales să tragă noi drumuri, neavând timp și nedorind să le urmeze până la capăt, introducând în cercetarea sa un element la fel de ipotetic, la fel de înclinat spre o sinteză conciliantă a celor mai eterogene tendințe Dragostea lui pentru Schopenhauer nu avea nimic de-a face cu pesimismul Ca lider al tineretului, el a fost, dimpotrivă, trezitorul unei dispoziții vesele, amabile și active A apreciat în el o parte a unui maestru al cuvintelor, o parte a unui reprezentant al unei filozofii voluntariste, care a scos în prim plan aspectele naționale și voliționale ale vieții spirituale Dintre scriitorii ruși, el a preferat în principal lui Dostoievski, ca romancier-psiholog, și lui Tolstoi, ca artist și moralist El a început prin a extinde orizonturile filozofice ale ascultătorilor săi; a încercat să ne convingă că în fiecare părere există un sâmbure de adevăr și că, pe de altă parte, în fiecare a cerut respect pentru opiniile celorlalți critici prea fierbinți și duri Era indignat constant de metodele revistei noastre camp Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI N YA GROT CA PROFESOR microfoane; Îmi amintesc că a spus în repetate rânduri că cu greu am putea avea o dispută științifică Cu tratamentul său complet camaradeșesc față de studenți, Nikolai Yakovlevich ne-a servit drept model de condescendență El, parcă, a șters complet granițele care separa profesorul de student După treizeci de ani de studii de psihologie, i-a scris, de exemplu, unui student care tocmai intrase în anul al treilea, trimițându-i articolul său: "Vă trimit o copie a articolului meu, pe care o voi semna mâine pentru publicare Dacă poți, te rog să citești ȘI? notează cu ceremonie tot ceea ce consideri obscur sau nedrept Îți voi fi recunoscător pentru asta, pentru că apreciez orice critică și am încredere în bunul simț și în logica ta " Au fost cazuri când Nikolai Yakovlevich a lăsat un student să treacă doar pentru că considera că este conștiincios să eșueze în psihologie - prea instabil și imperfect ştiinţă Seminariile lui Nikolai Yakovlevici ne-au servit drept școală într-un alt aspect, nu mai puțin important Am fost învățați aici să stăpânim cuvântul, să vorbim public, să argumentăm metodic; aici am avut singura ocazie să vorbim liber la universitate în fața unui public relativ numeros, iar Nikolai Yakovlevich, trebuie să mărturisesc, a preferat să îndure cu răbdare abuzurile acestui drept decât să-l limiteze Mai mult, în seminariile sale, Nikolai Yakovlevich a dat un exemplu despre cum să conducă cursuri practice cu studenții fără nicio urmă de pedanterie savantă Era opusul lui Cu mult umor, și-a luat joc de un specialist în istorie antică care ar fi scris un studiu despre Sicilia Acest studiu a început cu Expresia: "Sicilia este o insulă, și această frază era lungă Biblioteca "Runivers" D VIKTOROV notă de subsol cu citate din scriitori antici și noi în confirmarea acestui fapt geografic incontestabil Dându-și seama de importanța exercițiilor practice, Nikolai Yakovlevich a dorit să le ofere o organizare mai stabilă La un moment dat, a prețuit ideea formării unui cerc studențesc

în scopul studiilor comune de psihologie și filozofie, care trebuia să servească ca un fel de continuare a seminariilor Trebuia să fie aranjat la Societatea Psihologică Împreună cu Nikolai Yakovlevich, studenții au elaborat carta pentru un astfel de cerc Doar studenții puteau face prezentări, dar fiecare membru al Societății de Psihologie avea dreptul să participe Nu exista un președinte permanent, atribuțiile sale trebuiau îndeplinite de unul sau altul membru al Societății de Psihologie, în funcție de natura raportului, întrucât trebuia să permită discutarea celor mai diverse subiecte Semnificația unui astfel de cerc a fost bine înțeleasă de Nakolai Yakovlevich și, dacă această idee nu era destinată să devină realitate, atunci, desigur, nu s-a datorat lipsei de energie a lui Nikolai Yakovlevich Acasă, Nikolai Yakovlevich a rămas la fel ca în audiență Deși avea zile și ore fixe de vizită, accesul la el era, de fapt, aproape întotdeauna deschis Tânărul s-a întors spre el des și de bunăvoie, simțind că el este aproape de ea, a înțeles-o, a stat de partea ei Nikolai Yakovlevici rareori refuza ceva Nu a presărat nici timp, nici efort, îndeplinind cele mai variate solicitări A furnizat cărți, uneori ultimele noutăți literare; a căutat traduceri, editoriale, corecturi, lucrări literare, a dat tot felul de recomandări, uneori chiar a inventat un fel de venit Cu orice nevoie au apelat la el! Împovărat de grijile propriei sale familii, a căutat, de exemplu, o cameră pentru un student Și trebuie să-i vezi scrisoarea, să scrii Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI N YA GROT CA PROFESOR sanie cu această ocazie, pentru a înțelege grija pur maternă cu care Nikolai Yakovlevici și-a tratat elevii Gândul la ei nu l-a lăsat literalmente până la mormânt Cu trei zile înainte de moarte, bolnav și răcit din nou, chinuit de dureri reumatice în toate articulațiile, întins pe o canapea, i-a scris elevului său un lung îndrumător pentru cursuri, nemai căzând în rânduri În același timp, a promis tot felul de asistență, l-a invitat în străinătate, a atras perspectiva unor studii comune, l-a invitat la casa lui Vara, Nikolai Yakovlevich era deosebit de fermecător "Mă bucur din toată inima", mi-a scris el, pe atunci student în doi ani, că ești mulțumit de această vară Din cauza a tot felul de necazuri și boli, eu, din păcate, nu am putut să vă fac atât de plăcut și de interesant cum am visat Dar pentru mine, societatea ta tovărășă și studiile comune au fost o resursă grozavă Ne-a prezentat liber familiei lui; ne-a împărtăşit de bunăvoie o sursă inepuizabilă de veselie molipsitoare Nikolai Yakovlevich a fost un maestru în aranjarea tuturor tipurilor de picnicuri, călărie, plimbări cu barca, pescuit și vânătoare Îmi voi aminti mereu plimbările mele cu el Nikolai Yakovlevich mergea de obicei la plimbare în jurul prânzului, pe vremea foarte caldă și, în același timp, mergea foarte repede În general, mersul lui era caracteristic El a explicat-o printr-un fel de teorie psihofizică, o proprietate specială a muşchilor antagonişti, dar, după părerea mea, ea reflecta pur şi simplu natura lui activă, energetică S-a întâmplat că aproape să alergăm într-o conversație plină de viață și, imperceptibil pentru noi înșine, să mergem atât de departe încât a trebuit să angajăm un cal pentru a ne întoarce acasă Biblioteca "Runivers" D VIKTOROV Cum, atunci, să definești, în câteva cuvinte, semnificația lui Nikolai Yakovlevich ca profesor? Cu înțelegerea sa vitală și interpretarea vie a filozofiei, el ne-a dus în cercul întrebărilor filosofice moderne; a trezit independența gândirii, a rafinat acuitatea critică, a învățat toleranța; el a fost întotdeauna grabnic să ajute în orice fel, a oferit mult sprijin direct și de mai multe ori a acționat ca un mijlocitor dezinteresat și un apărător înfocat al studenților A fost aproape de a realiza idealul unei

comunicări și interacțiuni complete, sincere, strânse între profesori și studenți Era profesor-tovarăș D Viktorov Leipzig, noiembrie Biblioteca "Runivers" Eseu despre opiniile etice ale lui N Ya Grot *) Comemorarea spirituală, sărbătorită acum cu adâncă tristețe de către Societatea de Psihologie, este dedicată unui om al cărui nume nu este asociat cu nimeni, sistem filozofic complet complet, dar al cărui gând, nervos și pasional, era în continuă mișcare și dezvoltare, într-un căutarea încăpățânată a adevărului teoretic și a adevărului moral Pentru el, filosofia nu era doar o construcție abstractă a unei minți generalizatoare, el a personificat-o exact și a iubit-o ca pe o ființă vie, a simțit filozofia și i-a dat mereu o culoare emoțională strălucitoare Justificând celebrul aforism al lui Vauvenargues, ideile sale au venit din inimă; cu entuziasm și impuls și-a creat teoriile și ipotezele, iar asupra fiecăreia dintre ele este ușor de observat o amprentă atractivă a stării de spirit încă nerăcit în care au apărut pentru prima dată, este ușor de observat urma psihologică a acelui moment de viață spirituală care le-a dat imediată și căldură Nu mulți scriitori filozofici și-au întruchipat atât de clar personalitatea vie în lucrările lor precum Grota Nikolai Yakovlevich; fiecare dintre lucrările sale științifice este în mare măsură o pagină elocventă și expresivă a autobiografiei sale interioare *) Citit într-o ședință publică a Societății de Psihologie, noiembrie Biblioteca "Runivers" Yu AYKHENVALD Desigur, o astfel de atitudine impresionabilă și subiectivă față de sarcinile filozofiei a încălcat uneori integritatea logică a lucrării, iar autorul a trebuit adesea să renunțe la opiniile sale anterioare, să descopere el însuși deficiențe și incompletitudine în ele și să se încline sincer către altele, uneori chiar opus, vederi Dar fiecare etapă a concepției sale filozofice în sine a avut un interes deosebit și mituită involuntar cu sinceritatea și culoarea sa de viață; ea reflecta o minte iscoditoare și mereu activă, arăta un suflet sensibil și receptiv Și în plus, cu toate fluctuațiile gândirii sale abstracte, cu tot dinamismul filozofiei sale, un singur ton de bază, un motiv constant și arzător au rămas mereu neschimbați și inteligibili: aceasta este soluția unei probleme morale Subsolul mental al tuturor teoriilor lui Groth era viziunea asupra lumii ca fenomen de ordine etică Și cu cât și-a explicat mai profund acest fenomen pentru sine și pentru alții, cu atât mai amplă și mai strălucitoare a devenit mărturisirea lui morală, cu cât a evoluat mai departe în dezvoltarea sa filozofică generală, cu atât înțelegerea sa despre lume a devenit mai complicată Schimbarea radicală din viața sa intelectuală, ruptura sa de pozitivism, a fost cauzată nu numai de considerații de natură pur logică, ci mai ales de cerințele eticii Era imposibil să rămână un susținător complet consecvent al filosofiei pozitive și, în același timp, să declari, așa cum a făcut Grot, că filosofia este pe deplin identificată cu doctrina morală a lumii*) El a fost respins de gândul că "conceptele tenace de conștiință și bunătate obiectivă, idealurile înalte și eforturile dezinteresate sunt doar iluzii, cuvinte frumoase și zgomotoase Și a trecut treptat la acea filozofie care dă un sens etern și real acestor cuvinte Pentru el, desigur, *) Despre direcția și sarcinile filozofiei mele Pagină i Biblioteca "Runivers" ESEUL PRINCIPIILOR ETICE ALE N YA GROT Este deschisă și o altă ieșire, care este folosită și asupra căreia foarte mulți oameni se liniștesc: s-ar putea împărți între două viziuni asupra lumii, iar una dintre ele, științifică și "ostentativă", liberă de toate elementele idealismului, iar cealaltă, tradițională și secret, pătruns de credință, să mărturisești în adâncurile prețuite ale spiritului cuiva, într-un colț

intim al lumii interioare Dar pentru o asemenea discordie, pentru aceasta, în cunoscuta expresie a lui Focht, dubla contabilitate a sufletului, era un gânditor prea sincer, direct și sensibil și prea strânsă, chiar de nedespărțit, era legătura dintre convingerile sale cele mai profunde și cele teoretice predare În lupta împotriva dualității spiritului, el a văzut scopul principal al filosofiei moderne: să restabilească omenirii integritatea pierdută și fosta unitate a perspectivei generale asupra lumii - acesta era, în ochii lui, scopul cel mai înalt al critica conceptelor, adică metafizica El a considerat separarea arbitrară de către Kant a rațiunii pure de rațiunea practică drept o greșeală tristă și o moștenire dureroasă și nu a recunoscut că există o linie de graniță ascuțită între cunoaștere și credință Iar propria sa activitate filozofică, animată de interesul etic, a avut mereu ca scop distrugerea granițelor artificiale ale gândirii teoretice și ale comportamentului moral Cu toate acestea, el nu a putut atinge deloc acest scop în acea perioadă timpurie a dezvoltării sale științifice, când a vorbit pentru prima dată despre un punct important al filozofiei sale - și anume, despre rolul sentimentului ca evaluare și criteriu al adevărului Apoi a văzut în sentimente doar ruda un început nou și tremurător, în lumina căruia lucrurile capătă pentru fiecare individ o colorare subiectivă și un sens strict individual Și tocmai judecății și alegerii acestui criteriu schimbător și nesigur a dat filozofie la acea vreme, adică ea s-a transformat în fragmentată Biblioteca "Runivers" Yu AYKHENVALD o proprietate din care fiecare om putea lua ceea ce corespundea arbitrarului și gustului său, ceea ce îi sugera sentimentul său capricios, dar nu putea lua absolut nimic, pentru că, în contrast cu forța strictă și regulată a științelor speciale, generalul imaginea lumii, o singură filozofie, nu are existență reală în afara sferei emoționale a individului În mod firesc, cu o asemenea viziune, pe acest teren șocant al sentimentului subiectiv, era imposibil să construiești o etică dominatoare care să se ridice deasupra diversității stărilor de spirit umane și să-i subordoneze pe toți oamenii N Ya Grot nu a putut atunci să răspundă la întrebare, pe care a exprimat-o mai târziu în forma vie a limbajului său figurativ "Același soare, spunea el, reînvie plantele și le usucă, aceeași ploaie sporește fertilitatea pământului și inundă câmpurile, luând din ele rudimentele vieții, același fulger împrospătează atmosfera înfundată și taie în bucăți vechi, plin de stejar frumos Se face mult rău în numele binelui, și totuși binele este bine și răul este rău Unde este binele, unde este răul, unde este conștiința, de unde vine conștiința noastră morală? *) Și N Ya Grotto a trebuit să se abată de la punctul său de vedere anterior Dar este foarte caracteristic pentru el că, pentru a-și corecta greșeala, nu a abandonat complet rolul simțirii în cunoașterea adevărului - doar a adâncit natura acestuia și a privit-o mult mai larg În ochii lui, sentimentul și-a pierdut relativitatea și subiectivitatea și s-a ridicat la un nivel înalt de moment care confruntă direct o persoană cu cea mai interioară problemă a ființei și îi dă un răspuns la aceasta Forța motrice și pârghia științei, a activității intelectuale, este simțul nostru inerent al adevărului sau al armoniei mentale Lasă sentimentul să fie demn *) Despre responsabilitatea morală și responsabilitatea juridică Pagină Biblioteca "Runivers" ESEU PRIVIND PRINCIPELE ETICE ALE I YA GROT lipsa de personalitate, dar la urma urmei, personalitatea este o reflectare a lumii și a legilor sale, este un microcosmos și, prin urmare, evaluarea sa subiectivă a universului poate și ar trebui să fie în strânsă corespondență cu sensul și

valoarea reală a universului În fiecare dintre noi, pe lângă subiectul individual și relativ, mai trăiește un subiect general, neschimbător, mondial, supus unor legi obiective, și de aceea ne cunoaștem "pe noi înșine în lume și lumea în noi înșine" Sentimentul servește ca metodă de încredere a acestei cunoașteri și din zona subiectivă a spiritului nostru individual ne transferă la principiile obiective și universale ale vieții Există armonie în lume, iar reflectarea ei în noi este sentimentul nostru, un indicator de încredere și o reflectare a legilor universale Prin urmare, sentimentul de bunătate are o corespondență reală în afara noastră; există bunătate obiectivă în natură, ca lege ei, ca armonie, pe care o înțelegem prin armonia personalității noastre identică cu ea Emoția noastră estetică corespunde frumuseții reale care există independent de noi, sentimentul nostru etic este doar un ecou al moralității lumii obiective, un semn incontestabil și îmbucurător al armoniei în ființa interioară și purtătoarea lucrurilor, în subiectul sau voința lor universală Lumea este frumoasă și lumea este bună - sentimentul ne spune despre asta atât atunci când este direct, cât și atunci când îl supunem procesării metafizice în conceptele și ideile minții noastre Subiectul unic al lumii care trăiește în noi toți, care dă o semnificație universală și pozitivă emoțiilor noastre personale, își găsește cea mai deplină și profundă întruchipare în marele sentiment al iubirii Ea marchează unirea universală a tuturor elementelor vii ale lumii și a tuturor lucrurilor ei; în triumful armoniei atotcuprinzătoare, în patosul Erosului platonic, distruge diferența dintre subiect și obiect și aduce universul mai aproape de unitatea ideală și armonie inviolabilă Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" Yu AYKHENVALD Astfel, în noua etapă a filozofiei lui Grot, sentimentul a fost eliberat din cadrul îngust al relativității și ridicat la înălțimea obiectivă a adevărului Dar nu încă în lumina acestei viziuni profunde, regretatul gânditor examinase și condamnase anterior sistemul tocmai acelui Filosof genial, sub a cărui influență puternică și-a creat teoria despre subiectul lumii și a cărui metafizică artistică l-a captivat, deși nu l-a captivat înrobește-i mintea: vorbesc despre Schopenhauer și pesimistul schimbare N Ya Grot a recunoscut pesimismul, precum și viziunea opusă, optimistă a lumii, doar ca o stare de spirit temporară, care exprimă o evaluare a "o anumită realitate" *) în relația sa cu nevoile și cerințele speciale ale unui individ , un grup social de oameni, chiar tot umanitatea; dar pesimismul nu poate fi o doctrină ştiinţifică Se bazează pe sentimente de plăcere și durere, sentimente de fericire și nefericire, iar din acestea, relative și subiective, nu se poate concluziona la esența și calitatea actuală a existenței lumii, nu se poate determina demnitatea obiectivă și absolută a lucrurilor în interiorul lor natura, străină și departe de exigența arbitrară, umană Grot nu a putut exprima o asemenea condamnare a pesimismului mai târziu, când a văzut în sentimentul subiectiv garanția adevărului Chiar și atunci, în această perioadă ulterioară a lucrării sale științifice, animată, plină de forță și credință, s-a opus cu putere viziunii pesimiste asupra lumii, dar argumentele sale s-au schimbat; și apoi, în conformitate cu noua sa înțelegere a sentimentului, el a văzut sarcina contemplării lumii și a creativității filosofice nu în eliminarea imediată a tot ceea ce este subiectiv din percepții și înecarea oricărei emoții, ci în faptul că atât percepția, cât și sentimentul sunt eliberate numai din impurități aleatorii și instantanee, de scurtă durată *) Despre semnificația științifică a pesimismului și optimismului ca viziune asupra lumii Pagină g-µ Biblioteca "Runivers" ESEU PRIVIND PRINCIPELE ETICE ALE I YA

GROT pufă de elemente și stratificări: după o astfel de încercare, atât în idee, cât și în sentiment, un singur lucru va rămâne valoros, trainic și obligatoriu pentru toți oamenii Pesimismul nu va suporta o asemenea ispită Credința în puterea și adevărul sentimentului, în liberul arbitru, în bunătatea obiectivă, l-au determinat pe Grot să dea doctrinei corectitudinii un sens înalt și rodnic În entuziasmul său, în încrederea dezinteresată în știință, el a atribuit eticii un caracter normativ, legislativ: pentru el nu numai că explică moralitatea, ci o creează În funcție de care dintre teoriile etice în cele din urmă va fi recunoscută drept corectă, în conformitate cu aceasta, tabloul practicii morale își va primi și forma și conținutul Nu este indiferent de comportamentul nostru modul în care filosofia își va explica natura și esența; interpretarea lui se va reflecta în acțiune - așa era convingerea profundă a defunctului și de aceea a răspuns cu atâta foc și sensibilitate la întrebările etice și le-a elaborat cu dragoste și atenție în schițe deosebite, atinse pe o parte sau pe alta dintre ele în aproape toate lucrările sale Problemele morale erau departe de a fi un interes intelectual exclusiv pentru el Rezolvarea acestor probleme nu a dus imediat la un Formular complet pentru el La început a crezut că organizarea naturală a omului, bazată pe instinctul de autoconservare a întregii naturi, îl face să prefere binele comun, fericirea speciei, satisfacției personale, binele unei ființe individuale S-a despărțit curând de această teorie, dar unele urme ale acesteia s-au păstrat mai târziu, tocmai în momentul în care considera toate învățăturile etice ca fiind doar diferite tipuri de eudemonism, adică credea că la baza stă o luptă ascunsă sau evidentă pentru fericire de moralitate I se părea fără speranță și inutil să se teamă mai devreme de a elimina complet principiul fericirii din etică, pentru că, prin urmare, nicio activitate umană, Biblioteca "Runivers" Yu AYKHENVALD si morala, nu poate avea, in final, alt motiv decat atractia pentru placut si frica de suferinta Deoarece sentimentul este sancțiunea internă a comportamentului nostru, ne supunem involuntar vocii sale, iar această voce ne îndeamnă în mod natural să evităm durerea, tristețea, suferința și să tânjim bucurie și plăcere Dar într-o luptă atât de naivă și directă pentru plăcere, unde este boabele moralității și care este diferența ei față de egoismul sincer? La aceasta, N Ya Grot a răspuns cu doctrina sa despre dualitate, natura omului Una dintre fațetele sale este inferioară, nerezonabilă, îngust individuală, cealaltă este mai înaltă, rațională, generală în sentiment În zona minții, percepțiile, ideile și conceptele individuale, legate de spațiu și timp, întâlnesc un flux opus de idei și idealuri generale, libere și eterne Pe tărâmul voinței, înclinațiile personale, temporale și trecătoare se luptă cu impulsurile umane neschimbate și universale pentru adevăr și frumos, pentru bunătate și libertate În domeniul sentimentelor, plăcerile instantanee asociate cu ființa materială a omului își găsesc opusul în deliciul spiritual al bucuriei mentale, estetice și etice Morala constă în triumful naturii celei mai înalte, în înfrânarea instinctelor senzuale, în întărirea neîncetată a acelor emoții strălucitoare care ne fac fericită "contemplarea și întruchiparea în viață" a principiilor eterne și neschimbate ale propriei și universale ființe -Fericirea e este scopul și baza activității morale, dar această fericire este ideală, spirituală; ne ridică deasupra intereselor vieții private și cucerește toate limitările spațiului și timpului O astfel de viziune asupra moralității este eudemonismul, dar eudemonismul este ideal; el este ostil oricărei predominări a materiei asupra spiritului Biblioteca "Runivers" ESEUL

PRINCIPIILOR ETICE ALE N YA GROT Hom, la orice exces de plăcere fizică, pentru că ea suprimă și ascunde cea mai înaltă bucurie a gândirii luminate și a simțirii spiritualizate Trăsătura originală și fericită a unui astfel de eudemonism, pe care Grotto a mărturisit, este că, în contrast și contrar altor teorii de natură pur utilitarista, el a fost combinat cu o credință într-un spirit substanțial, într-o personalitate independentă Grot era profund convins că individualitatea noastră este doar o formă temporară și accidentală a acelui principiu universal care face din fiecare dintre noi o persoană specială Cele două concepte - individualitatea și personalitatea - nu coincideau pentru el: este eroism moral tocmai a renunța la condițiile individuale ale existenței animale sau fizice în numele personalității spirituale, și chiar a sacrifica complet această viață individuală Astfel, în eudemonismul său, fericirea nu este diferită de martiriu "Adevărata binecuvântare a individului", spune N Ya yago" Această lepădare de sine ne face să experimentăm eternitatea în bucuria spirituală a isprăvii noastre, iar fericirea viitoare, vieții de apoi, nu ne mai promite o altă răsplată, o altă fericire Dacă această continuare a vieții de apoi ne așteaptă sau nu, este o chestiune de credință și cum va fi rezolvată este o chestiune de indiferență față de un lider moral Căci "omul moare acum pentru bunătate și pentru frații săi, experimentează ceea ce nimic nu poate fi mai înalt, experimentează eternitatea veșnică, într-un moment al ființei sale experimentează satisfacția acelei bunăstări absolute și universale a lumii, care este acum complet întruchipat în el Toată răsplata pentru el este acum să-L simtă pe Dumnezeu în sine, să se simtă centrul interior al tuturor lucrurilor, să realizeze clar că natura sa animală exterioară este un apendice accidental Ce va fi dincolo de temporal, nu știe Dar ce se poate face Biblioteca "Runivers" Yu AYKHENVALD 'ispitește-l și seduce-l când simte totul în sine> - acel mai înalt, general și etern care este în noi, și pretutindeni, și în toate? La astfel de înălțimi, eudemonismul, desigur, își pierde orice tentă de egoism și, desigur, nu este greu să treci de la ele la acea explicație a moralității, care propune un moment de abnegație completă și elimină complet motivul chiar și al spiritualității fericirea, desigur, nu este dificilă Și Nikolai Yakovlevici a făcut această tranziție, iar ultimul cuvânt al învățăturii sale etice a fost teoria iubirii lumii A renunțat la eudemonism: nu numai a lui, ci și a altcuiva, ci și fericirea generală, a recunoscut-o drept bază infidelă și scop nedemn al comportamentului moral Dilemele datoriei și fericirii nu pot fi eliminate și nu există o legătură intrinsecă între moral și fericit Bazele vieții morale nu se află în afara persoanei, ci în el însuși, în liberul său arbitru, ceea ce tocmai pentru că este liberă de condițiile fizice ale organizării noastre individuale, pentru că este un principiu lumesc și creator Această voință universală respiră în fiecare dintre noi și ne atrage pe fiecare dintre noi la ființă, la crearea și îmbunătățirea vieții în lume "Iubește, milă, prețuiește, păstrează și salvează de la moarte toate ființele vii" - aceasta este porunca ei generală Dar acest lucru viu trebuie să se ridice deasupra nivelului pur biologic, trebuie să fie înflorirea ideologică și mentală a vieții și nu doar o manifestare a forțelor sale materiale universul, să intensifice pulsul vieții sale ideale, să promoveze triumful rațiunii cu toată tensiunea gândirii și simțirii - aceasta este cerința voinței lumii, care în momentul ei moral este și iubirea lumii Se exprimă nu numai în compasiune și bunăvoință față de anumite ființe, ci se manifestă în idei de serviciu dezinteresat - știință, artă, filozofie, religie, este în fiecare activitate și în fiecare lucrător

care are ca scop conștient perfecțiunea spirituală infinită a lumea, înalta dezvoltare a psihismului Biblioteca "Runivers" ESEUL PRINCIPIILOR ETICE ALE N YA GROT Așa și-a explicat N Ya Grot esența moralei Și când, cu acest criteriu, a abordat două fenomene tipice predicii etice ale secolului al XIX-lea, când a trebuit să vorbească despre eroul spiritual Tolstoi și despre gândul dispărut al lui Friedrich Nietzsche, nu a putut să ezite mult în alegerea și aprecierea sa Într-adevăr, din acest punct de vedere, ce a văzut el înaintea lui? Tolstoi vorbește despre iubire și își îndeplinește neobosit isprava, în timp ce Nietzsche mărturisește prin gura lui Zarathustra că s-a săturat de milă, că nu mai vrea să simpatizeze Pentru Tolstoi, dragostea este "protectorul cald al lumii reci"; Nietzsche învață că răsfăță inima și îi fură pe cineva de curaj Nietzsche a visat să se ridice deasupra opoziției dintre bine și rău, Tolstoi mărturisește o religie a bunătății eterne știri și , neputincios Samson, a vrut să zguduie fortăreața maiestuoasă a idealurilor vechi, dar nu îmbătrânite, Tolstoi ne spune aceleași discursuri care au răsunat de mult în lume, iar imaginea lui poate fi transferată în orice situație istorică și peste tot va fi necesar, și dragă, și de înțeles, iar Nietzsche râde și râde mult, stropește zicale strălucitoare, se joacă și sclipește cu idei, își termină cu grijă jucăriile literare, uneori admiră subtilitatea exotică a gândurilor și sentimentelor sale și ne îmbătă spuma scânteietoare a lui minte; Tolstoi, un profet sever, caută numai adevărul și vorbește despre el fără un zâmbet, serios și simplu, în puterea elementară a limbajului său prețios, neprelucrat Și Grot a trebuit să pronunțe o propoziție negativă asupra lui Nietzsche A apreciat claritatea gândirii sale originale, apărarea sa talentată a individului, critica sa justă a altruismului relaxat al zilelor noastre - care, însă, nu seamănă deloc cu dragostea activă creștină; a simpatizat cu "tragedia neîncrederii" pe care o trăise şi Biblioteca "Runivers" Yu AYKHENVALD negație", s-a înclinat în fața dureroasă sinceritate a mărturisirii sale filozofice Dar și-a respins păgânismul și cultul puterii mulțumite de sine, iar dacă Nietzsche a batjocorit conceptul de aproape, atunci N Ya dragostea intelectuală", care cu suflarea ei vie încălzește construcțiile geometrice ale lui Spinoza Nikolai Yakovlevici știa că după nenumărate dezamăgiri trăite de omenire, multă ironie și neîncredere s-au acumulat în lume, idealurile s-au estompat, iar oamenii au început să râdă de asta, în fața ei obișnuiau să se venereze Dar el credea că acest scepticism este doar un fenomen temporar și că deasupra viziunii complexe, sparte și rafinate a nietzscheismului, morala simplă, clară și primitivă a lui Tolstoi se ridică la nesfârșit, iar toți căutătorii altor dogme, alte valori se vor întoarce în paradisul liniștit și credincios al iubirii și al compasiunii Nikolai Yakovlevici nu a fost, desigur, un prozelit orb al lui Tolstoi: i-a reproșat disprețul său hotărât față de formele istorice de viață, nu a împărtășit condamnarea sa față de cultura externă, nu a fost de acord cu opiniile sale filozofice generale asupra naturii omului iar cu atitudinea lui faţă de latura metafizică creştinism Pentru morala viitoare, lumea nu va lua de la Tolstoi toate elementele învățăturii sale, iar în viitoarea sinteza a idealurilor diferite Tolstoi va introduce doar o parte, dar această parte va fi mare și benefică Tolstoi are multe teorii contradictorii și controversate; dar deasupra acestor contradicții, le îndepărtează, deasupra neajunsurilor particulare, acel spirit general al iubirii, acel sens profund al adevărului uman, care cheamă către el, marea inimă, toate inimile sensibile Onorat de prietenia personală cu

Tolstoi, Nikolai Yakovlevich și-a perceput influența puternică și a apreciat foarte mult în el nu numai geniul Biblioteca "Runivers" ESEU PRIVIND PRINCIPELE ETICE ALE I YA GROT puterea creativității artistice, dar și un gând aparte, adesea încăpățânat și dur, dar întotdeauna prin suferință și cinstit Îl simțea pe Tolstoi, îi iubea neajunsurile și nedumeririle; știa că nu era greu să-l critici pe Tolstoi, dar era greu să nu te înclini în fața acestei pepițe de talent binecuvântat și gânduri nobile Așa a gândit Nikolai Yakovlevici Grot cu mintea și inima - în sfera problemelor etice Ceea ce am conturat în contururi slabe este expus în mod viu și puternic în cărțile și articolele sale, iar ideile lui servesc drept un atu comun, iar între rândurile lucrărilor sale toată lumea va vedea sentimentul pătrunzând în ei și fiorul pasiunii tinere Și cei care l-au cunoscut îndeaproape și personal știu și că cu entuziasm și simțire a tratat nu numai idei, ci și oameni Ei știu cât de încrezător și strălucitor a fost viziunea lui despre o persoană, cum a respectat personalitatea altcuiva, cum cu gândul său a aprins gândul altcuiva și cu sufletul său a mers să întâlnească alt suflet El a fost întruparea vieții și a bunătății, a tot impulsul, a energiei și a vivacității Există oameni cărora le vine moartea când sunt deja morți - Nikolai Yakovlevich a murit de viu Prin urmare, toți trăim un resentiment atât de amar și arzător față de această moarte prematură a unui gânditor care nu și-a terminat gândurile, și-a întrerupt munca îndrăgită și a dus posibilități neîmplinite și a înșelat speranțe într-un mormânt timpuriu ; prin urmare, nu ne putem obișnui cu absența lui și, cumva, este ciudat și dureros pentru noi fără el Y Aikhenwald Biblioteca "Runivers" N Ya Grot ca gânditor*) Ne unesc aici amintirile triste ale unui om care a gândit mult și a făcut multe pentru a educa gândirea societății ruse A coborât devreme în mormânt, dar în scurta sa viață a experimentat o lungă istorie de dezvoltare spirituală și ne-a lăsat o bogată moștenire de lucrări și idei În acest mic discurs, nu v-aș putea oferi o evaluare completă a moștenirii sale filozofice Voi încerca doar să iau în considerare punctele principale ale dezvoltării sale filosofice, să urmăresc schimbarea treptată a concepțiilor sale filozofice în legătura lor logică și psihologică, pentru a reproduce încă o dată această imagine simpatică și dragă nouă a unui gânditor și a unei persoane În dezvoltarea filozofică a lui Nikolai Yakovlevich Groth, se pot distinge trei perioade principale pe care un hegelian le-ar putea aduce sub binecunoscuta schemă a tezei, antitezei și sintezei: perioada pozitivismului, perioada idealismului metafizic și perioada reconcilierii pozitivismului și idealism în spiritul filozofiei științifice moderne Prima dintre aceste perioade a supraviețuit din plin, a doua el însuși a întrerupt-o, a treia a fost întreruptă chiar de la început de moartea inexorabilă Aceste trei epoci ale vieții sale filozofice *) Discurs rostit într-o ședință publică a Societății de Psihologie la noiembrie Biblioteca "Runivers" N Ya GROT, CA Gânditor complet diferite în principiile lor de bază și au anumite limite cronologice; dar în cadrul fiecăruia dintre ele se poate observa la rândul său o schimbare de idei și stări diferite Sunt o pânză pestriță pe care puteai vedea modelele de modele și stiluri destul de diferite Viziunea filozofică inițială a lui Nikolai Yakovlevich s-a format sub influența a patru curente mentale: pozitivismul lui Comte, filosofia naturalistă a lui Spencer, "filozofia realității" a lui Dühring și parțial idealismul critic al lui Albert Lange știință și cu aceeași ostilitate pasionată față de metafizică Totul care există a fost împărțit pentru el în două lumi: lumea realității, imediat evidentă și

de înțeles, și lumea viselor, frumoasă, dar evazivă și de neînțeles "Realitatea este natura și conștiința noastră, experiența externă și internă; un vis sunt acele concepte și idealuri prin care omenirea încearcă mereu să rezolve probleme care se află dincolo de limitele experienței, să înțeleagă esența conștiinței și a naturii doar pentru acest sentiment Desigur, oricine are dreptul să viseze la idealuri suprasensibile și supraexperimentate, dacă nu se poate lipsi de ele; dar pentru observatorul gânditor astfel de vise nu pot însemna decât fenomene psihologice mai mult sau mai puţin interesante Toate problemele filozofice sunt probleme fundamentale psihologice Ele sunt stabilite de inima noastră neliniştită, veşnic nemulţumită de realitate şi târându-ne mereu în depărtarea transcendentală; ele sunt decise de înclinațiile și sentimentele noastre, subjugând involuntar mintea și forțându-ne să credem ceea ce ne dorim Sentimentul este sursa fericirii noastre Biblioteca Runiverse p şoim și suferințele noastre, cererile și convingerile noastre Dar ce este, acest sentiment? Cercetările științifice arată că sentimentul este doar o expresie subiectivă a modificărilor fiziologice din corpul nostru, echivalentul subiectiv al cheltuielilor și acumulării de materie și energie în țesuturile corpului nostru sub influența interacțiunii sale cu mediul Apare și dispare ca un val în mijlocul ciclului altor fenomene psihice și fizice și nu ne spune nimic despre esența lucrurilor Dacă filosofia este posibilă, atunci ea nu poate fi nici știință, nici metafizică, nici cunoașterea realității experiențiale, nici cunoașterea entităților supraexperiențiale Realitatea științifică nu are nimic în comun cu intuițiile sentimentului personal, iar entitățile metafizice sunt doar produse ale fanteziei pe îndelete a metafizicienilor înșiși Filosofia este același rezultat al creativității subiective ca și arta; are o rădăcină psihologică comună cu el în natura emoțională a omului și, prin urmare, trebuie numită pe bună dreptate o ramură a artei Filosofia este un fel de poezie, Ideendichtung, cum spun germanii La fel ca poezia, ea nu are valoare obiectivă sau reală și doar o valoare ideală Nu este cunoașterea lumii și calea către dobândirea adevărului; este doar o evaluare subiectivă a fenomenelor lumii și un mijloc de satisfacere a cerințelor subiective ale inimii și minții Și întrucât subiectivul este același cu personalul, aprecierea filozofică a realității are sens, strict vorbind, doar pentru persoana care și-o creează pentru sine și pentru care ea servește ca principiu al înțelegerii lumii și al activității vieții Dacă filosofiei i se poate atribui o semnificație generală sau socială, este numai în măsura în care poate fi asimilată artei Iată viziunea asupra lumii la care a ajuns Nikolai Yakovlevich în prima perioadă a dezvoltării sale filozofice În spiritul acestei perspective pozitive asupra lumii, Biblioteca "Runivers" N Ya GROT, CA Gânditor teza sa de master, Psihologia sentimentelor, este cea mai remarcabilă și valoroasă dintre lucrările sale, care încă uimește cititorul prin bogăția de cunoștințe, armonia prezentării, inteligența și strălucirea combinațiilor ideologice Aceleași puncte de vedere pătrund în altă lucrare remarcabilă - teza sa de doctorat - Cu privire la problema reformei loshka În fine, aceleași idei stau la baza tuturor articolelor și prelegerilor sale despre teoria cunoașterii, etica, sociologia și istoria filosofiei până în În teoria cunoașterii, el apără "realismul naiv", caută un criteriu obiectiv al adevărului și găsește acest lucru criteriu în legea naturii uniformității În etică, el respinge ideea liberului arbitru, pentru dovada căreia a depus ulterior atât de mult efort și înțelege prin libertatea individului doar eliberarea

individului de putere a mediului și a organismului pentru o nouă supunere la puterea ideilor; el neagă optimismul și pesimismul, ca probleme metafizice, și le recunoaște doar valoarea unor viziuni practice la fel de necesare și legitime, acordând prioritate pesimismului în viață, consideră egoismul și altruismul în teorie ca doi poli ai relațiilor morale care nu permit aceeași evaluare etică, dar îi consideră în practică la fel de legitimi și necesari Factori ai dezvoltării sociale biologia respinge metoda subiectivă, dar își stabilește un scop subiectiv pentru progres, fericirea omenirii și întreaga lume vie În sfârşit, în istoria filosofiei, el susţine că sistemele filosofice diferite sunt doar satisfacerea nevoilor subiective ale minţii indivizilor, având aceeaşi valoare psihologică şi înlocuindu-se între ele după legile dezvoltării psihologice El tratează metafizica necondiționat negativ, o consideră sursa tuturor iluziilor pernicioase ale minții umane, explică dominația ei în trecut doar prin inerția gândirii umane și vede sarcina gânditorului de a purifica cunoașterea de metafizică Biblioteca Runiverse p şoim Gunoiul fizic Cu toate contradicțiile particulare, viziunea sa asupra lumii este pătrunsă de un gând general, de o convingere că cunoașterea esenței lucrurilor este imposibilă, că idealurile suprasensibile sunt doar vise, că filosofia este doar creativitate ideologică, nu lipsită de farmec poetic, dar nu aduce ne apropiem cu un pas de tărâmul inaccesibil al adevărului În această perioadă de ferment mental și entuziasm pozitiv, Nikolai Yakovlevich, ca și Renan, considera filosofia doar un condiment, fără de care, poate, toate felurile de mâncare sunt lipsite de gust, dar care în sine nu constituie hrană Era un filozof care a negat filozofia O întorsătură decisivă în viziunea asupra lumii a lui Nikolai Yakovlevich are loc în și , care servesc drept graniță cronologică a celei de-a doua perioade a dezvoltării sale filozofice, perioada metafizică A fost această întorsătură neașteptată? Logic, da, dar psihologic, nu Era pregătit de o schimbare de stări și sentimente, la început neclară, dar foarte profundă; a apărut din nevoi și motive etice, care influențează întotdeauna gândirea umană și străpung cu forță deosebită în momentele de criză psihică Ajuns la concluzia că idealurile suprasensibile sunt doar iluzii, Nikolai Yakovlevich s-a simțit la marginea unui abis moral La urma urmei, aceste idealuri nu sunt capricii goale ale inimii noastre nemulțumite și ale minții neliniștite Cele mai importante interese morale ale existenței noastre sunt legate de ele, ideile noastre despre sensul vieții umane și albite, conceptele noastre despre bine și rău, moral și imoral, credința noastră în sfințenia datoriei, în posibilitatea fericirii și în triumful justitiei Ce se va întâmpla cu aceste convingeri cele mai bune ale omenirii dacă vor fi lipsite de o bază reală, dacă idealurile de adevăr, bunătate și frumos, la care oamenii le-au visat mereu, sunt doar fantome subiective, dacă ideile lui Dumnezeu, sufletul, libere voinţă, nemurirea sunt Biblioteca "Runivers" N Ya GROT, CA Gânditor cuvinte superstițioase goale? Nu se va transforma atunci viața noastră într-un haos absurd, într-o comedie nebunească și patetică, într-o vanitate zgomotoasă fără sens, fără scop și fără speranță? Idealurile suprasensibile se nasc din profunzimile sentimentului nostru subiectiv - acest lucru este fără îndoială adevărat; dar rezultă că ele sunt lipsite de semnificație obiectivă și au doar valoare personală? Ne-a dat natura aspirații ideale doar pentru a ne face victime ale autoînșelăciunii eterne și ale iluziilor? La urma urmei, sentimentul este conștiința noastră de sine, experiența noastră interioară De ce nu avem dreptul să credem în vocea Lui la fel cum

credem în experiența exterioară, în ochii și urechile noastre? Sentimentul, la fel ca întreaga noastră personalitate, nu servește la dezvăluirea legilor universale și eterne ale naturii și nu vorbește în el aceeași realitate, care dezvăluie minții noastre o parte din secretele sale? Suntem confuzi de caracterul subiectiv al judecăților sentimentelor; dar ce înseamnă acest caracter subiectiv? Subiectivul nu este același lucru cu personalul; subiectivul este interiorul - în noi înșine și în lucruri Și dacă simțirea ne arată bazele ideale ale vieții noastre subiective, nu dezvăluie prin aceasta bazele reale ale vieții interioare a întregului univers? Filosofia este o formă de artă, creativitate ideologică - acest lucru este și adevărat; dar se poate trage de aici concluzia că nu are valoare reală și nu face nimic pentru cunoașterea lumii? Construcțiile ei creative nu întruchipează ceea ce natura însăși creează pentru totdeauna? Nu reflectă visele ei de adevăr, bunătate și frumusețe esența și scopul real al vieții lumii? Într-adevăr, arta ne oferă nu numai lucrări de valoare relativă, ci și astfel de creații, a căror frumusețe nu este contestată de nimeni și nu dispare niciodată Aceasta înseamnă că pentru toată subiectivitatea creației artistice și pentru toată convenționalitatea evaluării estetice, există un element obiectiv, necondiționat și etern în aceste creații; înseamnă că există Biblioteca Runiverse p şoim frumusețe și dincolo de simțul frumosului Nu rezultă de aici că același element obiectiv și etern poate fi conținut în lucrările creativității filozofice, că există bunătate obiectivă și adevăr obiectiv dincolo de limitele sentimentelor și ideilor noastre personale? Nu avem dreptate când credem că filosofia, care recreează creativ aceste idealuri, divinizează realitatea în ele, că nu este doar o evaluare subiectivă a lucrurilor, ci și o cunoaștere a naturii lor actuale? Suntem obișnuiți să considerăm ca realitate doar ceea ce vedem și atingem, iar tot ceea ce este inaccesibil percepției exterioare ni se pare un fenomen iluzoriu Dar este chiar așa? Nu este această lume vizibilă și tangibilă doar suma propriilor noastre senzații vizuale și tactile? Nu este el, tocmai el, un fenomen fantomatic, un vis subiectiv, un miraj frumos, dar înșelător? Nu stă mai degrabă realitatea acolo, dincolo de acest miraj, unde sunt puse temeliile eterne ale universului, unde strălucește lumina eternă a adevărului, a bunătății și a frumuseții? Filosofia, ca cunoaștere a realității suprasensibile, este numită numele disprețuitor al metafizicii și se opune științei, ca cunoaștere experiențială a fenomenelor sensibile Dar merită metafizica disprețul de care se bucură în epoca noastră pozitivă? Nu se bazează și pe experiență, pe experiența interioară a sentimentului nostru? Sunt științele experienței externe singurul tip de cunoaștere științifică? Luați matematica: nu se bazează pe experiența exterioară și niciuna dintre axiomele sale nu este deductibilă din natura fenomenelor sensibile La fel ca metafizica, ea este construită de gândirea noastră și are rădăcini în legile sale interne a priori Între timp, este cea mai exactă dintre științe, iar formulele sale a priori de relații cantitative sunt indispensabile oricărei experiențe, atât interioare cât și externe, prezente și viitoare De ce nu ar trebui să fie și metafizica o știință, această teorie a calitativului Biblioteca "Runivers" N Ya GROT, CA Gânditor O nyh relații de realitate? De ce categoriile sale a priori nu ar trebui să fie la fel de evidente și la fel de obligatorii pentru toată experiența? Este propoziția metafizică că "nu există obiect fără subiect" mai puțin evidentă decât adevărul matematic că "de două ori doi este patru?" Este legea metafizică conform căreia "nu există fenomen fără cauză" mai puțin obligatorie

pentru experiența exterioară decât matematica "O linie dreaptă este cea mai scurtă distanță dintre două puncte?" Da, filosofia, ca cunoaștere a realității suprasensibile, este metafizică și, ca metafizică, este știință Aceasta este "știința relațiilor calitative ale fenomenelor experienței interne și externe, absolut sigure și obligatorii" nu numai pentru mintea noastră, ci și pentru realitatea obiectivă, nu numai ideală, ci și reală - știința Formelor și a normelor a gândirii, a acționa și a ființei însăși a tot ceea ce există" Iată un lung lanț al acelor "reflecții psihologice și argumente logice care l-au condus pe Nikolai Yakovlevich la o nouă viziune asupra lumii și pe care le-a formulat cu deplină claritate abia mai târziu, după multe îndoieli și ezitări Vedeți ce revoluție radicală a avut loc acum în ideile lui Ceea ce înainte era doar un vis pentru el, acum îl recunoaște drept cea mai înaltă realitate, iar ceea ce el considera realitate, este gata să numească un simplu vis Dacă mai devreme vedea în simțire doar sursa iluziilor subiective, acum vede în ea un mijloc de a înțelege adevărul obiectiv Dacă mai devreme considera filosofia doar o creativitate ideologică analogă artei, acum o recunoaște ca cunoaștere a esenței lucrurilor În timp ce mai devreme afirmase că filosofia nu este nici metafizică, nici știință, acum el declară că este atât metafizică, cât și știință Și chiar înainte ca aceste idei să se cristalizeze pe deplin în mintea lui, el se aventurează cu îndrăzneală în acea lume magică Întrebări de filosofie, carte θ Biblioteca "Runivers" p sokolov "vise metafizice", care anterior i se păruseră o înșelăciune atât de dezastruoasă, dar acum par a fi adevărata realitate Dintre toate ideile metafizice care au atras vreodată mintea umană și au mișcat inima omului, cele mai importante sunt ideile lui Dumnezeu, suflet, libertate, datorie și nemurire A fi convins de realitatea acestor idei înseamnă a crea o bază de nezdruncinat pentru gândire și viață, iar Nikolai Yakovlevich își face ca justificarea filozofică a acestora să fie sarcina sa Îi vine în ajutor experiența filozofică a mileniilor: sistemele idealiste ale lui Platon, Giordano Bruno, Kant, Schopenhauer îi luminează drumul și oferă elemente pentru construcțiile sale filozofice realitate, posibilități și necesități, cazuri, prepoziții și timpuri de verbe - cu categorii de spațiu și timp Dar vom vedea mai târziu că categoriile logice nu constituie conținutul direct și imediat al limbajului și, prin urmare, nu pot servi drept etalon pentru evaluarea limbilor Pornind de la ideea de limbă, și nu de la studiul limbilor actuale, Gramatica generală a căutat nervul vital al limbajului în afara limbajului, metodă care a condus-o la nevoia de a introduce în știința limbajului un fel de tabel de ranguri, întocmit după instrucțiunile logicii Așa era sfera conceptelor în care ideile creative ale unuia dintre cei mai mari reprezentanți ai lingvisticii filozofice - V Humboldt (-) De obicei spun Biblioteca "Runivers" p I ZHITETSKI că în scrierile sale cele mai slabe laturi sunt tocmai cele care sunt inspirate de concepții a priori asupra limbajului care au apărut sub influența lui Kant Fără a nega această opinie în ansamblu, nu trebuie, totuși, să pierdem din vedere faptul că aceste concepții, reelaborate de el în spiritul lingvisticii comparate, au fost sămânța fertilizantă din care au crescut propriile concepte de limbă și limbi ale lui Humboldt Aflat la mijloc între două direcții - filozofică și comparativă - Humboldt a împrumutat de la prima lărgimea gândirii, iar de la cea de-a doua precizia metodei În multe cazuri, dualismul lui Humboldt duce la tot felul de exagerări și poziții confuze; dar cu toate acestea, se poate spune pozitiv că, oricât de mult s-a schimbat direcția filosofică a gândirii în direcția idealismului,

materialismului etc , în viitor, Humboldt a fost cel care a consolidat-o în domeniul lingvisticii "De multă vreme m-am gândit la asta", i-a scris Humboldt lui Schiller în anii tineri ai vieții sale (-), "să găsesc categorii în care s-ar putea aduce diverse trăsături ale limbilor, dar acest lucru este foarte dificil " De-a lungul vieții sale, Humboldt a lucrat la acest gând Apare clar în cele mai remarcabile scrieri ale sale: "Lingvistica comparată în raport cu diferite epoci în dezvoltarea limbilor" *) "Despre originea formelor gramaticale și influența lor asupra dezvoltării ideilor" **) Dar opera principală a vieții sale poartă acest nume: "Despre diferența dintre organismele limbajului uman și asupra influenței acestei diferențe asupra dezvoltării mentale a rasei umane" ***) Această lucrare a fost rodul unui studiu profund al limbilor de diferite tipuri În timpul șederii sale la Roma, Humboldt a găsit fonduri bogate pentru studiul limbilor americane, atât în biblioteci, cât și în mâinile persoanelor private - șefi de *) Das vergleichende Sprachstudium in Beziehung auf die verschicdenen Epochen der Sprachentwickelung ( ) **) Ueber das Entstehen der grammatischen Formen und ihren Einfluss aui die Ideenentwickelung C Beri Akad (-) ***) Ueber die Verschidenheit des menschlichen Sprachbaues und ihren Einfìuss aui die geistige Entwickelung des Menschengeschlechts (Cea mai bună ediție este Pott,) Biblioteca "Runivers" V HUMBOLDT ÎN ISTORIA LINGVISTICII FILOZOFICE într-un anumit fel, printre misionarii iezuiţi Și-a completat informațiile prin cunoașterea cu iezuitul Gervas, expert în limbi americane, și mai ales cu materialele pe care fratele său, Alexandru, i le-a spus la întoarcerea din America Un alt punct de plecare în munca științifică a lui Humboldt a fost sanscrita Humboldt era familiarizat cu metoda studiului istoric și comparativ al limbilor ariene din lucrările lui Bopp și Grimm Tulpina de conjugare a lui Bopp a apărut încă din , iar primul volum din gramatica germană a lui Grimm în Deși vergleichende Grammatik a lui Bopp a apărut după moartea lui Humboldt, autorul gramaticii comparative, membru al Academiei din Berlin, a schimbat idei și cercetări științifice cu Humboldt Astfel, sanscrita cu limbile lumii antice, limbile americane cu limbile noi, acestea sunt cele două puncte pe care Humboldt a intenționat să le combine într-unul singur Limbile împrăștiate pe Marele Ocean au fost pentru Humboldt ca un pod aruncat de la Lumea Veche la Lumea Nouă Sanskrita a influențat aceste limbi, pe de altă parte, există destul de multe elemente americane în ele A înțelege legătura și corelarea acestor trei puncte este o sarcină demnă de un mare gânditor și lingvist precum Humboldt Humboldt și-a bazat cercetările pe limba Kawi, care este răspândită pe multe insule ale arhipelagului indian Prin chiar numele său, această limbă indică influența puternică a culturii sanscrite: Kavi, ca substantiv, înseamnă poet, ca adjectiv, înțelept Determinarea influenței sanscritei a fost sarcina primelor două cărți ale operei lui Humboldt După ce a separat elementele terțe , a propus să caracterizeze limba maternă în sine - Tagil, apoi să treacă la limbile întregului arhipelag Din păcate, această lucrare nu este finalizată Doar prima carte este complet terminată: "Despre legătura dintre India și Java", a doua carte "Despre limbajul Kawi" a fost destinată revizuirii, - cea de-a treia carte, cea mai importantă "Despre limbajul rădăcină al malaysului" constă a unui număr de pasaje mai mult sau mai puţin prelucrate Biblioteca "Runivers" p I LIVE CC II Este bine, cel puțin, că pentru știință Humboldt însuși și-a elaborat complet faimoasa sa introducere, adică a făcut ceea ce nimeni în afară de Humboldt însuși nu ar putea face Această introducere combină tot ceea ce Humboldt a

considerat rezultatul cercetărilor sale asupra chestiunilor generale ale lingvisticii - despre originea, esența și diferența limbilor Există câteva întrebări de lingvistică filozofică care nu ar fi explicate sau atinse în această introducere "În istoria formării forțelor spirituale ale omului", spune Humboldt, "o parte a mișcării cauzelor și efectelor este ușor de explicat din mișcarea însăși, dar apoi ajungi uneori în noduri care nu cedează niciunui efort pentru a le dezlega Aceasta este manifestarea originară a puterii spirituale, inaccesibilă observațiilor noastre" ( ); este "acel principiu interior al vieții care se dezvoltă liber din sine, dând unitate "fenomenelor distincte" externe ( ) Acesta este gândul original al lui Humboldt În opinia sa, "se aplică convenabil activității principale a spiritului uman, limbajului Diversitatea limbilor este rodul dorinței de a dezvălui oamenilor darul înnăscut al cuvântului" (ibid) Aceasta este cauza rădăcină originală, necondiționată și durabilă, care trăiește în manifestări tipice proprii - în limbi În acest sens, "limbajul pornește dintr-o asemenea profunzime a naturii umane încât nu poate fi numit un produs sau creație a poporului însuși: ea dezvăluie aparent o putere originară în sine, deși în esența sa rămâne inexplicabilă Din acest punct de vedere, limba nu este un produs al activității, ci o revărsare involuntară a spiritului, nu lucrarea oamenilor, ci un dar care le este atribuit de destinul lor care le pune pecetea limitărilor sale individuale ( ) Așa este esența spiritului uman, încât obține cele mai bune rezultate numai în formele ființei concrete Numai în această condiție el acționează cu deplină concentrare, în unitate nedivizată ( ) Prin urmare,) Extrase din această lucrare sunt date după binecunoscuta traducere a lui Bilyarsky Biblioteca "Runivers" V HUMBOLDT ÎN ISTORIA LINGVISTICII FILOZOFICE nu este deloc un joc de cuvinte când se spune că limba se creează prin propria sa putere și este divin liber, în timp ce limbile sunt legate pentru că depind de popoarele cărora le aparțin" ( ) În alt loc, Humboldt consideră limba ca o manifestare exterioară a spiritului național: "limba poporului este spiritul său, iar spiritul său este limbajul său: identitatea ambelor nu poate fi suficient exprimată Dar, fără a atribui primatul în timp nici unuia, fie celuilalt, trebuie să recunoaștem o anumită bază reală pentru diferența de limbi și doar spiritul poporului poate fi considerat o astfel de bază, deoarece singurul rămâne în ochii noștri o forță independentă , iar limba se sprijină deja pe ea " ( ) Să ne oprim asupra acestor poziții Cum să înțelegem identitatea spiritului și a limbii naționale, dacă prima stă la baza celei de-a doua? Unul din două lucruri: fie spiritul poporului este o forță independentă, iar în acest caz nu apare împreună cu limba din spiritul divin; sau altfel, ieșind din aceasta din urmă, nu mai este așadar o forță independentă Aceeași contradicție este și în raport cu limba: fie limba este un produs al spiritului național, caz în care nu este o forță independentă, fie nu este un produs al spiritului național, caz în care este un miracol, un " dar", după cum spune Humboldt, adică putere independentă, divină Ce este limbajul, până la urmă? De unde provine? Potrivit lui Humboldt, pe de o parte, din spiritul popular, adică uman, pe de altă parte, din spiritul extra-uman, divin Ar fi o greșeală să credem că Humboldt elimină această contradicție cu o gândire de acest fel: limbajul, ca potențial, este opera lui Dumnezeu, dar ca realitate reală, este o chestiune umană Humboldt afirmă în mod direct și pozitiv că nu numai limbajul, ci și spiritul însuși al poporului, provine din al treilea principiu El are nevoie de acest principiu aparent reconciliator pentru a explica legătura și armonia dintre fenomene, așa cum Dedartu avea nevoie de

ideea lui Dumnezeu pentru a explica legătura dintre două substanțe diferite - sufletul și trupul Dar dacă spiritul divin și cel uman nu sunt unul și același, atunci limbajul este fie o putere umană, fie o putere divină și nu amândouă în același timp Dar dacă spiritul divin și cel uman sunt una, atunci în ce fel Întrebări de filosofie, carte , M Biblioteca "Runivers" P I ZHITETSKY În om, dincolo de spiritul său, spiritul său există din nou ca izvor al primului? Humboldt nu rezolvă această întrebare în nicio direcție și consideră că această contradicție între principiile divine și umane din limbaj stă în însăși natura conștiinței de sine individuale, care se rotește în sfera fenomenelor și nu are puterea de a pătrunde în esența lucrurilor "Fiecare apariție în natură", spune el, "este în general inaccesibil observației Oricât de exact ar fi investigate stările preliminare, între noi și manifestările noului rămâne mereu o întreagă prăpastie, care separă nimic și ceva Acesta este tocmai momentul încetării de a fi Tărâmul accesibil rațiunii umane se află între aceste două frontiere* ( ) Deci, petitio principii, îndreptată către zona care se află dincolo de natura umană, este rodul incapacității gândirii de a explica fenomenele din materialul disponibil Este posibil, așadar, să considerăm cea mai înaltă sursă a limbajului uman ca ființă reală, adică putem vorbi despre existența ei? Humboldt însuși admite că nu am reprezenta limba ca ceva mai înalt decât omul dacă "puterea spiritului uman ne-ar fi disponibilă nu numai în manifestările sale, ci în însăși esența ei, în sursa originară a individualităților umane" ( ) De aici rezultă că vorbim despre această forță doar pentru că nu o cunoaștem Dar tocmai pentru că nu o știm, se pare că nici nu ar trebui să vorbim despre asta Înțelegem că în știință nu se poate face fără o ipoteză "Deși te vezi pe tine însuți", spune Humboldt, "la granița dincolo de care nu poți trece nici prin cercetare istorică, nici prin gândire liberă, totuși trebuie, cel puțin, să ții cont de faptul în sine și să tragi corect concluzii directe din acesta " ( ) Dar pentru a trage concluzii cu adevărat profunde despre esența limbajului, făcute de Humboldt, nu era nevoie de t a-și asuma momentul șederii limbii în viața ideală, să; í care nu este suficient de clar pentru mintea noastră pur și simplu pentru că este! ; ficțiune egalând inexistența Putem studia doar ceva, nu nimic Să presupunem că acest ceva este realitate subiectivă, așa cum credea Kant, dar pentru ca el să aibă loc, este necesară ființa reală, ceea ce Kant nu a negat Prin urmare, stând pe pământul individului uman Biblioteca "Runivers" V HUMBOLDT ÎN ISTORIA LINGVISTICII FILOZOFICE a realității pe care stă Humboldt, adică pe baza faptului că este în orice caz real, ar fi de dorit să remarcăm primele străluciri ale acestei ființe - desigur, în reflectarea subiectivă a conștiinței noastre de sine, fără a atinge zona care se află dincolo de limitele realității umane și despre care nu mai există ceva, ci nimic Ce găsim la Humboldt despre acest ceva uman, adică despre caracteristicile individuale ale naturii umane, despre această esență interioară a omului, care îl deosebește de animale? "În seria animalelor", spune Humboldt, "omul este o creatură cântătoare, dar cu diferența că combină gândirea cu sunetele" ( ) De unde aceasta diferenta? Am văzut că Humboldt neagă posibilitatea unui răspuns pozitiv la această întrebare Dar tocmai această negare l-a condus la recunoașterea unui astfel de punct care pâlpâie cu o lumină înșelătoare undeva departe, în nimicuri inaccesibile conștiinței noastre Prin neputința propriei încercări, el a dovedit valabilitatea negării sale Cu toate acestea, consideră că este posibil să se tragă concluziile necesare la precedentul din următorul ( ) Din acest punct

de vedere, Humboldt consideră că forța spirituală care face din om om și în care este cuprinsă individualitatea naturii umane, s-a manifestat deja la cele mai de jos niveluri ale existenței umane "Deja în prima etapă a vieții", spune el, "o persoană depășește limitele momentului prezent și nu se mulțumește cu simpla plăcere senzuală Sălbaticii înșiși au o înclinație pentru îmbrăcăminte, pentru dans, pentru muzică și cântece, există ghicitoare întunecate despre soarta viitoare dincolo de mormânt Aceasta stă la baza multor speranțe și griji, legende și basme, care de obicei se întorc la persoana întâi, la originea și locuința sa primitivă "( ) Este de la sine înțeles că în limbaj spiritul uman se declară în cel mai pozitiv mod Diferența dintre un sunet articulat și strigătul animalelor, după Humboldt, constă în faptul că acest sunet este forțat de puterea spiritului, pe care animalele nu o au, și dintr-un ton muzical, în faptul că acesta din urmă nu este un act de gândire care are un scop Biblioteca "Runivers" P I VIEȚI I Comitetul Central I al-lea exprimă-l ( ) Astfel, "limbajul este completarea necesară a gândirii și, în același timp, dezvoltarea firească a acelui talent care marchează în om natura lui umană" ( ) S Iată tot ce se poate găsi la Humboldt despre nașterea acelei mari individualități, care este întruchipată în întreaga omenire, ca ceva specific unei singure persoane Evident, Humboldt acceptă natura umană ca o ființă care, în sens calitativ, a fost întotdeauna ceea ce este acum, ca o ființă gata făcută, și nu în curs de dezvoltare Dar, lăsând deoparte întrebarea cum a apărut această ființă, Humboldt, parcă, își dezleagă mâinile pentru un studiu cuprinzător al manifestărilor ei Aici gândul lui ia aripi cu o certitudine veselă că ea stă pe un teren solid, accesibil observației ei Sarcina lui este să ia în considerare, așa cum spune el însuși, "în deplină lățime felul în care limbajul iese din spiritul uman și în care acţionează înapoi asupra lui" ( ) Să-l urmăm pe această cale "Limba, așa cum este cu adevărat", spune Humboldt, pare să curgă continuu și să fie trecătoare cu fiecare minut Scrisul îl face să pară imobil, dar, salvându-l sub formă de mumie, presupune întotdeauna reproducerea lui într-o voce vie Limbajul în sine este activitatea lui ενέργεια, iar treaba neterminată a lui έργον^- Limba este repetarea neîncetată a acțiunii spiritului asupra unui sunet articulat pentru a-l transforma într-o expresie a gândirii Vorbirea vie este prima și adevărată stare a limbajului prin activitatea spiritului se cuvine și este adevărată și pentru că nu cunoaștem spiritul uman decât din activitatea sa și nu-l putem concepe decât sub formă de activitate " (-) În aceste câteva propoziții se află nervul viu al întregii teorii a lui Humboldt Cine vrea să intre în ființa vie a limbajului trebuie să-și amintească că limbajul trăiește în vorbire, și nu în dicționare și gramatici în minte, însă, pentru ca din nou, prin auz, sub forma unui cuvânt, să revină la subiect "Acest Biblioteca "Runivers" V HUMBOLDT ÎN ISTORIA LINGVISTICII FILOZOFICE este posibil, spune Humboldt, numai prin limbaj, iar fără această trecere în obiectivitate și întoarcerea la subiect, care are loc chiar și atunci când gândirea are loc în tăcere, formarea unui concept este imposibilă, iar odată cu el, gândirea însăși este imposibilă Prin urmare, fără a atinge deloc nevoia de comunicare între oameni, limbajul ar fi o condiție necesară pentru gândire pentru o persoană, chiar și în singurătatea lui constantă Dar, în realitate, limbajul se dezvoltă întotdeauna într-o comunitate de oameni, iar o persoană se cunoaște pe sine doar asigurându-se că cuvintele sale sunt înțelese pentru altul Obiectivitatea reprezentării devine mai evidentă atunci când cuvântul format într-o gură a vorbitorului se aude din gura altuia, iar

subiectivitatea nu pierde nimic, pentru că fiecare persoană se simte mereu la fel cu toți oamenii ( ) Astfel, prima privire de gândire conștientă - așa-numita reprezentare - are nevoie în mod pozitiv de limbaj În sine, nu este altceva decât o viziune subiectivă asupra obiectelor "Cuvântul", spune Humboldt, "vine tocmai din aceasta, vedere, și este amprenta nu a subiectului însuși, ci a imaginii generate de acesta în sufletul nostru Deoarece subiectivitatea este inevitabil amestecată în fiecare punct de vedere al nostru, fiecare individualitate umană, indiferent de limbaj, poate fi luată ca un punct de vedere special al lumii ( ) Dar, turnându-se sub forma unui sunet articulat, ideea primește, ca să spunem așa, propria sa monedă specială, care o ferește de confuzia cu alte idei Sub protecția sunetului, acesta devine stabil pentru continuarea lucrărilor de gândire De aici urmează celebra poziție a lui Humboldt că "limbajul este un instrument de formare a gândirii" ( ), prin care lumea obiectelor este procesată într-o lume a reprezentărilor Nu este doar un mijloc de exprimare a adevărului dobândit, ci și de descoperire a unui adevăr necunoscut anterior Cuvântul nu este doar un semn al unei anumite idei, ci în același timp o metodă de formare a acesteia Limba este contemplarea lumii^ - Aceleași proprietăți sunt păstrate de limbaj chiar și atunci când o observăm în comunicarea live între oameni, precum vorbirea și înțelegerea Ambele aceste procese sunt doar o modificare a uneia și aceleiași activități "Cea mai obișnuită conversație", spune Humboldt, "nu poate fi reprezentată doar ca o transmisie Biblioteca "Runivers" P I Zh I T E C K I I material Auzind, ca și vorbind, acest material se dezvoltă prin propria sa forță interioară, iar ascultătorul primește de la vorbitor doar un indiciu care îi pune pe amândoi în aceeași dispoziție Prin urmare, într-o conversație, fiecare persoană este dispusă să exprime gândul altuia, de îndată ce îl înțelege, pentru că în fiecare persoană există capacitatea și dorința, încetul cu încetul, după măsura rațiunilor externe sau interne, de a produce și înțelege limbajul în toată infinitatea sa și prin propria sa putere de a da el are un caracter special în conformitate cu individualitatea sa ( ) Cuvântul care iese din gura altuia trezește în sufletul nostru munca independentă a gândirii, care se exprimă prin faptul că colorăm acest cuvânt cu propria noastră individualitate "Într-un astfel de discurs", spune Humboldt, "nimeni nu ia cuvintele exact în același sens, iar mici nuanțe de înțeles strălucesc în tot spațiul limbii, ca niște cercuri pe apă când o piatră cade Prin urmare, înțelegerea reciprocă între cei care vorbesc este în același timp neînțelegere și acord în gânduri și sentimente - în același timp, dezacord ( ) Astfel, în uzul social, limbajul este același "instrument care formează gândirea" ca și în procesul gândirii solitare Puterea faptei constă în rolul său de mediator între conștiință și obiect, de unde opoziția dintre subiectiv și obiectiv, pe de altă parte, între indivizibil și societate, de unde opoziția dintre vorbire și înțelegere A înțelege cutare și cutare opoziție în limbaj înseamnă a înțelege însăși esența limbajului, condiționată de identitatea naturii umane "Ea îmi aparține pe picior de egalitate cu toată lumea", spune Humboldt, "și, prin urmare, ceea ce îmi este străin în limbaj mi se pare așa doar la un anumit moment al existenței mele individuale, și nu conform esenței de bază și adevărate a firea mea" (i) "Cum am putea percepe și asimila vorbirea altuia, formată în spiritul individualității sale, dacă atât în vorbitor, cât și în ascultător nu ar exista una și aceeași ființă, doar descompusă în persoane separate și, mai mult, pentru corespondență reciprocă, astfel

încât, pentru aceeași emoție a ambilor, este chiar cea mai ușoară indiciu, chiar dacă ar veni din adâncurile ființei lor, ca un sunet articulat al unui cuvânt ( ) ((^ oamenii se înțeleg Biblioteca "Runivers" V HUMBOLDT ÎN ISTORIA LINGVISTICII FILOZOFICE prietene, nu pentru că își transmit de fapt unul altuia semnele lucrurilor și nu pentru că se obligă reciproc să reproducă în ei înșiși exact același concept: se înțeleg tocmai pentru că cu cuvintele lor se ating unul în celălalt la fel, dar inelele lanțului de reprezentări mentale și produse ale gândirii se încadrează în același mod al instrumentului mental, drept urmare în fiecare un concept corespondent, dar deloc complet identic (i) Așa este, în termeni generali, viața limbajului pe baza forțelor individuale, în modificarea nesfârșită a creativității personale, care "se străduiește neîncetat să introducă ceva nou în limbaj" ( ) Este de la sine înțeles că odată cu trecerea timpului această muncă se acumulează, iar limbajul este în sine o forță care fertilizează creativitatea personală "Elementele formate în limbaj constituie într-un fel o masă moartă, dar în același timp conțin germenul viu al formațiunilor nesfârșite În fiecare punct și în fiecare epocă, limbajul, la fel ca natura însăși, îi apare omului, în contrast cu ceea ce știe și gândește, o mină inepuizabilă din care poate extrage necunoscută până acum minții sale și sentimente netestate ( ) Limbajul păstrează urme vii ale vieții mentale a generațiilor anterioare, care "sunt legate de noi într-o uniune tribală și familială prin folosirea acelorași sunete ale limbii cu care ne exprimăm sentimentele" Privită din acest punct de vedere, limbajul este un fel de element mental care se îndreaptă către generațiile în curs de dezvoltare, care se supun tradițiilor sale înainte de a putea participa activ la modificarea ei "Fiecare limbă își formează propria sferă în jurul poporului, care trebuie lăsată pentru a trece într-o sferă similară a altui popor Prin urmare, studiul unei limbi străine ar trebui să fie întotdeauna dobândirea unui nou punct de vedere asupra lumii; într-o oarecare măsură, acest lucru este adevărat, deoarece \\ \\\\\\ \\'\\\\\\\ \\\\\\\\\\\\\ \ în afara limbajului conțin o țesătură specială de concepte și reprezentări ale unei părți a umanității ( ) Persoana individuală împletește partea sa de opinii în această țesătură, care se îmbină cu viziunea generală asupra lumii care constituie sufletul limbii naționale Evident, totul nou în limbă se îmbină cu vechiul în linii imperceptibile, Biblioteca "Runivers" P I ZhI T E TsK I δ creativitatea personală nu poate ieși puternic în evidență într-un curent aparte, independent de căile generale pe care se mișcă viața limbii Cu toate acestea, limbajul nu este ceva închis în sine: un val viu bate în ea cu un val etern din izvoarele inepuizabile ale vieții individuale Trebuie amintit doar că această viață nu este rodul unei gândiri deliberate sau al unui plan deliberat "În sensul propriu al cuvântului, intențiile nu trebuie admise în limbaj", spune Humboldt Dacă înțelegem prin această expresie ca și cum ar fi un contract, sau chiar doar efortul propriei voințe a unei persoane către un scop clar conștient, atunci intenționalitatea nu-și are deloc locul în formarea limbajului Se dezvăluie aici, dimpotrivă, întotdeauna doar sub forma unui sentiment instinctiv inițial ( ) Acesta este modul în care concepțiile antice despre limba cad de la sine, ca instrument inventat de oameni în scopuri practice, pentru satisfacerea nevoilor cotidiene, pentru autoajutorare reciprocă etc "Cu un astfel de limbaj (convențional)," spune Humboldt, limbile, care se formează în unele locuri, în special

cele de coastă, din afluxul de oameni de diferite națiuni și dialecte, precum, de exemplu, lingua franca de pe malul Mării Mediterane Cu excepția unei astfel de grosimi de cuvinte, în toate limbile reale, părerile personale și sentimentele individuale își păstrează pretutindeni drepturile" ( ) "Iar limbajele așa-zișilor sălbatici, care, desigur, ar trebui să fie mai aproape de starea imaginară a naturii, dezvăluie în sine o bogăție și o varietate de expresii, depășind cu mult măsura nevoii lumești Cuvintele curg din piept liber, fără nevoie și fără scop "( ) În general vorbind, din punctul de vedere al lui Humboldt, crearea limbajului este mai mult sau mai puțin o profeție fericită, căci "puterea care creează limbile nu este la fel de activă în toate popoarele Pe de altă parte, astfel de forțe sunt implicate în formarea limbajului, ale cărui lucrări nu pot fi măsurate prin rațiune și conceptele sale Fantezia și sentimentul aduc în limbă ideile lor individual diferite, în conformitate cu caracterul individual al oamenilor, iar în acest caz varietatea formelor în care este prezentat același conținut ideal se poate întinde până la infinit" ( ) Care este esența limbajului? Biblioteca "Runivers" V HUMBOLDT ÎN ISTORIA LINGVISTICII FILOZOFICE Într-o altă dintre lucrările sale timpurii, într-un studiu al limbii basce, Humboldt a remarcat că baza pentru compararea limbilor nu ar trebui să fie o analiză separată a cuvintelor individuale aparținând unor limbi diferite, ci internă ^ ash-D-logia în formarea cuvintelor în conexiuni cu întregul volum al sunetelor rădăcinilor Ulterior, Humboldt a înlocuit cuvintele "analogie internă" cu termenul "formă internă a limbajului" Acesta este tocmai miezul limbajului, din care se dezvoltă structura sa externă Aceasta este "o dispoziție vie, individuală a oamenilor de a acționa în formarea limbii într-un fel sau altul cu mintea și simțirea lor" ( ) În acest aranjament se întipărește întreaga esență spirituală a oamenilor, atât din partea calitativă - mintea, fantezia și simțirea acestuia, cât și din partea cantitativă - forța, energia spiritului său Forma interioară a limbajului nu este ușor de susceptibilă unei analize clare a gândirii, deși se distinge clar prin simțire "Limbile în această privință, spune Humboldt, sunt exact ca fizionomiile: comparându-le între ele, simți în mod viu trăsăturile și vezi clar asemănările, dar între timp nu poți aduce acest sentiment la nicio scară" ( ) În orice caz, în compoziția wulfedneshform ^^ i introduce în primul rând o formatie - radacini, datorita acelorasi vederi, inerente limbii Atunci desemnarea ideală a conceptelor exprimate în rădăcini prin indicatori de relații care se adaugă la denumirile obiectelor și fenomenelor individuale este ceea ce se numește părți în gramatici | - "Discurs ( )," în fine, legătura logică a conceptelor, care este! într-un anumit sistem, "cu care se poate compara sistemul de categorii gramaticale extrase din fiecare limbă" ( ) Este de la sine înțeles că proprietățile reale ale sunetelor, fără a exclude cele mai fine trăsături ale dialectului popular, aparțin, de asemenea, zonei formei interne a limbii ( ) Astfel, problema diferenței dintre limbi se reduce la determinarea formei lor interne, deoarece numai ea decide cărui trib îi aparține o anumită limbă în ceea ce privește relația sa genetică Prin observații filozofice asupra naturii și vieții limbii, Humboldt a ajuns la recunoașterea unei calități esențiale a limbilor, care ar trebui să stea la baza clasificării limbilor El caută norma ideală a limbilor nu acolo unde o căutau înainte, nu Biblioteca "Runivers" P I F HTE C KI y în limbile clasice și nu în categorii logice, ci în majoritatea limbilor, în propria lor structură Ideea formei interne a limbajului a dat o lovitură decisivă gramaticii filozofice "Deoarece scopul

limbajului", spune Humboldt, este de a servi ca expresie a ideilor, apoi comparându-l cu o zonă ideală, se pare că ar fi ar fi necesar să începem cu concepte și să trecem de la ele la cuvinte Dar cu un astfel de curs invers de investigare s-ar întâlni obstacolul intern necesar Pe de o parte, conceptul, exprimat în cuvinte, încetează imediat să mai fie o idee pură a minții zace un abis de nepătruns Prin urmare, clasificarea logică a conceptelor în limbaj nu poate avea aplicații" (-) În ciuda afirmației decisive că forma limbajului și forma gândirii nu sunt același lucru, Humboldt nu a arătat relația reciprocă dintre unul și celălalt și, prin urmare, uneori atribuie formei limbajului ceea ce aparține în esență la gândire "Formele mai multor limbi", spune el, "pot converge într-o formă comună, iar formele tuturor limbilor se potrivesc într-adevăr sub o singură formă comună" ( ) Legile generale în limbi decurg din cerințele gândirii, care sunt exprimate în utilizarea unei forme sonore pentru denumirea obiectelor și pentru conectarea gândurilor" ( ) Judecând după aceste expresii, forma limbajului este o schemă impersonală luată din proprietățile generale ale naturii spirituale a omului De unde își ia culorile? De ce forma tuturor limbilor, în cuvintele lui Humboldt, este "în esență aceeași", nu este aceeași în fenomen, în viața reală a limbilor ( )? Humboldt răspunde la această întrebare indicând două principii constructive în limbaj Acesta este i) sentimentul interior al limbajului, prin care, după el, trebuie să se înțeleagă "nu o forță specială, ci întreaga capacitate spirituală de a forma și folosi limbajul, deci, numai direcția ei" ( );) sunetul în dependența sa de proprietățile organelor și de metodele ereditare de pronunție "Materia depinde de energia forței, de ce nevoie interioară a cuvântului, adică intern Biblioteca "Runivers" V HUMBOLDT ÎN ISTORIA LINGVISTICII FILOZOFICE simțul ei al limbajului acționează asupra sunetului și îl transformă în toate nuanțele într-o expresie vie a gândirii Iar această energie nu poate fi la fel peste tot, nu acţionează peste tot cu aceeaşi intensitate, vioiciune şi consistenţă" ( ) Deosebit de semnificative sunt cuvintele lui Humboldt despre natura creativă a sunetului articulat "Sunetul în sine", spune Humboldt, "ar fi o substanță pasivă, care primește forme Dar, transformându-se prin puterea limbajului care percepe sentimentele sale într-un sunet articulat și prin aceasta combinând în sine în unitate inseparabilă și interacțiune constantă atât puterea rațională, cât și puterea senzuală, ea devine adevărată în limbaj și, potrivit aparent, chiar și independent creând prin activitatea sa simbolică, începutul" ( ) Pe ce se bazează legătura dintre sunet și gândire? Humboldt vorbește în detaliu despre natura sunetului articulat, despre comoditatea acestuia pentru exprimarea gândirii, despre proprietățile sale ritmice și muzicale - cu toate acestea, el consideră combinația dintre gândire și sunet inexplicabilă "Analizați", spune el, cât vă place, concepte, descompuneți, pe cât posibil, cuvintele: de aici nu va fi deloc mai clar cum anume este cuplat gândul cu sunetul" ( ) Un singur lucru se poate spune, că există o corespondență între sunet și concept Acest lucru este evident din faptul că limba folosește aceleași rădăcini pentru a exprima concepte similare Humboldt admite un principiu superior special pentru exprimarea asemănării și neasemănării conceptelor în acele sau în alte combinații de sunet - un simț rezonabil al sunetelor sau al semnificației sunetului, care se străduiește să se asigure că "sunetul este impregnat de sens, astfel încât urechea cea mai sensibilă să facă nu găsesc nimic în ea în afară de sensul ei, și simțeam acest sens imediat, fără niciun amestec

străin" (o- i) Potrivit lui Humboldt, există trei moduri de a desemna concepte, i) Onomatopee directă, cu care un sunet articulat reproduce unul nearticulat, caracteristic obiectului însuși Este într-un fel o pictură brută în cuvinte, care nu este în concordanță cu adevărata natură a limbajului uman) Numele simbolic al unui obiect nu se bazează pe sunetul caracteristic acestuia, ci pe baza asemănării impresiilor din partea obiectului și din partea sunetului Așadar, cuvintele: stați ^ statornici, deveniți amintesc de sunetele lor impresia de ceva solid, Biblioteca "Runivers" P I Zh I T E C K I I permanent De regulă, o serie întreagă de obiecte produce o impresie similară sau chiar aceeași pe simțuri diferite, dar această uniformitate a impresiei se reflectă în simțul auzului, adică se transferă de la alte simţuri la simţul auzului şi se exprimă prin faptul că o serie întreagă de obiecte se numesc cuvinte ale aceleiaşi rădăcini Humboldt sugerează că în perioada creării inițiale a cuvintelor, acest mod de a numi obiectele a jucat un rol important și, poate, a dominat exclusiv, dar în același timp avertizează împotriva hobby-urilor: "dacă cineva ar fi vrut să găsească în acest mod de exprimare, cheie pentru explicarea originii și formării cuvintelor și, în ciuda îndoielilor care apar la fiecare pas, ar începe să urmărească acest principiu în tot materialul limbii, ar cădea pe calea cea mai alunecoasă cu pericolul clar de a cădea și de a fi greșit continuu și fără limită "( ) Din simbolism este imposibil să deducem nici limba, nici limbaje În cele din urmă,) o expresie analogă a conceptelor Se deosebește de cel simbolic prin aceea că "baza pentru alegerea sunetelor nu este proprietatea sunetelor în sine, ci cealaltă parte a cuvintelor, sensul lor" ( ) Rezultă, aparent, că metoda analogică este aceeași cu cea simbolică, dar cu o preponderență a gândirii de analiză, care servește ca punct de plecare în selecția sunetelor pentru denumirea unor concepte similare Am extras din teoria lui Humboldt toate prevederile ei esențiale Am văzut partea slabă a acesteia în complotul metafizic, care, totuși, nu este rezolvat deloc printr-un deznodământ metafizic, deoarece Humboldt și-a bazat lucrarea pe studiul diferențelor în structura limbilor umane, fără a se limita la tipul arian, în sfera căreia se învârte predominant lingvistica comparată până astăzi Stând exclusiv pe pământ arian, se poate ajunge la aceleași erori în care a căzut direcția exclusiv filozofică Lucrările lui Humboldt protejează împotriva acestor erori Pe de altă parte, edificiul filozofic al gândirii ridicat de Humboldt pe baza studiului limbilor de diferite tipuri diferă puternic de lucrările create sub stindardul Gramaticii Universale Adevărat, nu totul în această clădire este construit din material nou - de unde ezitarea lui Humboldt în a determina forma internă a limbajului și o înțelegere oarecum abstractă a acestuia - dar totuși Biblioteca "Runivers" V HUMBOLDT ÎN ISTORIA LINGVISTICII FILOZOFICE aceasta nu i-a ascuns gândul la diferite forme de limbaj, care se bazează nu pe un principiu logic, ci pe întreaga sumă a forțelor individuale inerente naturii umane Teoria lui Humboldt poate fi numită tocmai teoria forțelor individuale observate în procesul activității lor "Limba | este o activitate f ενέργεια), și nu o faptă finală (εργον") Aceasta este poziția de bază în învățăturile lui Humboldt De aici urmează direct a doua propoziție: "limbajul este organul care formează gândirea" Nu se poate spune că și această propoziție a fost exprimată fără ezitare Am văzut că Humboldt încearcă să mențină în echilibru momentul limbajului și momentul spiritului, fără a atribui primatul în timp nici unuia, nici celuilalt; cu toate acestea, așa cum spune el însuși, "limba se sprijină pe spirit", așa că trebuie să stabilim cu toată precizia ce

înseamnă Humboldt prin spirit "Adevărata chestiune a limbajului", spune Humboldt, "pe de o parte este sunetul în general, pe de altă parte, totalitatea impresiilor senzoriale și a mișcărilor involuntare ale spiritului care preced formarea conceptelor, care este deja realizată cu ajutorul a cuvântului" ( ) Este evident din aceste cuvinte că Humboldt nu combină deloc cu cuvântul spiritul ideii de activitate mentală conștientă, care în cele mai înalte manifestări, de exemplu, în matematică, depășește limitele limbajului și în ea manifestări inferioare, de exemplu, în vise, nu atinge nivelul de limbaj Humboldt a înțeles că, din punct de vedere științific, se poate vorbi despre spiritul uman doar ca o forță datorată structurii fiziologice a unei persoane Și astfel limbajul apare chiar la punctul de origine al spiritului uman sau, după cum spune Humboldt, "prin evoluția simțirii în sunete, care s-a clarificat treptat" ( ) Ce a fost acest "sentiment da al apariției limbajului", după cum am văzut, Humboldt consideră un mister dincolo de rațiunea umană Numai într -un singur lucru, în opinia sa, nu poate exista nicio îndoială că prin intermediul limbajului formele inferioare ale unei puteri necunoscute nouă sunt transformate în forme superioare ale spiritului uman cunoscut de noi, care chiar în momentul în care apare limbajul, este deja, așadar, spiritul uman care a luat naștere însuși Limba este locul de naștere al spiritului uman # Acesta este sensul general al teoriei lui Humboldt Caracteristicile sale sunt într-o perspectivă largă asupra vieții limbii Cele mai surde colțuri din asta Biblioteca "Runivers" P I LIVE TSKII viețile apar în fața noastră într-o anumită iluminare Desigur, această lumină este incompletă: vedem doar unde se află aceste colțuri și nu știm ce se ascunde în ele Dar înseamnă și mult că pentru noi, cel puțin, sunt clare conturuurile generale ale fenomenelor, care sunt puse în legătură vie cu forțele individuale ale omului Influența fermecătoare a lui Humboldt stă în mintea sa contemplativă, care captivează însuși procesul creației Întreaga putere a acestui tip de minte nu constă atât în rezolvarea pozitivă a întrebărilor, cât în influența incitantă asupra altor minți care caută să spună cele nespuse P Jiteţki Biblioteca "Runivers" Noua traducere a Upanishad-urilor Dr Paul Deussen, Des Veda lui Sechzig Upanishad Aus dem Sanskrit übersetzt und mit Einleitungen und Anmerkungen versehen Leipzig În lumea orientaliştilor, apariţia noii cărţi a profesorului Duissen este, fără îndoială, un eveniment major şi binevenit Profesorul Duissen are o cunoaștere profundă și versatilă în domeniul lingvisticii și al filozofiei indiene, iar toate lucrările sale se disting în mod egal prin maturitatea judecății, imparțialitatea și absența completă a oricăror "cai" științifici Biserismul îngust al universităților engleze nu dă libertate deplină științei engleze, mai ales dacă această știință intră în contact cu tendințele teologice ale anglicanismului Și cu unilateralitatea, indiferent la care s-ar referi această unilateralitate, imparțialitatea nu poate decât să sufere Un alt mare neajuns al orientalismului este tendința de a se lăsa purtat de tot felul de utopii științifice Cu mâna ușoară a omului de știință englez Pocock (Rososk), care a încercat să-l identifice pe Krishna cu Hercule pe baza că Hercules și Hari-kula (familia soarelui la propriu, sau dinastia solară a vechilor Rajput, căreia îi aparținea Krishna) sunt aproape la fel ca sunet - cuvânt, și o pasiune pentru generalizările cele mai îndrăznețe insuflate altor orientaliști Nu vorbesc de diletanți ai orientalismului, al căror număr crește în fiecare an atât în Europa, cât și în America și care, desigur, au cărți în mână în ceea ce privește concluziile tentante, dar nefondate Nu, oameni de știință

adevărați, cum ar fi, de exemplu, Sox, Mahaffy și chiar și venerabilul Max Millier însuși, au făcut destul de multe greșeli în acest domeniu instabil Biblioteca "Runivers" V V JOHNSTONE În departamentele de limbi orientale și în paginile revistelor academice, s-a afirmat, de exemplu, că "Vedele sunt adevărata teogonie a tuturor popoarelor ariene", că "știința mitologiei comparate se va ridica în curând la aceeași importanță ca și filologia comparată" Eurydice, Daphne, Brunnhilde și Urvazi din India antică au fost adunate într-o singură cutie sub numele comun de "însoțitoarea fecioară a Aurorei" Spiritele elementare hinduse din Maruta au fost identificate cu Marte din Roma războinică Și, potrivit lui Taylor, autorul erudit al cărții "Originea arienilor", nimeni nu a vrut să vadă vreo diferență între Charites vedici și eleni, în ciuda faptului că "Charites, cei nouă cai ai Indra, nu sunt niciun număr, nici sexul, nici forma, nici numirea nu semăna cu nimic cu cele trei haruri, Cartul mitologiei greceşti În general, dacă orientalistul nu este exclusiv un filolog, interesat de opera sa doar din punctul de vedere al sufixelor și inflexiunilor (cum ar fi, de exemplu, Whitiiey, un om de știință american, acum decedat), atunci aproape probabil că este ghidat de unii fel de cal și vede în cea mai bogată literatură a Indiei antice și doar un depozit inepuizabil al celor mai diverse informații, în care, dacă se dorește, se poate găsi confirmarea oricărei teorii preconcepute Și este de înțeles că răul adus științei reale, care este interesată de filozofia și psihologia reală, va fi același, indiferent dacă ideea preconcepută a orientalistului aparține domeniului fanatismului religios sau domeniului fanteziei științifice, întotdeauna distractiv, adesea genial și chiar învățat, dar nu rezistă criticilor serioase Profesorul Duissen reprezintă un fenomen rar al unui om de știință profund și versatil, lipsit de prejudecăți și ghidat nu de o idee preconcepută, ci exclusiv de interesele științei pure, imparțiale Cea mai populară dintre toate lucrările lui Deussen este Elementele de metafizică Urmează apoi Istoria generală a filosofiei De asemenea, a oferit științei orientalismului o traducere frumoasă a Sutrei Vedanta Dar principalul său merit nu este în cunoașterea profundă a filozofiei ca știință, nu în traduceri bune, ci în faptul că, ca interpret al gândirii antice indiene, nu are egal "Sistemul lui Vedanta", precum și ultima sa lucrare "Upanishads des Veda" sunt pozitive Biblioteca "Runivers" O NOUĂ TRADUCERE A UPANISHAD-urilor cu mult în urmă a tot ce s-a făcut vreodată în acest domeniu Dintre toate traducerile Upanishad-urilor, traducerile lui Roer și Max Müller au fost până acum recunoscute drept cele mai bune La Roer, preferința a fost acordată în mod semnificativ formei și nu numai clarității prezentării, ci pur și simplu sensului deseori suferit de dragul impecabilității sintaxei și a etimologiei În Max Müller, pe de altă parte, în multe locuri nu numai că nu există literalitate excesivă, ci și precizia dorită și chiar necesară Unele strofe - în Katha Upanishad, de exemplu - venerabilul profesor explică aproape "în propriile sale cuvinte", ceea ce, desigur, nu poate fi întotdeauna evitat, având în vedere semnificația traducerii, dar care nu este sigur, deoarece există doar un pas de la traducerea liberă la fantezia științifică Profesorul Duissen a reușit să evite uscăciunea lui Roer și inexactitățile lui Max Müller, iar în toate Upanishad-urile sale mari și mici limba traducerii este uniformă și destul de literară După părerea celor mai exigenți orientaliști, traducerea Isha Upanishad-ului, în care apar expresii dubioase, nu este în întregime reușită; dar chiar şi aceia dintre orientalişti care sunt gata să-l provoace pe profesorul Deussen în anumite puncte sunt de acord că considerentele care l-au ghidat în

alegerea cuvintelor traducerii sunt întotdeauna conştiincioşi şi merită atenţie Singurul defect mai mult sau mai puțin major din ultima lucrare a profesorului Duissen este că el respectă ordinea tradițională în distribuirea materialului Upanishad-ului După cum se știe, între brahmani se obișnuiește să distribuie Upanishad-urile conform Vedelor: Kena Upanishad este inclusă în Sama Veda, Katha Upanishad în Yajur Veda etc Această distribuție este atribuită lui Vyasa însuși, celebrul colecționar al Vedele, ca urmare a cărora India conservatoare îl consideră ca fiind comandant, sacru Între timp, pentru europeni nu există nici un motiv să considere această ordine dezirabilă Ca să nu mai vorbim de faptul că nu este deloc logic să combinam într-un întreg două monumente literare care nu numai că nu sunt asemănătoare, ci pur și simplu opuse în spirit Upanishadele sunt cea mai înflăcărată predicare a idealismului cel mai abstract Vedele sunt vrăji ale spiritelor elementare, Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" secolul V johnston cântări și rituri complet exterioare, prin care se realizează bunurile materiale ale acestei lumi Unirea dintre Vede și Upanishade este doar externă, mecanică, dar este imposibil să vedem o uniune organică internă în spirit și sens între ele În termeni cronologici și etnografici, ca să spunem așa, o astfel de împărțire este, de asemenea, șchioapă Vedele și Upanishad-urile sunt moștenirea diferitelor rase, diferite atât ca poziție geografică, cât și ca culoarea pielii Când ambele au apărut, oamenii de știință europeni nu au un răspuns pozitiv la acest lucru Dar nu ar fi prea îndrăzneț să presupunem că două opere literare, complet diferite ca spirit, conținut, formă, imagine a limbii, nu pot aparține aceleiași epoci și țări Unul dintre cei doi, sau unul dintre ei este nemăsurat mai vechi decât celălalt, ceea ce nu mă angajez să o hotărăsc, sau au originea în țări complet diferite, între popoare complet diferite și au fost reunite de destine istorice nu în copilărie, ci la vremea în care se exprimau deja în două viziuni complet complete, pe care scolastica teologică de mai târziu le-a combinat într-un presupus un întreg inseparabil Oricine este cel puțin oarecum familiarizat cu Vedele nu poate să nu observe că toate acele binecuvântări pământești despre care se vorbește în imnuri indică în mod direct modul de viață agricol al oamenilor printre care s-au dezvoltat Pe lângă clasa fermierilor, în epoca vedica, preotul era și puternic Element ceh, element al brahmanilor, cântăreților și vrăjitorilor Nu există nimic asemănător în Upanishads Metaforele lor nu sunt exclusiv agricole, aspirațiile lor nu sunt pentru bunurile materiale ale acestei lumi Ei nu menționează preoți și fermieri, ci regi, conducători, războinici Nu este necesar să vedem în aceasta un indiciu că imnurile Vedelor sunt moștenirea unui popor agricol arhaic, care se afla la un grad nu deosebit de înalt de dezvoltare spirituală, iar Upanishadele ne-au trecut dintr-un popor, de asemenea, arhaic, dar mai puternic ca în calitățile personale ale fiilor săi, o vitejie militară și înțelepciune legislativă și, în general, conform aspirațiilor, idealurilor și opiniilor spirituale? Biblioteca "Runivers" NOUĂ TRADUCERE A UPANIPIAD > Dar mai multe despre asta mai târziu; Vom avea ocazia să revenim la această presupunere Deocamdată, nu pot decât să-mi repet regretul că profesorul Duissen a păstrat în excelenta sa lucrare o clasificare a Upanishad-urilor, care nu are nicio bază nici în cronologie, nici în spiritul lor Acest lucru este cu atât mai enervant cu cât în aceeași India conservatoare, pentru care tradiția este sacră, există încă o altă distribuție a Upanishad-urilor, nu la fel de veche ca și distribuția lui Vyasa, ci exact aceeași tradițională, la fel de sfințită de tradiție și antichitate Mă

refer la clasificarea pe care a urmat-o Sri Shankaracharya în comentariile sale despre Upanishad-uri După cum se știe, el a renunțat la distribuția lui Vyasa și a comentat Upanishad-urile, în funcție de lungime, de la cel mai scurt la cel mai lung Prefața destul de lungă pe care profesorul Duissen o prefață traducerii sale este extrem de caracteristică și merită o atenție serioasă Dar din lipsă de spațiu, citez doar locurile cele mai proeminente "Upanishadele sunt pentru Vede", spune profesorul Deissen, ceea ce este Noul Testament pentru Biblie; această analogie nu este superficială și deloc întâmplătoare, întrucât are rădăcini adânci în legea generală a dezvoltării vieții religioase, care se manifestă în mod egal în ambele domenii Până când poporul este din copilărie, religia aderă la porunci și interdicții, sfințindu-i cu promisiunea recompenselor și amenințarea cu pedeapsa; în același timp, instrumentul ei este egoismul, pe care îl consideră însăși esența unei persoane normale și dincolo de care nu trece Un grad mai înalt de dezvoltare religioasă vine odată cu realizarea că scopul ultim al omului nu poate fi atins prin fapte la care frica sau speranța l-au îndemnat, că sarcina eternă a existenței constă nu în satisfacerea egoismului, ci în distrugerea lui, și că natura noastră adevărată asemănătoare unui zeu este doar atunci ea va pătrunde în coaja individualității noastre atunci când egoismul va fi distrus Biblia manifestă concepte copilărești de mântuire bazate pe fapte în legea Vechiului Testament, iar Vedele în acea parte pe care teologii indieni o numesc Karzhkanda Asemenea Vechiului Testament, așa și Karmakanda vedica stabilește legea și promite o răsplată pentru cei care o îndeplinesc și amenință * Biblioteca "Runivers" ■ c V j o n s t o n y pedeapsă pentru cei care o încalcă Pe de o parte, teoria hindusă are avantajul că în ea răzbunarea este parțial legată de existențele ulterioare, din cauza cărora se ascunde dezacordul său cu experiența lumească, ceea ce creează atâtea dificultăți pentru doctrina Vechiului Testament a răzbunării, limitată la viața pământească Dar, pe de altă parte, trăsătura remarcabilă a evlaviei biblice este că este mult mai puțin amestecată cu prescripțiile ritualului decât în rândul hindușilor și, astfel, insistă mai mult decât ei pe o viață morală impecabilă În interesul societății umane, acesta este un mare avantaj Dar, în esență, în ceea ce privește evaluarea morală a regulilor lumești, nu are nicio diferență dacă diligența unei persoane se referă la slujirea zeilor imaginari sau la aproapele său: atâta timp cât este atrasă înainte de scopul ultim al bunăstării sale personale, atât sunt doar mijloace care conduc la un scop egoist și, prin urmare, din punct de vedere moral, lipsite de importanță și eronate, ca și scopul însuși Pasajul de mai sus este suficient pentru a arăta cât de bine înțelege profesorul Duissen ideea de bază a înțelepciunii indiene Idealul său este, fără îndoială, eliberarea unei persoane de cătușele și limitările propriei personalități, de sclavia în care trăiește o persoană, trăind pentru pasiunile și ambiția sa în această viață și străduindu-se să obțină bunăstarea veșnică, de altfel, în secolul viitor, prin îndeplinirea semimecanică a cerințelor moralității condiționate venno -sti și ritualuri Ideea aici nu este în salvarea personală, ci în libertatea de personalitate, în renașterea unei persoane, în capacitatea sa de a trăi în mod conștient o viață spirituală în care nu există nimic perisabil, meschin, egoist, ceea ce se poate vedea din cuvintele lui unul dintre Upanishade: "Când toate poftele care trăiesc în inimă, vor trece, muritorul va deveni nemuritor și va intra în tărâmul Eternului Profesorul Duissen are perfectă dreptate în această privință, așa cum va vedea oricine dorește să analizeze chestiunea Dar nu are la fel de

dreptate în teoria sa despre dezvoltarea religiilor Este, în general, adevărat că religiile se nasc la începuturi copilărești și abia ulterior se dezvoltă într-un sistem mai complet, cu un ideal spiritual mai înălțat? Biblioteca "Runivers" O NOUĂ TRADUCERE A UPANISHAD-urilor Nu trebuie să fii un optimist prea mare pentru a admite că omenirea, luată în ansamblu, înaintează fără îndoială, că idealurile morale ale omului devin mai înalte, iar spiritualitatea aspirațiilor religioase capătă o stăpânire din ce în ce mai largă Dar acesta nu este rezultatul dezvoltării unuia sau altuia dintre sistemele religioase luate separat Nu se poate spune că creștinismul este doar o dezvoltare ulterioară a iudaismului Nu se poate spune că budismul, pătrunzând în China, înălțând și spiritualizând gândirea religioasă a chinezilor, ar fi fost o continuare a învățăturilor lui Confucius, foarte altruistă, plină de etică foarte înaltă, dar materială în "idealurile" sale, limitată , ca însuși omul pământesc · Nu creștinismul a fost o continuare a iudaismului, ci Talmudul, care, ca orice cristalizare a gândirii, este mult mai probabil să fie considerat o degenerare decât o dezvoltare ulterioară Religiile indigene din Japonia și China au făcut loc doar unui budism mai puternic și mai dătător de viață și nu au servit în niciun caz drept material pentru dezvoltarea lui ulterioară Apariția unor noi idealuri religioase nu este niciodată o dezvoltare pașnică și logică a ceea ce a fost înainte Dimpotrivă, este întotdeauna un protest, o respingere pasională și arzătoare a vechilor idealuri, mereu însoțită de rupturi chinuitoare, suferințe, persecuții Așa se întâmplă în viața personală și în istoria popoarelor Religia lui Hristos este un protest împotriva litera moartă a legii iudaice Religia lui Buddha este un protest împotriva cazuisticii brahmane, a scolasticii și a uzurpării Nici măcar luteranismul nu este o dezvoltare a catolicismului, ci un protest împotriva tiraniei sale Nu ar fi prea îndrăzneț să spunem că noile mișcări religioase nu sunt niciodată o continuare a unuia sau altui sistem religios preexistent Apariția unor noi idealuri spirituale este rezultatul unei noi inspirații Este o nouă rază de lumină care curge din izvorul etern care i-a inspirat pe toți profeții, sfinții, înțelepții și poeții din toate țările și din toate timpurile Este o nouă fază, îmbrăcând Revelația Divină, Lumina adevărului, Revelația Divină, strălucește din ce în ce mai tare asupra unui om și mai strălucitor, pe măsură ce merge înainte Dar sistemele religioase separate nu se dezvoltă, ci, dimpotrivă, degenerează Biblioteca "Runivers" V V JOHNSTONE Raportul dintre Vede și Upanishade, pe care arbitrariul uman le-a combinat într-un întreg presupus inseparabil, nu face decât să confirme cele de mai sus Pentru o lume care trăia sub domnia legii vedice, perspectiva Upanishad-urilor a fost o nouă revelație și nu putea fi altfel Oh Tom Cum au învățat brahmanii pentru prima dată învățăturile secrete ale Upanishad-urilor oferă câteva indicații despre două dintre ele, și anume, Chan-dbgya și Brihada-Aranyaka (Chandogya, Brihada-Aranyaka) Chandogya povestește că odinioară trăia un băiat brahman pe nume Svetaketu, nepotul lui Aruna, iar tatăl său s-a întors către el, zicând: "Șvetaketu, du-te și învață să slujești Eternului, pentru că nimeni, dragă, în familia noastră nu i se închină într-un mod formal nerezonabil" Apoi tânărul a plecat "când avea doisprezece ani și s-a întors când avea douăzeci și patru de ani", cunoscând între timp toată înțelepciunea care era în tărâmul brahmanilor În ce a constat această înțelepciune, subliniază în continuare același Chandogya Când Svetaketu s-a întors acasă, tatăl său a observat curând că învățătura nu-i convine, ci doar l-a făcut zadarnic "Kehrte zurück hochfahrenden Sinnes, sich weise dün-kend und

Stolz (Upanishad's des Veda,)" Atunci tatăl însuși începe să-l instruiască și îi poruncește să postească "Și n-a mâncat nimic timp de cincisprezece zile, apoi s-a apropiat de el și i-a zis: Ce să spun, Învățătorule? Spuneți versurile Rig-Vedei, serviciul divin al Yajur-Vedei și cântecele Sama-Vedei " După prima încercare nereușită, fiul îndeplinește cu succes ordinul tatălui său Dar mai târziu s-a întâmplat că Shvetaketu, nepotul lui Aruni, a mers la întâlnirea lui Panchalov Acolo, Pravahana, fiul lui Jivala, i-a spus: " Tânăre, ești sfințit de tatăl tău? " Da, domnule", a spus el " Știi unde se duce ceea ce este creat de aici?" " Nu, domnule", a spus el Știi cum se întoarce aici? " Nu, domnule", a spus el și așa mai departe În cele din urmă, un tânăr brahmin, mândru de știința sa, părăsește adunarea Panchalas în mare mânie și îi reproșează amarnic tatălui său Biblioteca "Runivers" O NOUĂ TRADUCERE A UPANISHAD-urilor Dar această scenă de reproș este mult mai clară în versiunea aceluiași eveniment dată de Brihada Aranyaka Upanishad Deci trec la el: Și a venit la tatăl său și i-a zis: " Deci asta a însemnat declarația ta de lungă durată că inițierea mea a fost finalizată! - Cum, fata mea deșteaptă (Verständiger)? - Acest prinț mi-a pus cinci întrebări și nu am putut să răspund la una dintre ele - Care sunt cele cinci întrebări? " Deci", a spus el și a repetat principalul lucru Și acela (tatăl) a spus: " Trebuie să mă cunoști, dragă, și că ți-am spus tot ce știu eu însumi, dar să mergem la el și să ne învețe să învățăm " Du-te singur", a răspuns el și așa mai departe Povestea despre ghinionul acestui tânăr brahman furios are un dublu sens În primul rând, stabilește că, în opinia Upanishad-urilor înșiși, știința brahminică a constat, înainte de a se contopi cu ei, numai din rugăciuni, cântece și incantații găsite în Rig, Yajur și Sama-Vedah Apropo, Atharva, a patra Veda, care astăzi este trecută printre cărțile sacre, dar pe care Chandogya Upanishad nu o menționează, chiar și în India este considerată departe de a fi la fel de autentică ca celelalte trei Și, în al doilea rând, aceeași legendă arată că, chiar înainte de contopirea cu Vedele, filosofia Upanishad-urilor era deja răspândită printre vechii Rajput, deoarece Pravahana, fiul lui Jivala, pe care Shvetaketu furios îl numește cu dispreț "acest prinț", este numit Rajaniya - echivalent cu Rajput, Raja - regele și Kshatriya, un războinic al tribului Panchal, în mai multe locuri ale ambelor repovestiri ale legendei, atât în Chandogya, cât și în Br - Aranyak Iar Panchala au fost o ramură a marelui trib Bharata, din care provin toate familiile regale menționate în Mahabharata și Bhagavad Gita și le-au dat strămoșilor actualilor Raj-Puts, sau în traducere fiilor regilor, născuți Kshatriyas Rajputii, chiar și în zilele noastre, când chiar și în cea mai conservatoare Indie "se amestecau curenți", nici aspectul, nici culoarea Biblioteca "Runivers" V V JOHNSTONE volumul pielii, nici ca caracter și nici cel puțin asemănător cu adevărații brahmani tipici Sub stratul de bronz mai mult sau mai puțin întunecat comun tuturor sudicilor, brahmanul are încă pielea albă, iar Kshatriya roșu aramiu, ca pe vremea lui Manu, legiuitorul antichității Deci, putem spune cu îndrăzneală că Upanishad-urile nu au fost o dezvoltare treptată, în continuare, a viziunii vedice asupra lumii, ci că presupunerea este mult mai corectă că Upanishad-urile și Vedele au apărut și s-au dezvoltat între două popoare complet diferite, complet independent unul de celălalt, și că chiar și în acea perioadă îndepărtată, când semi-mitica Vyasa i-a unit, erau două viziuni asupra lumii complet terminate, care sunt accesibile studiului nostru în forma în care se aflau înainte de fuziunea lor Presupunerea că brahmanii, chiar și cei mai învățați, nu știau nimic despre învățătura

Upanishadică înainte de a le fi dezvăluită de către Kshatriya din tribul Panchal, este confirmată în Brihada-Aran-yak în cel mai clar mod După negocieri preliminare, amintind de negocierile dintre Regele Morții și tânărul Nachiketas din Katha Upanishad *), Pravahana, fiul lui Jivala, este de acord să comunice credințele tribului său iscoditorului Gotama - numele tatălui este Shvetaketu "Și el a spus: Așa cum este adevărat că vă doresc, ca și predecesorii voștri, să rămâneți buni cu noi, tot așa este adevărat că niciun brahman nu a avut vreodată această învățătură până astăzi " (Upanishad's des Veda,) Și Chandogya, în cuvinte nu mai puțin clare, adaugă la aceasta că învățătura secretă a Upanishad-urilor despre om, viață și moarte a fost întotdeauna moștenirea legitimă și exclusivă a castei Kshatriya În ce a constat această învățătură, acum nu am ocazia să explic, iar cei care vor să obțină o înțelegere măcar superficială a ei, mă refer la articolul meu "Fragmente din Upanishads" Deci, repet că, având în vedere tot ce s-a spus mai sus, nu pot fi de acord cu profesorul Duissen, *) Vezi, ^Probleme de filosofie') KN }T   nu în special în ceea ce privește teoria sa despre dezvoltarea religiilor, nici în special în ceea ce privește tendința sa de a considera Upanishad-urile ca fiind presupuse emanând din Vede Dar, pe de altă parte, nu se poate să nu se încline în fața dreptății, curajului, sincerității și profunzimii judecăților sale atunci când încearcă să stabilească o relație între învățăturile lui Hristos și Upanishade Dar să vorbească el însuși despre asta: "Această conștiință își face drum în Noul Testament și în Upanishade, când primul învață despre nesemnificație, iar cel de-al doilea chiar despre eroarea faptelor exterioare, chiar dacă sunt bune Ambele nu bazează fericirea pe merit și omisiune, ci pe renașterea completă a întregului om așa cum îl cunoaștem Și ambii consideră această renaștere ca o eliberare de cătușele realității empirice, a cărei rădăcină este egoismul Dar de ce ar trebui să scăpăm de această realitate? Pentru că ea este împărăția păcatului, Biblia răspunde; pentru că ea este tărâmul amăgirii, răspunde Veda Primul vede un defect în voință, al doilea în mintea umană Prima prescrie regenerarea voinței, a doua regenerarea minții De partea cui stă adevărul? Dacă omul ar consta numai din voință sau numai din minte, atunci, în conformitate cu aceasta, ar trebui să vorbim în favoarea uneia sau alteia dintre aceste două interpretări Dar omul este o ființă a voinței și în același timp a rațiunii și, astfel, marea schimbare în care Biblia și Vedele văd mântuirea trebuie să aibă loc în ambele domenii În primul rând, conform Bibliei, ea constă în înmuierea inimii, care acum este transformată în piatră de egoismul nostru, astfel încât inima să devină capabilă de fapte de evlavie, iubire și lepădare de sine Și în al doilea rând, mână în mână cu aceasta, conștiința acestui lucru se va trezi în noi că Upanishadele știau înainte de marea învățătură a lui Kant, adică că întreaga ordine a acestei lumi, fiind bazată pe ideea de spațiu și, în consecință, variată și, în consecință, egoistă, se bazează în esență pe o iluzie (mâyá), care ne este specifică datorită naturii minții noastre și aceasta este Ființa eternă (Wesen), deasupra spațiului și timpului, diversitatea creatului (Werden \\ care se manifestă în toate formele naturii și pe care o simt și o găsesc) , în plinătate și inseparabilitate, în natura mea interioară, ca propriul meu eu, ca Esenţă (arman) Conform marii învățături a lui Schopenhauer, voința, și nu mintea, este chiar miezul omului și, prin urmare, creștinismul are avantajul că cererea sa de regenerare a voinței este mai centrală și mai reală Dar omul nu este

doar voință, ci și rațiune În consecință, regenerarea creștină a voinței trebuie să se arate pe de altă parte, ca o regenerare a minții, așa cum învață Upanishadele "Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți", poruncește Biblia Dar cum ar putea apărea o astfel de poruncă, când pot simți doar în mine și nu în altcineva? "Pentru că", explică Veda, "că, în realitate, aproapele tău ești tu însuți, iar ceea ce te separă de el este o înșelăciune de sine " Și, ca și în acest caz, așa în toate celelalte trăsături ale doctrinei, Noul Testament și Upanishade, cele mai înalte creații ale conștiinței religioase a omenirii, nu se contrazic nicăieri - dacă nu începem să acordăm importanță lor laturile exterioare, - ci, dimpotrivă, se explică și se completează reciproc în cel mai frumos mod " Exemplele pe care profesorul Duissen le dă în sprijinul opiniei de mai sus sunt foarte caracteristice și originale De asemenea, este caracteristic faptul că și-a dedicat toată opera lui Den Manen Arthur Schopenhauer Vera Johnston New York G Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE Revizuirea revistelor minte Vol VIII, Seria Nouă, nr - , ianuarie-octombrie DGRitchie -Filosofia şi studiul filozofilor Acest tip de contrast este adesea evidențiat în modul de studiu al științelor exacte, pe de o parte, și al filosofiei, pe de altă parte: oamenii care doresc să studieze, să zicem, chimia și biologia, apelează de obicei la cele mai recente manuale și oamenii care se ocupă de studiul metafizicii se referă la Locke și Kant, la Descartes și Spinoza, chiar la Platon și Aristotel Acest împrejurarea este recunoscută de unii ca semn al neprogresivităţii filosofiei şi metafizicii Între timp, această dorință de a studia istoria filozofiei se dezvăluie în prezent cu o forță deosebită Aparent, perioada creativității s-a încheiat, iar noi intrăm în perioada "alexandriană" a comentatorilor și criticilor Având în vedere toate acestea, autorul își pune în considerare două întrebări: i) Nu presupune însăși natura filozofiei necesitatea acestui recurs constant la ideile trecutului? și) Există vreun motiv special pentru care acest interes istoric este dominant în timpul nostru? Poate o triplă atitudine față de învățăturile foștilor filozofi În primul rând, atitudinea de supunere completă față de autoritatea lor Cel mai tipic exemplu al unei astfel de atitudini îl găsim printre scolastici Al doilea mod de a relaționa este de a revolta împotriva autorității, de a afirma independența completă a gândirii Cei mai caracteristici reprezentanți ai acestei atitudini sunt Bacon și Descartes: fostele filozofii au fost Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV declarate eronate, au fost chemați doar să le infirme Locke și Kant au crezut, de asemenea, că s-au eliberat de lanțurile trecutului Cu toate acestea, o examinare a învățăturilor acestor gânditori arată că ideile trecutului pătrund destul de imperceptibil adânc în însăși structura spiritului nostru Deci, deși Bacon nu recunoștea și nu era conștient de acest lucru, ipoteza atomistă a dominat întreaga sa doctrină a naturii Descartes, un gânditor mult mai mare și mai original, a reușit să se elibereze mai mult de învățăturile tradiționale; cu toate acestea, de îndată ce a trecut de la critică la munca de creație, doctrina scolastică a substanței i-a strecurat imediat în minte pe nesimțite, din cauza căreia eu, eul său, s-a transformat într-o "substanță gânditoare", opusul substanței extinse Locke, care părea să fie atât de clar conștient de golul conceptului de substanță, tot nu se putea elibera de acest concept; și ceea ce este și mai semnificativ este că Locke, ca și Bacon, a recunoscut pasivitatea spiritului: pentru el spiritul este o oglindă sau o foaie albă de hârtie pe care lucrurile își reproduc mai mult sau mai puțin perfect copiile Platon și Aristotel au folosit

metafora tablei de scris, iar un studiu al filozofiei lor l-ar fi învățat pe Locke să folosească mai atent metaforele: "imagini" și "impresii" Chiar și Kant, ca și Locke, deși într-o măsură mai mică, și-a ignorat predecesorii Și până la urmă, a introdus în teoria sa a cunoașterii misteriosul "lucru în sine", acest amestec de "substanță" scolastică cu "monada" lui Leibniz Apoi a acceptat bifurcarea absolută a lumii inteligibile și a lumii fenomenale; era moștenirea învățăturii lui Platon, învățătura pe care Aristotel a criticat-o în metafizica sa și pe care Platon însuși a criticat-o în Parmenide Hegel, în mintea căruia puternicul curent de la Kant, prin Fichte și Schelling, a coincis cu curentul la fel de puternic de la Platon și Aristotel, Hegel a fost fondatorul celui de-al treilea punct de vedere asupra istoriei filosofiei Și acest punct de vedere se face în prezent din ce în ce mai dominantă Hegel admite că toate filozofiile au fost deja infirmate Căci simplul fapt că orice filozofie a fost filozofia unui timp trecut indică faptul că nu poate fi cel mai corect sistem pentru viitor Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV ultimele ori Dar, pe de altă parte, susține Hegel, nu este mai puțin sigur că niciun sistem filozofic nu a fost vreodată infirmat Căci "orice sistem filozofic a fost și rămâne necesar" Există o singură filozofie, care se manifestă în succesiunea succesivă a sistemelor filozofice Astfel, istoria filosofiei este o parte integrantă a filozofiei însăși Margaret F Washburn Culori subiective și trasee de lumină: implicațiile lor pentru teoria atenției Autorul descrie experimente efectuate pentru a determina influența efortului volițional asupra succesiunii de schimbare a urmelor de lumină * și a senzațiilor subiective de culoare Dacă aceste experimente, spune autorul, dovedesc ceva, este că funcția atenției are atât un caracter pozitiv, cât și unul negativ, adică joacă atât rolul de factor de întărire cât și de suprimare Atenția este intensificarea centrală a iritației, care are atât o origine periferică, cât și una centrală Și această intensificare centrală nu decurge din niciun centru superior, ci din centrele conectate de același ordin ca și centrul în care a avut loc iritația inițială Creșterea energiei nervoase asociată cu un astfel de proces va determina, desigur, o creștere a intensității conștiinței în zonele corespunzătoare Dar, în același timp, provoacă o scădere a intensității conștiinței în toate celelalte zone, deoarece cortexul cerebral, în ansamblu, are o anumită cantitate limitată de energie nervoasă Așa apare și fenomenul cunoscut sub denumirea de abstractizare, pentru a cărui explicație nu este nevoie *în ipoteza unui centru special de arestare J E Dna Taggart -Tratamentul de către Hegel a categoriilor de concepte obiective A F Ravenshear - Dovezi și autoritate Încrederea în mărturii joacă un rol important în toate științele exacte, iar în psihologie este pur și simplu necesară, pentru că numai așa învățăm despre viața mentală a altor oameni Astfel, logica inductivă, în măsura în care dorește să fie o teorie a metodei științifice, trebuie să conțină o teorie a dovezilor și a autorității Logica modernă pierde în mare măsură acest lucru din vedere metode științifice ^Biblioteca "Runivers" OVZOR JOURNALOV sunt prezentate ca și cum fiecare cercetător ar lucra doar unul, adică de parcă el însuși prelucrează tot ce ține de cercetarea sa de la bun început, în timp ce fiecare cercetător trebuie să folosească nenumărate date (de exemplu, diverse tabele de greutate atomică, capacitate termică, refracția razelor etc) obținute de alți cercetători Se pune întrebarea, în ce măsură avem dreptul să ne bazăm pe dovezile și autoritatea altor anchetatori? Iar credulitatea excesivă și incredulitatea excesivă sunt semne ale ignoranței și sărăciei minții

Teoria dovezilor trebuie să arate calea corectă între aceste două extreme Atât metoda judiciară de verificare a probelor, cât și teoria matematică a probabilității sunt ambele de puțin folos pentru scopul nostru: cel judiciar, datorită faptului că urmărește un scop special, cel matematic, datorită abstracției sale extreme În plus, autorul examinează în detaliu condițiile care afectează fiabilitatea mărturiei: sinceritatea martorului, lipsa de gânduri preconcepute, acuratețea memoriei și a expresiilor sale, capacitatea sa de a dobândi cunoștințe relevante și gradul de condiții favorabile în condițiile pe care a lucrat Mai mult, sunt luate în considerare cazurile în care mai multe mărturii se susțin reciproc sau se infirmă reciproc FH Bgadley -Note despre memorie și ieșire Autorul examinează problema naturii memoriei în legătură cu relația sa cu inferența, pe de o parte, și imaginația, pe de altă parte Termenul "memorie" este ambiguu: unii îl folosesc pentru a desemna toate cazurile de "retenție" și "reproducție", arătând prin acest termen chiar și cazuri de obișnuință (obișnuință), chiar și în manifestările sale pur mecanice În acest articol, totuși, termenul "memorie" este folosit doar pentru a desemna conștiința evenimentelor trecute, așa cum am perceput de fapt de mine în trecutul meu Memoria este reproducerea ideală a trecutului, realizată printr-o serie de asocieri Dar acum apar două întrebări: în primul rând, memoria reprezintă o serie de asociații care merg înapoi, în timp ce gândirea noastră reprezintă o serie care merge înainte; în al doilea rând, memoria nu este o simplă extensie a prezentului: amintindu-ne ceva în momentul prezent, tot nu îl limităm A Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV "ceva" doar la timpul prezent Să ne ocupăm mai întâi de a doua întrebare A cunoaște ceva ca trecut (sau viitor) este o sarcină dificilă și ulterioară a dezvoltării spirituale, deoarece presupune o degradare enormă a prezentului Trecutul (și viitorul) există pentru noi doar atunci când realitatea ne apare una lângă alta, în care prezentul este absorbit și redus la o simplă legătură într-o serie de alte verigi Aceasta este bariera care separă mintea omului de mintea animalelor, pentru care nu există nici trecut, nici viitor Să ne întoarcem acum la prima întrebare: cum, în loc de un rând înainte, obținem un rând înapoi? Să fie dat rândul ideal abcde și poziția noastră actuală în d Atunci cum putem ajunge în trecut? Prezentul nostru are ceva în comun cu a și astfel îl numește a * atunci distanța dintre a și d este realizată prin termeni intermediari: b și c Dar pentru a exista o amintire a trecutului este necesar nu numai să ne identificăm prezentul cu trecutul, ci și să distingem prezentul de trecut Dacă prezentul nostru este Xdț atunci trecutul ideal restaurat va fi Ha Memoria este clădirea ideală a trecutului; întrebarea acum este în ce se deosebește de imaginație și inferență, care presupun și o construcție ideală a trecutului (dacă sunt îndreptate spre trecut și nu spre viitor) Diferența dintre memorie și inferență este că, deși succesiunea în construcția memoriei are caracter de necesitate, această necesitate nu este în întregime internă, sau chiar dacă este complet internă, nu este atât de evidentă În derivare, trecem de la Ab la Ac, deoarece b este c; în reamintire trecem de la Ab la Vs, şi deşi b este un element de , dar numai în aşa măsură încât legătura să nu aibă un caracter logic Este imposibil să stabilești o diferență absolută între memorie și fantezie Din punct de vedere psihologic, cea mai indubitabilă diferență este certitudinea care însoțește amintirea și este absentă în fantezie V Bosanquet -Automatismul social şi teoria imitaţiei ' · Acest articol, în forma sa, este în mare măsură Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV critica opiniilor prof Baldwin Autorul vede principala eroare a teoriei

imitației prin aceea că este preocupată de asemănare și nu de identitate Întreaga teorie a minții sociale a fost restrânsă și pervertită de această înlocuire a asemănării cu asemănarea și de neînțelegerea rezultată că nu facem niciodată doar ceea ce fac alții, ci întotdeauna ceva diferit de ea Orice cooperare socială presupune în mod necesar o unitate de minte și obișnuință; invenția nu se limitează la mințile individuale, ci este pur și simplu un fel de reacție diferențiată prin care corpul cooperant, luat în ansamblu, caută să echilibreze momentul Fiecare acțiune, fără excepție, este, în principiu, diferență în interiorul identității Prin simpla imitație nu se realizează nimic de cea mai mică importanță Prin urmare, este o greșeală să stabilim o antiteză între invenția individuală și diseminarea prin simpla imitație G E Moore - Natura judecății Autorul însuși își rezumă articolul după cum urmează Judecata este întotdeauna necesară o combinație de concepte la fel de necesară indiferent dacă o^a este adevărată sau falsă Adevărul sau eroarea unei judecăți poate depinde de relația sa cu ceva străin, de exemplu la realitate sau la lume în spațiu și timp, căci altfel, i e dacă adevărul judecății noastre depinde de realitate sau de lume, va trebui să admitem că aceste lucruri există; și atunci se va dovedi că adevărul judecății noastre nu depinde de realitate sau de lumea însăși, ci de judecata care afirmă că ele există Dar această judecată, la rândul ei, nu poate depinde de nimic altceva: adevărul sau falsitatea ei trebuie să fie proprietățile ei imediate, independent de orice relație cu orice altceva Și în acest caz nu mai avem motive să negați că alte hotărâri au aceeași independență Conceptul nu poate fi un adjectiv pentru niciun substantiv mai final (final) decât acesta Din descrierea noastră a judecății, tot ceea ce ține atât de spiritul nostru, cât și de lume trebuie îndepărtat în acest fel Nici unul, nici celălalt nu pot Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV a da temei pentru orice, cu excepția cazului în care sunt judecăți complexe Natura judecății este mai definitivă decât ei și doar mai puțin finită care sunt elementele constitutive ale judecății, care este natura conceptului WR Scott - James Relație arbitrară cu Molesworth h-Shaftesbury Mary Whiton Calkîus -Timpul în relația sa cu cauzalitatea și spațiul Autorul își rezumă articolul în următorul tabel: Unitate și Multitudine IA (ultim) unitate II Set principal (Adoptat diferit în diferite sisteme) a) idealist I absolut Individ I "Ideile" Sinelui Absolut b) realist) Materie, sau forță, sau) Realitatea necunoscută B I Unitate fenomenală II Set fenomenal a) multe (evenimente sau lucruri) a) evenimente (sau momente), unele cu altele necesare conexiune b) Fiecare dintre multele (lucruri) b) Lucruri (și calități) Cu mine insumi Identitate Ferdinand Tõnnies -Terminologia filozofică (Trad de doamna -V Bosanquet) -Două articole Acest studiu, după cum se știe, a fost distins cu Premiul Welby, care a fost promis pentru cel mai bun eseu care răspunde la întrebarea "despre cauzele obscurității moderne și inconsecvenței terminologiei în psihologie și filozofie și despre direcția în care se află calea de ieșire a această dificultate " · Dr Robert Latta -Relația dintre filozofia lui Spinoza și filosofia lui Leibniz Rev Hastings RashdalL - Poate exista o sumă de plăceri? · Afirmațiile că plăcerile nu pot fi rezumate că Questions of Philosophy, KN)Eu Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV "suma plăcerilor" este o expresie care nu are sens, și așa ceva prin urmare, un "calcul hedonic" este imposibil, astfel de afirmații sunt făcute în mod constant de anti-utilitariști precum Greene, Bradley și Mackenzie Autorul, nefiind el însuși hedonist, respinge totuși afirmațiile acestor autori El formulează

enunţurile lor în trei poziţii: x) suma plăcerilor nu poate fi obiect al dorinţei) Deși propoziția: "această plăcere este mai mare, sau mai plăcută decât atât", deși această propoziție are sens, judecata aici nu are un caracter cantitativ) Dacă despre orice plăcere sau sumă de plăceri se poate spune că este mai mult decât alta în cantitate, atunci în orice caz acestor plăceri sau sume de plăceri nu li se poate da o definiție numerică, astfel încât nu se poate spune, de exemplu: "această plăcere este de două ori mai mare " Autorul este de acord că nu i se poate da o expresie strict matematică comparației plăcerilor; totuși, întrucât toate aceleași plăceri au un caracter cantitativ, ele pot fi rezumate Ca mărime cantitativă, plăcerea are două definiții: intensitatea și durata, iar în fiecare dintre aceste două modificări ea poate fi crescută sau micșorată HW Sugg -Despre "Metafizica experienței" a lui Shadworth Godson Articol critic dedicat analizei lucrării în patru volume a lui Shadworth Godgson "Metaphysic of Expérience" Shadworth H Hodgson Filosofii psihologice Autorul numește filozofii psihologice acele învățături care bazează, sau încearcă să fundamenteze, teoria a ceea ce există pe concepte sau ipoteze psihologice, i e învățături care explică natura și activitatea universului sau Marea Primă Cauză - Zeitatea, din datele prezentate de natura și activitatea omului Astfel, aceste învățături ridică psihologia la rangul de filozofie, dând un răspuns psihologic întrebării fundamentale a filosofiei, întrebarea Realității ultime Autorul nu intenționează să dea o examinare critică a acestor învățături, ci doar să stabilească clasificarea lor de bază Toate Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV autorul împarte aceste filozofii în trei clase: i) teoria sufletului sau spiritului;) teoria I (Eul);) teoria funcției spirituale Teoria sufletului este cea mai veche teorie preistorică Aici lucrurile sunt considerate animate pentru că conțin un suflet, la fel cum frunzele sunt verzi pentru că conțin clorofilă Această teorie a sufletului a fost aplicată nu numai indivizilor, ci întregii naturi Astfel a apărut ipoteza sufletului lumii - Anima Mundi Teoria Eului are ca reprezentant tipic doctrina lui Descartes cu faimosul său Cogito ergo sum Noua filozofie a început cu această afirmație, ca prima recunoaștere clară a subiectivității cunoașterii, i e ca o declaraţie că experienţa directă este sursa şi măsura cunoaşterii Dar natura Egoului rămâne încă necunoscută aici Desigur, nu există nicio îndoială că eu, tu, el simt, gândesc, acționez, dar ce sunt eu tu, el, pe lângă sentimentele, gândurile, acțiunile noastre? Se simte astfel nevoia unui nou răspuns, răspunsul care este dat de teoriile funcției spirituale Teoria hegeliană a ales funcția gândirii, Schopenhauer voința Autorul își lasă cititorii să decidă singuri dacă este posibil să se ofere o bază psihologică pentru filosofie El însuși crede că subiectul conștient uman este o parte prea mică a întregului etern pentru a fi un model pentru toți subiecții conștienți care pot exista și despre a căror natură nu putem avea concepții pozitive Gustav Spiller -Proces de rutină Prin denumirea de proces de rutină sau obicei, autorul înțelege reacția organică, înclinația organică și activitatea organizată Procesul de rutină este un act simplificat, din care se aruncă tot ce este de prisos, tot ce este inutil, dar, în sensul strict al cuvântului, procesul de rutină este automat, sau pur mecanic G M Stratton - Armonia spațială a atingerii și vederii Autorul și-a propus să studieze apariția armoniei dintre senzațiile vizuale și cele tactile Pentru aceasta, a folosit două oglinzi, dintre care una era așezată orizontal deasupra capului, iar cealaltă, mai mică, era Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI plasat în fața feței sale cu

o înclinație de În spatele acestei oglinzi mici era plasat un ecran care acoperea obiectele care se aflau în fața feței sale din ochii experimentatorului Astfel, experimentatorul și-a văzut propria figură într-o poziție perpendiculară pe poziția sa actuală, cu capul întins mai aproape de el și cu picioarele mai îndepărtate Experimentul a durat trei zile, în fiecare zi timp de câteva ore, dar în total puțin mai mult de de ore Atingându-și diferite părți ale corpului, autorul a observat astfel dezacorduri între indicațiile văzului și ale atingerii Aceste dezacorduri, însă, s-au atenuat rapid, iar indicațiile de atingere au fost adaptate la indicațiile de vedere Bruce Ms Ewen - Despre dovada lui Cantom a propoziției conform căreia toate propozițiile matematice sunt propoziții sintetice P Mokievski Cărți și broșuri noi primite de la editori A Altaev Luminile adevărului Eseuri și imagini din viața unor oameni mari S -Pb Publicat de O N Popova Pagină I^ + Z C p k Atlas de istorie naturală Compilat de P Schmidt (zoologie, anatomie umană) K Palibin și A Richter (botanica) Problema III Publicat de O N Popova Ivanoff Charlampy Darstellung der Ethìk Johann Gotdieb Fichtes im Zusammenhange mit ihren philosophischen Voraussetzungen Pagină o Leipzig Joseph Petzoldt Einführung in die Philosophie der reinen Erfah-rung I V Leipzig Art N Karev Alegerea facultății și trecerea unui curs universitar A doua editie Pg Pret k Scurt raport asupra activităților Comitetului pentru asistență medicală și alimentară al celui de-al VII-lea Congres al Societății Medicilor Ruși în memorie H I Pirogov Kazan Pagina ib Noul "titlu * gr L Tolstoi Profesor de drept al Școlii Comerciale din Harkov a împăratului Alexandru al III-lea, preot I I Filevsky Moscova pagini Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI Profesorul I P Skvortsov Teoria dinamică și aplicarea ei la viață și sănătate Pagină Retipărire din Buletinul Farmaceutic * - P P Sokolov Rătăcitor filosofic În memoria lui N Ya Grot Pagină Retipăriri din nr nr Buletinului teologic, M G Syrnik Arte plastice, pictură, sculptură, arhitectură Experienta in cercetarea estetica Pagină Sankt Petersburg Pret i r k K V Trubnikov Circulația banilor în legătură cu dezvoltarea puternică a producției de bogăție în Rusia Pagină o SPb Carta Societății de Asistență pentru Elevii Nevoiași a Împăratului Simferopol Nicolae al II-lea al Școlii Reale Dicţionar enciclopedic Volumul XXVIII Rusia ja S Savarna Editura F A Brockhaus (Leipzig) și I A Efron (Sankt Petersburg) Biblioteca "Runivers" Știri și note La ianuarie a anului în curs s-a încheiat termenul limită de depunere a eseurilor de filozofie a științei pentru concursul instituit de Societatea de Psihologie de către D A Stolypin În ședința anuală a Societății de Psihologie din ianuarie , L M Lopatin, Prinț S N Trubetskoy, V P Preobrazhensky, N A Ivantsov și B K Mlodzevsky Editura de carte a O N Popova s-a ocupat de traducerea și publicarea cărților: Theodor Lipps Die thischen Grundfragen Zehn Vortrage Le Danlec Lamarquiens et darwiniens A fost publicat un studiu filozofic și istoric al cărții S N Trubetskoy "Doctrina logosului în istoria sa" Volumul I Pagini C pi k Amendament În indexul articolelor publicate în ultima carte a "Probleme de filosofie", pe țări i (prima coloană, a -a linie de sus) omisă prin supraveghere: XLI, -ii Biblioteca "Runivers" Societatea Psihologică din Moscova •N CLXXVIII Raport despre următoarea întâlnire din noiembrie Ședința a fost deschisă la ora /* seara, în holul Consiliului de Administrație al Universității, sub președinția lui L M Lopatin, cu secretarul V N Ivanovsky, în prezența domnilor membri actuali: N A Abrikosov, Yu , f E Rybakova, f A Savei-Mogilevici, A N Savin, V P Serbsky, P V Tikhomirov, A A Tokarsky; membrii concurenți: I D Remezov și S G Shakh-Nazarov, un

vizitator extern V N Speransky și invitați În cadrul întâlnirii, de altfel, s-au întâmplat următoarele: S-a raportat o scrisoare a studenților cursurilor colective, care se adresează Societății de Psihologie cu ocazia zilei de noiembrie jumătate de an de la moartea președintelui său, N Ya Grot, profundă simpatie pentru grea pierdere suferită de Societate Secretarul V N Ivanovsky a citit rech-ul trimis de la Leipzig de membrul Societății D V Viktorov: "În memoria lui N Ya Grot, ca profesor Secretarul V N Ivanovsky a raportat la reuniune despre publicarea celei de-a doua ediții a cărții de F Paulsen: "Introducere în filosofie", tradusă sub redacția lui V P Preobrazhensky și publicată de Societate S-a hotărât: la cumpărarea unei cărți în depozitul ei (la biroul revistei "Probleme de filosofie"), să facă Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ studenților din instituțiile de învățământ superior o reducere de ° din prețul nominal Un vizitator terță parte, V N Speransky, a făcut un raport pe tema "Învățăturile lui Schopenhauer despre lege și morală" O scrisoare a fost trimisă către VV Johnston, care exprimă profundă recunoștință pentru alegerea ei ca membru al Societății Psihologice Se raportează că L M Lopatin, V P Preobrazhensky, voi S N Trubetskoy, G A Rachinsky, G I Chelpanov, A P Basistov, A A Tokarsky, Yu I Aikhenvald și D V Viktorov Adunarea a aprobat această componență a comisiei A avut loc o dezbatere despre raportul realizat, la care au participat, pe lângă referent, A N Savin, P V Tikhomirov și L M Lopatin CLXXIX Raport asupra adunării administrative anuale din ianuarie Sesiunea a fost deschisă la ora în holul Consiliului Universității sub președinția lui L M Lopatina, secretar V N Ivanovsky, în prezența dl membru valabil: N A Abrikosova Yu eu Eichenwald, C P Baltalona, A P Basistova, A N Bernstein, N D Vinogradova, V V Vorobyeva, N A Ivantsova, gr eu A Mamun, N P Postovskago, V P Preobrazhenskago, G A Rachinskago, θ E Rybakova, V P Serbskago, П P Sokolova, A A To-karskago kn S N Trubetskogo, kn D N Tserteleva, S N Pentru Everlyn În cadrul întâlnirii, printre altele, s-au întâmplat următoarele: V N Ivanovsky a raportat: a) rezoluția Consiliului Societății cu privire la stabilirea schimbului de publicații cu Societatea Pedagogică, b) privind saluturile primite cu ocazia împlinirii a ani de existența Societății Psihologice din revistele "Lectura pentru copii" și "Buletinul ъ Educație, de la profesorul S S Korsakov și de la țăranul Grabov, c) despre telegrama de răspuns din jurnalul "Buletinul Educației", căreia i s-a trimis un salut, d) despre răspuns telegramă Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ de la prof A V Vasiliev, căruia i s-a transmis un salut cu ocazia împlinirii a de ani de activitate e) Despre rezumatele anuntate pentru urmatoarea sedinta: L M Lopatina i) Despre autoobservarea,) Suflet și trup V N Ivanovsky - Despre M M Troitsky V P Preobrazhensky - Absolutismul moral A A Tokarsky i) Despre conștiință) Rezumate mici Prințul S N Trubetskoy - În ceea ce privește cartea "Ueber die Wir-kungen des Geistes f) Faptul că un membru cu drepturi depline al Societății, L E Obolensky, și-a declarat dorința de a citi un eseu intitulat: "Aristocratismul, ca ideal universal") V N Ivanovsky s-a oferit să citească nota cu privire la cea de-a -a aniversare a activităților Societății dacă era programată o ședință publică S-a decis să se țină cont de acest lucru în legătură cu rezumatul lui L E Obolensky) L M Lopatin a sugerat trimiterea unei telegrame către V T Miller și salută-l cu ocazia împlinirii a de ani Oferta a fost acceptată) Raportul anual al secretarului Societății a fost audiat și aprobat) Raportul anual al trezorierului a fost audiat și aprobat) A fost audiat și aprobat raportul anual al revistei "Întrebări de

filosofie și psihologie") S-a audiat concluzia comisiei de audit) Estimarea pentru a fost revizuită și aprobată) La sugestia lui L M Lopatin, Societatea a decis să-i exprime recunoștința lui V P Preobrazhensky pentru conduita atentă și pricepută a revistei i) La propunerea lui L M Lopatin, s-a hotărât eliberarea unui premiu de membru al Societății avocat M I Brun o împuternicire pentru a conduce afacerile Societății și a autoriza președintele să facă acest lucru) L M Lopatin a afirmat că Prințul S N Trubetskoy a fost de acord să fie redactorul revistei "Questions of Philosophy and Psychology" împreună cu V P Preobrazhensky și Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ principala responsabilitate pentru a face afaceri și a le gestiona S N Trubetskoy propune să preia Societatea a hotărât: a) să ceară cartea S N Trubetskoy să-și asume îndatoririle de redactor și b) să adreseze o petiție Direcției principale pentru afaceri de presă pentru aprobarea celui de-al treilea editor al revistei) Hotărât să instruiască acțiunea membru A A Tokarsky să fie reprezentantul Societății la viitorul Congres Internațional de Psihologie de la Paris) Apoi au venit alegerile K T Soldatenkov a fost ales membru de onoare la propunerea Consiliului Societății și a membrilor săi, domnii N A Abrikosova, Ts P Baltalon, A P Basistov, A N Bernshtein, V V Vorobyov, N A Ivantsova, L M Lopatina, H P Postovsky, V P Preobrazhensky, G A Rachinsky, f E Rybakova, V P Serbskago, A A Tokarskago, Prinț S N Trubetskoy, S N Everling Consiliul Societății: Preşedinte a fost ales L M Lopatin (de ani) Tovarășul președinte S S Korsakov ( ) Candidat tovarăș președinte Prince S N Trubetskoy (i g) V N Ivanovsky a demisionat din funcția de secretar cu ocazia plecării sale Societatea a decis, la propunerea lui L M Lopatin, să-i exprime recunoștința lui V N Ivanovsky pentru îndeplinirea conștiincioasă a sarcinilor A S Belkin (ani) a fost ales secretar Tovarășul secretar A A Tokarsky ( ) N D Vinogradov ( ) a fost candidat la funcția de secretar adjunct Trezorierul N A Abrikosov în unanimitate Tovarășul Trezorier A A Abrikosov în unanimitate G A Rachinsky ( ) a fost candidat pentru funcția de tovarăș trezorier Bibliotecarul Yu I Aikhenvald ( ) V P Preobrazhensky, redactor al lucrărilor Societății, în unanimitate În comisia de audit au fost aleși: A G Petrovsky și V P Serbsky în unanimitate și A N Bernshtein (D) În comisia de acordare a Premiului D A Stolypin, care va avea loc la aprilie , au fost aleși: Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ L M Lopatin, N A Ivantsov, B K Mlodzevskiy, V П Preobrazhensky, carte S N Trubetskoy Termenul limită pentru depunerea eseurilor pentru acest premiu a expirat la ianuarie Raportul secretarului asupra activităților Societății de psihologie din Moscova pentru (de la ianuarie până la ianuarie) Personalul Societății și al Consiliului acesteia În cursul anului analizat, Societatea a suferit o serie de pierderi grele - trei dintre membrii săi de onoare și doi membri cu drepturi depline Pe martie, fondatorul Societății, primul ei președinte și membru de onoare, Prof Universitatea din Moscova la Departamentul de Filosofie, Matvey Mikhailovici Troitsky În fața lui M M Societatea noastră a pierdut pe unul dintre cei mai cunoscuți reprezentanți ai filosofiei din Rusia în general, șeful unei întregi tendințe, un om care a transplantat pe pământul rusesc empirismul idealist și tendințele psihologice ale filozofiei engleze Societatea Psihologică din Moscova va prețui cu sfințenie memoria celui căruia îi datorează originea și prin aceasta și tot ceea ce a reușit să facă, cu ajutorul unificării forțelor filozofice ale Rusiei, în domeniul științific și literar activitate Societatea nu avusese încă timp să uite această pierdere, când a venit o altă veste cu totul

neașteptată și inexprimabil de tristă: în noaptea de mai, președintele și membrul de onoare al nostru, prof ordinar Universitatea din Moscova, Nikolai Yakovlevich Grot În ea, Societatea și-a pierdut, s-ar putea spune, "sufletul", și-a pierdut acel centru viu care dădea impuls activității sale Pe mai, Societatea, întrunită într-o ședință de urgență, a slujit o slujbă de pomenire a defunctului, a trimis o telegramă văduvei defunctului exprimându-și profundele condoleanțe, a instruit secretarul său V N dăruitor ") și din jurnalul "Întrebări ale defunctului" Filosofie și psihologie" fondată de N Ya ("Către creatorul revistei filozofice ruse") și a decis să atârne un portret al defunctului în sala de întâlniri; Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ în continuare, într-o ședință din octombrie, s-a hotărât: să se organizeze o ședință publică în memoria lui N Ya , să se aleagă dintre membrii Societății o comisie specială care să conducă publicarea lucrărilor defunctului și pentru a stabili un premiu periodic numit după N Ya Grot la Societatea Psihologică pentru cel mai bun eseu de conținut filozofic Pe august, un membru de onoare al Societății și primul său coleg de președinte, l-a onorat pe prof Universitatea din Moscova, Viktor Aleksevich Legonin, care la un moment dat (în cursul anului) a acționat ca președinte în locul lui M M Troitsky, care a lipsit de la Moscova În plus, Societatea a pierdut două activități membri: Lev Ivanovici Polivanov, profesor și specialist în limba și literatura rusă cunoscute la Moscova și în toată Rusia, și Dmitri Vasilievici Pospkhov, prof Academia Teologică din Kiev Din numărul membrilor concurenți abandonați din cauza neplatei cotizației de peste doi ani, persoane Pe de altă parte, în perioada de raportare au fost alese ca membri de onoare opt persoane: prof Universitatea din Tübingen Christoph Siegwart, prof Universitatea din Copenhaga Garald Gefdin, prof Universitatea Harvard (în Statele Unite ale Americii de Nord) William James, prof Varșovia Univ Genrikh Yegorovici Struve, tovarășul ministrului din Nar Educație, fost profesor la Universitatea din Moscova și coleg de președinte al Societății de Psihologie Nikolai Andreevich Zverev, a onorat prof Moscova Univ Vladimir Ivanovici Gerye^ prof Moscova uni Serghei Sergeevich Korsakov și academician al Academiei de Științe, fost prof Psihiatrie și boli nervoase ale Academiei Medicale Militare Ivan Pavlovich Merzheevsky In actiune membri aleși: master matematică aplicată, prof adjunct Moscova Institutul Agricol din cadrul Departamentului de Mecanică German Germanovich Appelrot, doctor în Medicină Fedor Egorovici Rybakov, angajat al revistei "Întrebări de filosofie și psihologie" Vera Vladimirovna Johnston și student la masterat la Departamentul de Istorie Mondială Alexander Nikolaevici Savin În spatele acestor schimbări, până la ian Societatea este formata din: membri de onoare, membri fondatori, membri activi, membri concurenti si membri corespondenti, insumand persoane Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ În componența Consiliului Societății în perioada de raportare a avut loc o astfel de schimbare, încât atribuțiile de președinte au fost preluate, după moartea lui N Ya președinte era încă S S Korsakov, secretar V N Ivanovsky, tovarăș secret A, A Tokarsky, Ph D camarad secret Yu I Aikhenvald, trezorier N A, Abrikosov, tovarăș trezorerie A A Abrikosov, Ph D camarad trezorerie, carte, S N Trubetskoy, editor al Lucrărilor Societății V P Preobrazhensky, bibliotecar V A Goltsev Comisia de revizuire a revistei "Questions of Philosophy and Psychology" a fost formată din: A G Petrovsky, G A Rachinsky și V P Serbsky Activitățile Societății pentru anul de raport au fost exprimate: a) în organizarea de ședințe în care au fost citite

și discutate rezumate, precum și discursuri scrise de membrii Societății; b) în publicația revistei "Întrebări de filosofie și psihologie", precum și "Trudov" și "Publicațiile" Societății; c) în sfârșit, în relațiile cu diverse persoane și instituții a) "Întâlniri În perioada de raportare, Societatea a avut şedinţe: i anuale administrative, i de urgenţă (la moartea lui N Ya Grot), i publice (dedicate memoriei lui N Ya) şi $ ordinare În ședințele regulate au fost citite și discutate următoarele mesaje: i) d N A Ivantsova - Câteva cuvinte despre idealuri în artă; h) de ex Ts P Baltalona - experimentele lui Fechner privind estetica percepțiilor spațiale;) d mem L M Lopatina - Despre problema unității reale a conștiinței;) d membru N A Ivantsova - Francis Bacon ca om de știință;) d membru D V Viktorova - În memoria lui N Ya Grot, ca profesor;) vizitatorul V N Speransky - Doctrina dreptului și moralității lui Schopenhauer Într-o ședință publică dedicată memoriei lui N Ya Grot și ținută la noiembrie, după discursul de deschidere al tovarășului prez L M Lopatin, au fost rostite următoarele discursuri:) d membru V N Ivanovsky - Eseu despre viața și opera lui N; I Grota; Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ) d membru Yu I Aikhenvaldom - Eseu despre opiniile etice ale lui N Ya Grot;) d mem P P Sokolovs n-N I Grot, ca gânditor b) Jurnalul "Întrebări de filosofie şi psihologie" Societatea a continuat să publice (al nouălea an de publicare) revista "Questions of Philosophy and Psychology", editată de V P Preobrazhensky, cu asistența directă a lui N Ya Grot (ή), L M Lopatin și Prince S N Trubetskoy și cu participarea strânsă a lui V A Goltseva, V N Ivanovskaya, N A Ivantsova, S S Korsakova^ Vl S Solovyov, A A Tokarsky și N A Umov Din anul de raportare, revista a fost publicată cu asistența Societății Filozofice din Sankt Petersburg Alte publicații ale Societății În , Societatea de Psihologie a publicat o a doua ediție, editată de B, P Preobrazhensky traducerea cărții de prof Universitatea din Berlin pr Paulsen - "Introducere în filosofie") Relațiile Societății La mai , Societatea de Psihologie, în persoana reprezentanților săi L M Lopatin, N A Ivantsov și A A Tokarsky, a adus salutările sale Societății Iubitorilor de Literatură Rusă și Universității Imperiale din Moscova - într-o întâlnire solemnă cu ocazia aniversarea centenarului nașterii lui A S Pușkin Societatea a salutat acțiunile lor prin scrisoare și telegramă membri: prof Universitatea din Harkov A Zelenogorsky și prof Kazan Univ A V Vasiliev cu ocazia împlinirii a de ani de activitate științifică a primului și a de ani de activitate științifică a celui de-al doilea Cu ocazia morții lui N Ya Universitatea din Moscova și de la studenții lecțiilor colective, care sunt afiliați la Societatea Educatorilor și Profesorilor din Moscova În anul de raportare, Societatea a donat franci pentru ridicarea unui monument lui Auguste Comte în Franța Premii Compania are un premiu stabilit de L A Stolypin în valoare de de ruble pentru cel mai bun eseu de filozofie a științelor, al cărui premiu cel mai apropiat ar trebui să aibă loc, dacă eseurile se dovedesc a fi demne de premiu, în luna aprilie a anului în curs Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ În anul de raportare, s-a decis stabilirea unui premiu numit după N Ya Grot la Societate pentru cele mai bune eseuri rusești despre filozofie Acest premiu va fi periodic; va fi emis la fiecare ani pentru cele mai bune dintre acele eseuri care vor ieși cu prima ediție în perioada dintre două premii, iar pentru primul premiu cu trei ani înainte de aceasta Valoarea primei este de de ruble, care este alcătuită din dobânda la un capital de mii, care este formată din deduceri de % din cotizațiile de membru și din profiturile din vânzarea publicațiilor Societății, precum

și din donații speciale de la membri ai Societății și persoane fizice și de la alții care pot deschide în acest scop, surse Condițiile detaliate pentru acordarea acestui premiu vor fi elaborate separat Ediția lucrărilor lui N Ya Grot Având în vedere dorința exprimată de văduva lui N Ya Grotto de a publica toate lucrările defunctului sau selectate, Societatea a decis să preia editarea și întreținerea generală a acestei publicații și, în acest scop, a ales o comisie specială din mijlocul ei , care a inclus: L M Lopatin, V P Preobrazhensky, Prince S N Trubetskoy, G A Rachinsky, G I Chelpanov, A P Basistov, A A Tokarsky, Yu I Aikhenvald și D V Viktorov Fondurile Societății erau alcătuite din cotizații de membru, indemnizații de la Imp Universitatea din Moscova (de ruble pe an), venituri din vânzarea "Edițiilor" și "Lucrărilor" companiei Premiul lui D A Stolypin a fost un capital deosebit secretar V Ivanovsky Raportul Trezorierului Societății de Psihologie din ian până la ian Primit' Restul de anul trecut r k Taxe de membru "U) Indemnizatie de la Universitate pt al anului " oo"-" Pentru vânzarea publicațiilor Societății - " * / curent contul lui Juncker și K(r) io " " Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ % din depozite, bilet Mosk 'Thr Banca pe capitalul D S Sto- lypin p a -a la Prin verificări ale contului curent al Yun- ker și K ° ?, -zi " I r b k Emis* Pentru organizarea de întâlniri " " Poștă, telegraf și noduri " " Papetarie, imprimare, legare si pe- grindină " " Pentru cărți și reviste pentru bibliotecă teki O-va ' " " Pentru anunturi despre ed cartea O-va " " rev și K " pentru publicarea cărții Paulsen " " La biroul jurnalului Phil se întreabă și psiho " * "-" Pentru cărți furate în plată " > Pentru cheltuielile pentru înmormântarea lui M M Troitsky și N Ya Grot "i " Pentru portretul lui N L Grotto "-" Pe monumentul lui Auguste Comte din Pas- rizh ioo frs " " Contribuție % pentru curent cont Yun- ker și K io " " Clasat °/ față de capitala D A Stolypin " i " despre - , USD k Sold pentru anul viitor " " Statul de capital al Societăţii Psihologice la ianuarie i La vistiernicul Societății p k Pe tehnologie contul Juncker și K " " În depozit la Moscova Conturi Premiile de capital bancar D A Stolypin i ç ç " g ç " -i> p k Trezorierul N Abrikosov Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Propunerea Consiliului Societății de Psihologie pentru alegerea lui Kozma Terentyevich Soldatenkov ca membru de onoare al Societății Activitatea editorială de o jumătate de secol a lui Kozma Terentyevich Soldatenkov este cunoscută de întreaga societate educată rusă După ce și-a propus să distribuie în Rusia lucrări originale și traduse de o semnificație științifică sau socială remarcabilă, Kozma Terentyevich, sprijinind cu generozitate și dezinteres lucrătorii literari ruși a îndeplinit cu brio această sarcină, oferind cititorului rus o bibliotecă întreagă cu toate ramurile umaniste Printre publicațiile sale, nu ultimul loc a fost ocupat de lucrări din diverse domenii ale cunoașterii filozofice Este suficient să menționăm traducerile din Investigațiile logice ale lui Trendelenburg, Microcosmosul lui Lotze, Filosofia inconștientului lui Hartmann, Știința și Metafizica lui Riehl, Istoria eticii lui Jodl, Istoria filosofiei lui Foulier și altele În prezent, a întreprins o publicație importantă a "Creațiilor" lui Platon în traducerea unui membru de onoare al Societății noastre, academician de onoare al catedrei de literatură fină a Academiei de Științe Vl Serg Solovyov Societatea noastră însăși a avut ocazia să se convingă de simpatia sinceră a lui Kozma Terentievici pentru cauza publicării unui jurnal filozofic în Rusia, care ne este atât de drag Cu un sentiment de sincer respect și recunoștință, trecând în revistă mulți ani de muncă dezinteresată a lui

K T Soldatenkov în beneficiul științei și al educației native, Consiliul Societății de Psihologie din Moscova consideră că este corect să-l propună pentru alegerea ca membru de onoare al Societății Întrebări de filosofie, KN b Biblioteca "Runivers" Lista membrilor Societății Psihologice afiliate la Universitatea Imperială din Moscova, până la februarie Membrii de onoare: Guerrier, Vladimir Ivanovici Zverev, Nikolai Andreevici (membru fondator) Karinsii, Mihail Ivanovici Kozhevnikov, Alexey Yakovlevich (membru fondator) Kozlov, Alexei Alexandrovici b Koyy, Anatoly Fedorovich j Korsakov, Serghei Sergheevici Morjeevski, Ivan Pavlovici - Soldatekko, Kozma Terentievici io COJiOBbeBï, Vladimir Sergeevici ï ï Struve, Genrikh Egorovici Secenov, Ivan Mihailovici GOASTOY, c Lev Nikolaevici Cicherin, Boris Nikolaevici Ben, Alexander (Anglia) Wundt, Wilhelm (Germania) ' Hartmann, Eduard (Germania) Gefding, Harald (Danemarca) James, William (S America) Siegwart, Christoph (Germania) Paulsen, Friedrich (Germania) Ribault, Thomas (Franța) · Richet, Charles (Franţa) Spencer, Herbert (Anglia) Biblioteca Runiverse SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Sage, Henry (Anglia) Fischer, Kuno (Germania) Fouillier, Alfred (Franţa) Zeller, Eduard (Germania) Membri fondatori: , $· Anuchin, Dmitrii Nikolaevici, ì Profesor Moskovskii Bugaev, Nikolay Vasilyevich,) al Universității^ Kovalevsky, Maksym Maksymovich, membru-corespondent Academia de Științe ; KolokoLV, Georgy Evgrafovich, profesor la Moscova Miller, Vsevolod Fedorovich, / Universitatea Muromtsev, Serghei Andreevici, profesor împărat liceul skago Sgorbzhe'yio, Nikolai Ilici, Fortunatov, FiliyTs Fedorovich, Chuprov, Alexander Ivanovici, prof Universitatea din Moscova Membri activi: j Abrikosov, Alexey Alekseevici Abrikosov, Nikolai Alekseevici Adolf, Andrei Vikentievici, directorul gimnaziului i Aikhenwald, Yuliy Isaevich Henri, Victor, asistent de laborator la Laboratoire de psychologie physiologique de la Sorbona, la Paris Dmelrot, german Germanovich, profesor adjunct al Institutului Agricol Bazhenov, Nikolai Nikolaevici, doctor în medicină Bedt-alen, Caesar Pavlovich, profesor de liceu, educațional stabilimente Bartenev, Yurii Petrovici, profesor gimnazial stabilit Basistov, Aleksey Pavlovich, student absolvent de filozofie Bezobrazova, Marya Vladimirovna, doctor în filozofie Bern- a universitatii Bezobrazov, Pavel Vladimirovici Bernstein, Alexander Nikolaevici, medic psihiatru $i Boborykin, Petr Dmitrievich, scriitor * Biblioteca Runiverse SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Bobrov, Evgeniy Alexandrovich, profesor la Kazan universitate Bogol'pov, Nikolai Pavlovich, ministrul pro- lumini Botkin, Yakov Alekseevici, medic psihiatru Brun, Mihail Isakievici, jurat de încredere USD Bryukhatov, Lev Dmitrievich, profesor, gimnaziu, profesor administrator ^L · Bulgakov, Serghei Nikolaevici, masterand în economie politică Butske, Victor Romanovych, medic psihiatru Bykovsky, Konstantin Mykhailovych, arhitect academician Belkin, Alexey Sergeevich, asistent universitar · Moscova Univ Wagner, Vladimir Alexandrovici, Maestru în zoologie • Vasiliev, Aleksandr Vasiliev, prof Kazansk Univ Vvedenskyi, Aleksandr Ivanovici, prof St Petersburg Univ Vvedenskyi, Aleksey Ivanovici, prof Moscova spiritual academiilor ' USD Wentzel, Konstantin Nikolaevici Veselovskyi, Aleksey Nikolaevici, prof Moscova Univ Veshnyakov, θedorъ Vladimirovychъ Viktorov, Davyd Viktorovici Vorobyev, Viktor Vladimirovici, medic psihiatru Viktorsky, Sergѣi Ivanovici, asistent prov Moscova Univ Vynogradov, Nikolay Dmitrievich, profesor, școală secundară, profesor stabilit Vynogradov, Pavel Gavrilovici, prof Moscova Univ Wolfert, Anton Karlovych, prof Demidovsk liceu Vyrubov, Hryhoriy Nikolaevich, scriitor $ Gambarov, Yuriy Stepanovici, prof

Moscova Univ Gerasimov, Osip Petrovici, directorul nobilului pan-adăpost sion * Hyatsintov, Vladimir Egorovici, asistent-prov Moscova Univ Gilyarov, Aleksey Nikytych, prof Kiev Univ Golitsyn, carte Boris Borisovici, academician imp Acad Yauk Goltsev, Viktor Aleksandrovici, scriitor Gorbov, Nikolai Mihailovici '··' " ayhodshp în mărit , , volum nominal '' • * O ' "*-*, ··· "' Biblioteca "Runivers" A ieșit în lume O CARTE NOUA: carte S N Trubetskoy DOCTRINA DESPRE LOGOURI POVESTIILE LUI CERCETĂRI FILOZOFICE ȘI ISTORICE Volumul L-Pagina Pret p k Biblioteca "Runivers" ÎN REDACȚIA REVISTEI "Întrebări de filosofie și psihologie" M Nikitskaya, Georgievsky per , satul Solovyov, de vânzare "Proceedings of the Moscow Psychological Society": Emisiune IL Immanuel Kant Prolegomene oricărui viitor metafizic! Pe Vlad Solovyov Ed al doilea Prețul pe care îl frec copeici, cu transfer ı r k Problema III Despre libertate în aproximativ l și Rezumate și articole ale membrilor Societății de Psihologie Prețul este de ruble, cu transfer p k Problema VI E Kerd Hegel Traducere din engleză sub redacție și cu prefața cărții S N Trubetskoy Cu anexa unui articol despre Hegel Vl S Solovyova Preț și r k Edițiile Societății de Psihologie din Moscova: K Fisher Arthur Schopenhauer Transl cu germana ed V P Preobrajenski M XVI+ pagini G A Girn Analiza universului în elementele sale Traducere din franceza Cu o prefață de S I Starynkevich Preț ruble pr Paulsen Introducere în filozofie a -a ed Pe cu el ed V P Preobrajenski Preț ruble M S Korelin Umanismul italian timpuriu și istoriografia sa Studiu critic Moscova, , art VIII și Preț ruble k În librăria "GÂNDUL RUS" (Moscova, Bolshaya Nikitskaya, satul Veltishchevoi) N Ya Grot Psihologia sentimentelor în istoria ei și principalele fundamente SPb C p k Al lui Pe problema reformei logicii Experiența unei noi teorii a proceselor mentale Leipzig, C z r Al lui Idealurile morale ale timpului nostru (Pr Nietzsche și Lev Tolstoi) a -a ed C k , cu traducere k Al lui Fundamentele vieții și activității morale M C k k G Gefding Eseuri de psihologie bazate pe experiență Transl cu germana ed Da, Kolubovski Ediția a doua cu sens modificări și completări SPb C ? r , pentru peres k Binet, V Henri, Curtean, Philippe Introducere în psihologia experimentală Transl ed prof A I Vvedensky SPb C i r J k W Minto Logica deductivă și inductivă Traducere din engleză S A Kotlyarevsky, ed V N Ivanovskogo M Ts k (ediția a III-a "Biblioteci pentru autoeducație") John Locke Un experiment asupra minții umane Traducere din engleza A N Savina M X^I+UZ^biibtiiItLo Í ABONAMENT DESCHIS XI PE REVISTA "Întrebări de filosofie și psihologie , EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA, SOCIETATEA FILOZOFICĂ S-PETERSBURG, CONDIȚII DE ABONARE: timp de un an (de la ianuarie până la ianuarie) fără livrare - în ruble, cu livrare la Moscova - ruble de copeici, cu expediere în alte orașe - ruble, în străinătate - ruble Studenții din instituțiile de învățământ superior, profesorii rurali și preoții rurali beneficiază de o reducere de ruble Abonarea în condiții preferențiale este acceptată numai în biroul revistei, direct sau în scris Abonament, pe lângă librăriile Gândirii Ruse (Moscova, B Nikitskaya, satul Veltishcheva), librăriile - "Timp Nou" * (Sankt Petersburg, Moscova, Odesa și Harkov), Karbasnikov (S -Pb , Moscova, Varșovia), Wolf (S -Pb și Moscova), Ogloblin (Kiev), Bashmakov (Kazan) și alții, au acceptat ÎN BIROUL REVISTA: Moscova, M Nikitskaya, Georgievskiy per , satul Solovyeva Copiile anuale complete ale revistei pentru al doilea an (nr -) sunt vândute pentru ruble (având în vedere numărul extrem de limitat de exemplare rămase), a treia (nr -), a patra (nr -), a cincea (nr -), a șasea (nr -)), al șaptelea (nr -), al optulea (nr -) și al nouălea H W -) ani, câte ruble pentru fiecare an cu expedieri Copiile pentru

(nr -) sunt vândute pentru ruble de la expediere - Abonații pentru primesc o revistă, la eliberarea tuturor publicațiilor din anii anteriori simultan, câte ruble fiecare pentru o copie a celui de-al doilea an (nr -) și ruble pentru fiecare din restul, până la inclusiv, ani, copii Toate cărțile pot fi emise la livrare, cu plata fiind percepută de la fiecare rublă cop Pentru schimbarea adresei se plătesc de copeici; în cazul neprimirii oricăruі număr al revistei, ei sunt rugați să notifice acest lucru biroului cel târziu până la lansarea numărului următor după numărul neprimit Revista conține reclame plătite - exclusiv despre cărți și publicații de artă - pentru rub per pagină i Toate articolele livrate redacției, dacă este necesar, sunt supuse reducerii și modificărilor editoriale - Momentul publicării articolelor și distribuirea lor între cărți sunt stabilite de redactori în funcție de materialul disponibil - Articolele trimise la redacție fără indicarea condițiilor sunt la dispoziția acesteia deplină Valoarea plății pentru articole cu o taxă se stabilește conform regulilor speciale elaborate de redactori - Articolele neacceptate de editori sunt trimise înapoi autorilor ramburs la livrare Toate articolele pentru jurnal și scrisorile către editor ar trebui să fie adresate redacției M Nikitskaya, Georgievsky per , satul Solovyeva Editor V P'^ Preobrazhenakiy p>v